

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME BİLİM DALI**

**ALMANYA, DANİMARKA, BİRLEŞİK KRALLIK, AVUSTRALYA,
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE TÜRKİYE'DE
YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA KALİTE GÜVENCESİ VE
AKREDİTASYON SÜRECİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilşad Aydınalp

**Ankara
Nisan, 2011**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME BİLİM DALI**

**ALMANYA, DANİMARKA, BİRLEŞİK KRALLIK, AVUSTRALYA,
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE TÜRKİYE'DE
YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA KALİTE GÜVENCESİ
VE AKREDİTASYON SÜRECİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilşad Aydınalp

Danışman: Prof. Dr. Mehmet A. Kısakürek

**Ankara
Nisan, 2011**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma, j¼rimiz tarafından Eğitim Programları Anabilim Dalı'nda Y¼KSEK
LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Mehmet A. Kısak¼rek (Danışman)

¼ye

Prof. Dr. Nizamettin Koç

¼ye

Yrd. Doç. Dr. Berna Aslan

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼retim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../ .../ 2011

Prof. Dr. Nejla KURUL
Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Küreselleşen dünyada her alanda olduğu gibi eğitim alanında da yaşanan hızlı gelişmeler doğrultusunda her ülke kendi eğitim sisteminde yeniden yapılanmaya gereksinim duymuştur. Bu kapsamda Avrupa ülkeleri, Avrupa Yükseköğretim Alanı ve Avrupa Araştırma Alanı oluşturmak amacıyla, 1998 yılında Bologna Süreci olarak bilinen süreci başlatmışlardır. Bologna Süreci, Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın güçlendirilmesini, yükseköğretim kurumları arasında karşılaştırılabilirliğin sağlanmasını ve ortak kabul görmüş belirli standartlarda kalite güvence sistemlerinin oluşturulmasını amaçlamaktadır. 2001 yılında Türkiye'nin bu sürece dahil olmasıyla birlikte yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon konusunda çalışmalara başlanmıştır. Bologna Süreci sayesinde Türk üniversiteleri uluslararası platformda tanınacak, Avrupa'da ve tüm dünyada rekabet gücü artacak ve bu süreçteki çalışmalar için Avrupa Birliği'nden finansal destek sağlanacaktır. Bu nedenle araştırma, Türkiye'nin kalite güvencesi ve akreditasyon konusunda diğer ülkeler arasındaki yerinin anlaşılabilmesini ve sürecin işleyişinde eksik kalan noktaların belirlenebilmesini amaçlamaktadır.

Dilşad Aydınalp

ÖZET

ALMANYA, DANİMARKA, BİRLEŞİK KRALLIK, AVUSTRALYA, AMERİKA
BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM
PROGRAMLARINDA KALİTE GÜVENCESİ VE AKREDİTASYON SÜRECİ

Aydınalp, Dilşad

Yüksek Lisans, Eğitim Programları Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet A. Kısakürek

Nisan 2011, 103 sayfa

Bu çalışmada Bologna sürecine dahil olan Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık ile Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yükseköğretim programlarında uygulanan kalite güvence sistemlerinin incelenmesi, karşılaştırılması ve Türkiye için yükseköğretim programlarında etkin bir kalite güvence sistemi önerisinde bulunulması amaçlanmıştır.

Kesit alma modeli kullanılan bu araştırmanın evrenini dünya ülkeleri oluştururken, örneklemini ise dünyanın farklı kıtalarından seçilmiş olan ve yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon konularında çalışmalar yürütmekte olan Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye oluşturmuştur.

Doküman incelemesi yöntemi doğrultusunda, alanyazın taraması ve internet aracılığıyla ulaşılan makalelerin, raporların ve web sitelerinin incelenmesi sonucunda Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyonun amacı ve süreçlerin işleyişi ile ilgili veriler elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular; Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’de kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerinin, yükseköğretim kurumları ve/ veya programlarında kalitenin geliştirilmesi ve güvenirliliğinin arttırılması, kurum ya da programa mali destek sağlanması, akademik arenada saygınlık kazanılması, ğrenci hareketliliğinin sağlanabilmesi ve derece programlarının Şeffaflığının arttırılması gibi amaçlarla gerçeleştirildiğini göstermektedir. Ancak, incelenen ülkelerde uygulanan kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerinin işleyişinde çeşitli farklılıklar olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda Türkiye’deki yükseköğretim programlarında dış kalite güvencesinin işleyişi konusunda eksiklikler belirlenmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla öneriler sunulmuştur.

SUMMARY

QUALITY ASSURANCE AND ACCREDITATION PROCESS REGARDING
HIGHER EDUCATION PROGRAMS IN GERMANY, DENMARK, UNITED
KINGDOM, AUSTRALIA, UNITED STATES OF AMERICA AND TURKEY

Aydınalp, Dilşad

Masters in Science, Department of Educational Sciences

Thesis Advisor: Prof. Dr. Mehmet A. Kısakürek

April 2011, 103 pages

The intention of this study is to analyze and compare quality assurances that are practiced in higher education programs in Germany, Denmark and United Kingdom which also participate to the Bologna Process; also in higher education programs in Australia and United States of America; and to propose an effective system of quality assurance regarding higher education programs in Turkey.

Population of this cross sectional research is worldwide. Sample is various countries from different continents such as Germany, Denmark, United Kingdom, Australia, United States of America and Turkey, where studies on accreditation and quality assurances in higher education programs are being carried out.

In the context of documentation analysis method, literature was investigated and web based documents were evaluated, in order to access reports or academic articles. Accordingly, data were obtained on the purpose of accreditation and quality assurances as well as the functioning of the processes in Germany, Denmark, UK, Australia, USA and Turkey.

Research findings demonstrate that in the sample countries, accreditation and quality assurance processes were performed for improving quality, enhancing reliability, increasing transparency, acquiring financial support, attaining academic prestige and ensuring student mobility, regarding higher education institutions or programs. However, discrepancies were observed throughout the sample countries, referring to the functioning of accreditation and the quality assurance processes.

In accordance with research findings, deficiencies on the functioning of the external quality assurance in Turkish higher education programs are ascertained. In order to remedy such deficiencies, proposals are suggested.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Akreditasyon Süreci ve Yapılacak İşlemler.....	27
Şekil 2: YÖDEK - Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Süreci	32
Şekil 3: Avrupa Ülkelerindeki Kalite Güvence Sistemleri.....	35
Şekil 4: Bologna Süreci Değerlendirme Raporlarında Türkiye'nin Performansı.....	37
Şekil 5: Almanya'da Akreditasyon Süreci	49
Şekil 6: Danimarka'da Akreditasyon Sistemi.....	57
Şekil 7: Danimarka Akreditasyon Kurumu (ACE) ile Danimarka Değerlendirme Enstitüsü (EVA) Arasındaki İlişki	59
Şekil 8: Danimarka'da Akreditasyon Süreci.....	60
Şekil 9: Bölgesel Akreditasyon Kurumları Tarafından Akredite Edilen Kuruluşlar	74
Şekil 10: Dine Dayalı Ulusal Akreditasyon Kurumları Tarafından Akredite Edilen Kuruluşlar	75
Şekil 11: Meslekî Akreditasyon Kurumları Tarafından Akredite Edilen Kuruluşlar	76
Şekil 12: Program Akreditasyonu Yapan Kurumlar Tarafından Akredite Edilen Kuruluşlar	77
Şekil 13: Akreditasyon Kuruluşlarının Diğer Kurumlarla İlişkileri	80
Şekil 14: Avustralya Yükseköğretiminde Kalite Sistemi.....	86

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET.....	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii

BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	13
Önem	13
Sınırlılıklar	15
Tanımlar.....	15
Kısaltmalar.....	17
2. YÖNTEM.....	20
Araştırma Modeli.....	20
Evren ve Örneklem	21
Verilerin Toplanması	21
Verilerin Analizi	22
3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	23
1. Kalite Güvencesi Kuruluşlarının Görevleri ve Amaçları	23
2. Akreditasyon Süreci.....	25

3. Türkiye’de Kalite Geliştirme ve Akreditasyon Süreci.....	28
4. Almanya’da Kalite Geliştirme ve Akreditasyon Süreci.....	45
4.1. Akreditasyon, Sertifikasyon ve Kalite Güvencesi Kurumu (Accreditation, Certification and Quality Assurance Institute - ACQUIN)	45
4.2. Örgütsel Yapı.....	45
4.3. Ders Programlarının Akreditasyonu.....	47
4.4. Sistem Akreditasyonu	48
5. Danimarka’da Kalite Geliştirme ve Akreditasyon Süreci	56
5.1. Danimarka Değerlendirme Enstitüsü (The Danish Evaluation <i>Institute</i> - EVA)	57
5.2. Örgütsel Yapı.....	58
6. Birleşik Krallık’ta Kalite Geliştirme ve Akreditasyon Süreci	64
6.1. İngiliz Akreditasyon Konseyi (<i>British Accreditation Council</i> - BAC).....	64
6.2. BAC’nin Örgütsel Yapısı	65
7. Amerika Birleşik Devletleri’nde Kalite Geliştirme ve Akreditasyon Süreci	72
7.1. ABD’de Akreditasyon Sürecinin İşleyişi	77
8. Avustralya’da Kalite Geliştirme ve Akreditasyon Süreci.....	83
8.1. Avustralya Üniversiteleri Kalite Ajansı (The Australian Universities Quality Agency - AUQA)	83
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	91
Sonuç	91
Öneriler.....	93
KAYNAKÇA	95

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

Problem

Dünyada 20. yüzyılın son çeyreğinde hızlanan, bilgiye dayalı küresel ekonomik yarış ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerinde yaşanan önemli gelişmeler, ülkelerin her alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da sistemlerini yeniden değerlendirmelerini ve gelişmeler ışığında yeniden yapılandırmalarını beraberinde getirmiştir. Her geçen gün yükseköğretime olan talebin artması, buna karşın kamu kaynaklarından yükseköğretim kurumlarına ayrılan kaynakların aynı oranda artmaması, yaşanan hızlı ekonomik ve sosyal değişimler ile yükseköğretim kurumlarından daha nitelikli hizmet beklentisinin artması; hızla daha büyüyen ve yönetimi daha karmaşık hale gelen yükseköğretim kurumlarının, eğitim, öğretim, araştırma ve diğer hizmetlerinde sistematik ve stratejik yaklaşımları zorunlu hale getirmektedir ([www. bologna.yok.gov.tr](http://www.bologna.yok.gov.tr)).

Dünyada ekonomik ve sosyal alanların yanı sıra bilginin üretilmesi ve serbestçe dolaşması konusunda yaşanan değişimler bir bütün olarak eğitim hizmetini etkilemektedir. Pek çok ülke, okullardaki ve üniversitelerdeki eğitim programlarının içeriklerine, süreçlerine ve sonuçlarına daha aktif bir şekilde

müdahale etmeye başlamıştır. Ülkeler bu müdahaleler ile daha nitelikli bir eğitimi hedeflemenin yanında diğer ülkelerin ilk, orta ve yükseköğretim mezunlarıyla daha güçlü bir şekilde rekabet edebilen mezunlar yetiştirmek amacını taşınmaktadır (Bakioğlu ve Baltacı, 2010).

Yükseköğretim bir ülkenin gerek duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, bilginin üretilmesinde ve topluma hizmette önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yükseköğretimde kalıcı ve derin değişiklikler yapan bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşümün yaşanmasında küreselleşmenin etkisi çok büyüktür. Küreselleşmeyle birlikte bölgesel işbirliği hız kazanmıştır. Bölgesel işbirlikleri, ekonomi başta olmak üzere eğitim ve özellikle yükseköğretimde değişmelere neden olmuştur. Üniversitelerin yükseköğretim hizmeti sunan bir eğitim kurumu olarak, ulusal ve uluslar arası eğitsel, sosyal, ekonomik, siyasal ve teknolojik değişmelere ayak uydurması artık bir zorunluluktur (Erdem, 2006).

Günümüzde dinamik ve etkin bir bilgi toplumu ve ekonomisi oluşturmaya yönelik çalışmalar büyük ivme kazanarak devam etmektedir. Bu kapsamda yürütülmekte olan çalışmalar içerisinde Avrupa yükseköğretimini güçlendirilmesi, kalite düzeylerinin yükseltilmesi ve ortak kabul görmüş belirli standartlarda kalite güvence sistemlerinin oluşturulması yönündeki çalışmalar en önemli gündem maddesi haline gelmiştir. Avrupa ülkelerinin bu kapsamda, etkin ortak bir Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) ve Avrupa Araştırma Alanı (AAA) oluşturma çalışmaları Bologna Süreci ile şekillenmiş ve bunu takip eden süreçler ile desteklenerek geliştirilmiştir (www.bologna.yok.gov.tr).

“Avrupa Yükseköğretim Alanı” olarak anılan “Öğretim ve Öğrenimde Ülkelerarası Bütünleşme Projesi”, Mayıs 1998’de dört Avrupa ülkesinin Eğitim Bakanları’nın Paris’te başlattığı ve günümüze kadar;

- Sorbon Bildirisi
- Bologna Bildirisi
- Prag Bildirisi

- Berlin Bildirisi
- Bergen Bildirisi
- Londra Bildirisi
- Leuven Bildirisi
- Budapeşte-Viyana Bildirisi

evrelerini izleyerek gelişen, 2020 yılında tamamlanması planlanan bir projedir (www.mm.anadolu.edu.tr).

AYA sürecinin omurgasını, Bologna Bildirisi'nde ortaya konan altı temel hedef oluşturmaktadır. Bu nedenle AYA süreci sıklıkla "Bologna Süreci" olarak anılmaktadır (www.mm.anadolu.edu.tr).

Bologna Bildirisi'nde ortaya konan altı hedef şöyledir (www.bologna.yok.gov.tr):

1. Kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/ veya dereceleri oluşturmak (Bu amaç doğrultusunda "Diploma Eki" uygulamasını geliştirmek)
2. Yükseköğretimde "Lisans" ve "Lisansüstü" olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek, Avrupa Kredi Transfer Sistemini (*European Credit Transfer System - ECTS*) uygulamak
3. Öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak
4. Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak ve yaygınlaştırmak
5. Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek

Bologna Süreci'nin başlıca katılımcıları şunlardır (www.meds.hacettepe.edu.tr):

- Avrupa Komisyonu

- Avrupa Milli Eğitim Bakanları
- Avrupa Hükümet Başkanları
- EUA - Avrupa Üniversiteler Birliği
- BFUG - Bologna İzleme Grubu
- CEDEFOP - Avrupa Mesleki Eğitim Okulları Birliği
- EURASHE - Avrupa Yüksek Öğretim Kurumları Birliği
- ESIB - Avrupa Öğrenci Birliği
- ENQA - Avrupa Kalite Güvence Ajansları Birliği
- ÜNİVERSİTELER ve dış paydaşları
- IAU, UNESCO

47 ülke, süreçte yer alarak bu ortak eğitim hedefini desteklemektedir. Bu ülkeler, sürece katılım yıllarına göre şöyledir:

- Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Polonya, Portekiz, Romanya, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Litvanya, Letonya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Slovakya, Slovenya, Norveç (1999).
- Hırvatistan, Lihtenştayn, Güney Kıbrıs, Türkiye (2001).
- Arnavutluk, Rusya, Andora, Bosna Hersek, Vatikan, Sırbistan, Makedonya (2003).
- Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova, Ukrayna (2005).
- Karadağ Cumhuriyeti (2007).
- Kazakistan (2010).

Yükseköğretim kurumları, küreselleşme ve dünya ekonomisinin birbirine bağımlı hale gelmesi konusunda önemli roller üstlenmektedirler. Akademik mükemmellik kazanma anlamında kalite, eğitimin her seviyesinde, özellikle yükseköğretimde her zaman önemli bir unsur olmuştur (Bakioğlu ve Baltacı, 2010).

Kalite güvencesi; yükseköğretim sistemlerinin, kurumların veya programların kalitesinin izlenmesine, değerlendirilmesine ve geliştirilmesine dayanan kapsamlı ve devamlı bir süreçtir. Düzenleyici bir sistem olarak kalite güvencesi, iyi oluşturulmuş ölçütler ve uygun bir süreç doğrultusunda yargıya varma ve bilgi sağlama amacıyla, hesap verme ve gelişime odaklanmaktadır (UNESCO, 2007).

20. yüzyılda yaşanan bilimsel gelişmelerle elde edilen çok çeşitli bilgiler, özellikle son yıllarda bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte değerlendirildiğinde, bilgiyi elinde bulunduran ülke, kurum ve bireylerin tartışmasız büyük güç oldukları görülmektedir. Bir anlamda ülkelerin siyasî, askerî ve ekonomik gücünü belirleyen temel hammadde “bilgi” olmuştur. Bu nedenle ülkeler genel anlamda eğitim sistemlerini ve özel olarak ise araştırma ve bilgi üretiminin kaynağı olan üniversitelerin kalite güvencesi süreçlerini yeniden değerlendirme ve hatta yapılandırma yoluna gitmişlerdir. Bu süreçte yükseköğretimde kalite güvencesi araçlarına yapılan vurgu giderek artmıştır. Yükseköğretim kurumlarının, kullandıkları kaynakları etkili ve verimli bir şekilde değerlendirdiklerini kamuya ispatlayacakları bir tür hesap verme mekanizması geliştirmeleri yönünde toplumsal baskı giderek güçlenmiştir (Bakioğlu ve Baltacı, 2010). Bu bağlamda her ülke kendi eğitim sistemine uygun kalite güvence standartlarını ortaya koymakta ve bu standartlar ışığında kendi eğitim sistemlerini değerlendirmektedir. Aynı kapsamda ülkeler, yükseköğretim kurumlarının kalite geliştirme faaliyetlerinin değerlendirilmesi için kalite ajansları oluşturmakta ve dış değerlendiricileri kullanarak yükseköğretim kurumlarının kalite düzeylerinin belirlenmesini sağlamaktadırlar (www.bologna.yok.gov.tr).

Türkiye’de kalite güvence sistemi, üniversiteler tarafından yıllık olarak gerçekleştirilen iç değerlendirme süreci ve Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) tarafından normal koşullarda beş yılda bir gerçekleştirilen dış değerlendirme temeline dayanmaktadır. Bu sistem aynı zamanda “Ulusal Yeterlikler Çerçevesi” bağlamında program bazında belirlenen öğrenme kazanımlarının kalitesini garanti altına almak üzere akreditasyon ve değerlendirme

unsurlarını da içerecek şekilde düzenlenmiştir. Bu gelişmeler ışığında, yükseköğretimde kalite standartlarının oluşturulması ve bu alanda uluslararası uyumluluğun sağlanabilmesi için Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından 2005 yılında eğitim, öğretim, araştırma aktivitelerinin kalitesinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkeleri'ne de uygun olacak şekilde "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği" yayınlanmış ve bu yönetmelik kapsamında, Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilen dokuz üye ile Ulusal Öğrenci Konseyi tarafından belirlenen bir öğrenci temsilcisinden oluşan ve yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarının düzenlenmesi ve koordinasyonundan sorumlu olan YÖDEK kurulmuştur. YÖDEK, yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarını, ilgili yönetmelik ışığında yürütülebilmesine rehberlik edecek süreçlerin tanımlandığı ve yükseköğretim kurumlarında kalite geliştirme alanında yön gösterici nitelikte olan "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi"ni hazırlamıştır. Kalite güvencesi alanında geliştirilmiş olan mevzuat uyarınca, ulusal alanda YÖDEK ve yükseköğretim kurumları düzeyinde ise Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulları (ADEK), sürecin organizasyonu, koordinasyonu ve yürütülmesinde sorumlu organlardır. Yükseköğretim kurumlarının kalite güvencesi yapılanması kapsamında hazırlayacakları stratejik planlama çalışmaları, ilgili kurumun senato ve yönetim kurulunun ortak sorumluluğunda hazırlanır ve yürütülür. Yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmaları ise ADEK'lerin sorumluluğu ve koordinasyonunda yürütülmektedir (www.bologna.yok.gov.tr).

Avrupa'da ise, kalite güvencesi birçok amaca hizmet edebilmektedir. Bu amaçlar şöyledir (www.grossroads.eu):

- Kalitenin geliştirilmesi ve artırılması
- Ulusal akademik standartların korunması
- Programların ve/ veya kurumların tanınması
- Güvenirliğin artması

- Programlar ve/ veya kurumlar hakkında bilgi elde edilmesi

Kalite güvencesi; konu düzeyinde, program düzeyinde ve kurumsal düzeyde değerlendirmeyi ve akreditasyonu veya bunların bir kombinasyonunu içerebilir (www.grossroads.eu).

Yükseköğretimde akreditasyon, bir yükseköğretim kurumunun ya da yükseköğretim kurumu tarafından uygulanmakta olan herhangi bir programın, ulusal veya uluslararası düzeyde belirli performans standartlarına (kalite, verimlilik, etkinlik vs.) sahip olup olmadığını ortaya koymayı amaçlayan, kamuoyunun güvenini sağlamaya yönelik bir sistemdir. Akreditasyon, hem yükseköğretim kurumunun kendi kendini dönemsel olarak değerlendirmesine (kurumsal özdeğerlendirme), hem de yükseköğretim kurumunun kurum dışı bağımsız akreditasyon kurumları tarafından dönemsel değerlendirilmesine imkan veren gönüllü bir kalite güvence sürecidir. Bir başka ifadeyle, yükseköğretimde akreditasyon, akademik kalitenin iyileştirilmesi, saydamlık ve hesap verme sorumluluğunun aracıdır (Aktan ve Gencel, 2007).

Akreditasyon, birçok ülkede ve birçok sektörde topluma sunulan program ve hizmetlerin niteliğinin sistematik bir yaklaşımla güvence altına alınması için geliştirilen bir yöntemdir (www.tekalan.com).

Bakioğlu ve Baltacı'ya (2010) göre eğitimde akreditasyon;

- bir kalite kontrol ve temin sürecidir ve bu süreçteki denetleme veya değerlendirme sonunda bir kurumun veya programın minimum kabul edilebilir standartları uyguladığı kabul edilir.
- bir kurumun veya programın hem başlangıç aşamasında hem de sonraki aşamalarda ulusal olarak tanınan bir akreditasyon kuruluşuna üye olmak için, ilgili kuruluşça belirlenen standartlara ulaştığının onaylanması anlamına gelir.

- akademik gelişme ve toplumsal sorumluluğun karşılanması için, öz değerlendirme ve ekip değerlendirmesinden oluşan, meslektaşların kontrolünü amaçlayan bir süreçtir.
- üniversitelerin kendileri ile ilgili düzenlenmeleri devlete bırakmaksızın kendilerinin yapabileceğini, kendi kendilerini yönetebileceklerini gösterdikleri, gönüllülük esasına dayalı bir öz-yönetim ve denetim mekanizmasıdır.
- kurumların yeterli eğitsel amaçları olduğunu, bu amaçları tatmin edici düzeyde gerçekleştirdikleri ve örgüt, personel ve destek durumuna bakılınca makul bir süre daha bu amaçlarını gerçekleştirebileceğini göstermeleri halinde verilir.
- devlete ait olmayan birimlerdeki meslektaşlarca, kurum veya programların belirledikleri uygun hedeflerine ulaşmalarını ve kurum veya programın belirlenen standartlara ne derece ulaşabildiklerinin değerlendirilmesini sağlamak için yürütülen gönüllü bir süreçtir.
- eğitim camiasına, kamuoyuna ve diğer kişi veya örgütlere, bir kurumun veya programın açıkça tanımlanmış ve eğitimsel olarak uygun amaçları olduğunu, bu amaçlara ulaşmayı sağlayacak şartları yarattığını, söz konusu amaçlarını başarılı bir şekilde gerçekleştirdiğini ve bu başarıyı devam ettirmesinin beklenebileceğinin teminatını vermektir.

Yükseköğretimde akreditasyonun amaçları şunlardır (Kısakürek, 2009):

- Eğitimin niteliğinin artırılması ve sürekli geliştirilmesi
- Eğitimin niteliğinin güvence altına alınması
- Eğitimin belli standartlara dayalı olarak yürütüldüğünün güvencesinin verilmesi
- Yükseköğretim kurumlarının karşılıklı olarak tanınmasının kolaylaştırılması ve hızlandırılması
- Diplomaların ve unvanların karşılaştırılabilirliğinin sağlanması

- Öğrenci ve öğretim elemanlarının karşılıklı değişiminin kolaylaştırılması
- Mezunların mesleğe girişleri için temel standartların belirlenmesi
- Eğitim kurumlarına ilişkin eksik bilgilendirme sorununun ortadan kaldırılması

Yükseköğretimde akreditasyonun sağlayacağı başlıca faydalar; “saydamlık” ve “hesap verme sorumluluğu”dur (Bakioğlu ve Baltacı 2010).

Kısakürek'e (2009) göre yükseköğretimde akreditasyonun sağladığı faydalar ise şöyle sıralanabilir:

- Öğrenciler ve tüm paydaşlar, eğitim kurumlarının, standartları sağlayıp sağlamadığı hakkında bilgi sahibi olurlar.
- Özel sektöre kaliteli insan gücü istihdamı konusunda kolaylık ve güven sağlar.
- Kaliteyi güvence altına alır.
- Yükseköğretim kurumları arasında kredi transferini kolaylaştırır.
- Kurumda özdenetimi sağlar.
- Kurum içi iletişim gelişir.
- Planlama sistemi gelişir.
- Mali gelişime ön koşul niteliği taşır.
- Kurumun küreselleşmesini sağlar.
- Kültürler arası işbirliğini geliştirir.

Bologna Süreci'nde kalite güvencesi ile ilgili karar ilk kez Bologna Bildirisi'nde gündeme gelmiştir. Bu kapsamda 1998'den günümüze kadar gerçekleştirilen bildirimlerde kalite güvencesi ile ilgili alınan kararlar şu şekilde özetlenmiştir (www.bologna.yok.gov.tr):

Bologna Bildiri'sinde (1999), kalite güvencesi konusu ile ilgili karar; karşılaştırılabilir ölçütler ve yöntemler geliştirmek amacıyla kalite güvencesi alanında işbirliğinin teşvik edilmesi yönündedir. Özellikle çalışma, eğitim ve araştırma konularında bütünleştirilmiş programların, hareketlilik projelerinin, kurumsal işbirliğinin ve eğitim programlarının geliştirilmesi ile ilgili olarak yükseköğretimde gerekli Avrupa boyutlarının teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kalite güvencesi ile ilgili çalışmalarda, katılımcı ülkelerce ilerleme kaydedildiğinin vurgulandığı Prag Bildirisi'nde (2001) ise, kalite güvencesinde Avrupa işbirliğinin teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlar, niteliklerin karşılaştırılabilirliğinin kolaylaştırılmasında kalite güvence sisteminin merkezî rolünü vurgulamışlardır. Ayrıca tanınma ve kalite güvencesi ağları arasındaki yakın işbirliği üzerinde durulmuştur. Ulusal kalite güvencesi sistemlerinin kabul edilmesinde sıkı işbirliğinin ve karşılıklı güvenin gerekliliğinin önemi vurgulanmıştır. En iyi uygulama örneklerini yaymak, değerlendirme ve akreditasyon mekanizmalarının karşılıklı kabulü için çeşitli olasılıklar tasarlamak konusunda üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumları teşvik edilmiştir. Bakanlar, ortak referans çerçevesi kurma konusunda işbirliği yapmak ve iyi uygulama örneklerini yaymak için ENQA üyesi olmayan ülkeler ile ilgili taraflarla işbirliği yapmak suretiyle üniversitelere, diğer yükseköğretim kurumlarına, ulusal ajanslara ve ENQA'ye çağrıda bulunmuşlardır.

Berlin Bildirisi'nde (2003), AYA'nın kurulmasının temelinde yükseköğretimin kalitesinin yattığı ifade edilmiştir. Bakanlar, kurumsal, ulusal düzeylerde ve Avrupa düzeyinde kalite güvencesinin daha da geliştirilmesi konusunda kararlı olduklarını belirtmişlerdir. Kalite güvencesi konusunda ortak ölçütler ve yöntemler geliştirme ihtiyacını vurgulamışlardır. Ayrıca, kurumsal özerklik ilkesine uygun olarak, yükseköğretimde kalite güvencesi için temel sorumluluğun kendi kurumlarına dayandığını ve bunun da ulusal kalite çerçevesinde akademik sistemin gerçek anlamda hesap verebilir olması yolunda temel teşkil ettiğini vurgulamışlardır. Bu nedenle, 2005'e

kadar ulusal kalite güvence sistemlerinin aşağıdaki konuları içermesi hususunda görüş birliğine varılmıştır:

- İlgili kurum ve kuruluşların sorumluluklarının tanımı
- Kurumların veya programların, iç değerlendirme, dış inceleme, öğrencilerin katılımı ve sonuçların yayımını da içerecek şekilde değerlendirilmesi
- Sertifikasyon, karşılaştırılabilir prosedürler veya akreditasyon sistemi
- Uluslararası katılım, işbirliği ve ağ oluşturma, Avrupa düzeyinde ise EUA, EURASHE ve ESIB işbirliğiyle, kalite güvencesi konusunda ortaklaşa kabul edilmiş standartların, prosedürlerin ve ilkelerin belirlenmesi, kalite güvencesi için yeterli bir örnek inceleme sistemi ve/ veya yeterli sayıda akreditasyon kuruluşu geliştirmeye uygun yolların araştırılması

Bergen Bildirisi'nde (2005), hemen hemen bütün ülkelerin Berlin Bildirisi'nde yer alan ölçütlere dayanan ve üst düzeyde işbirliği ve ağ sistemine sahip bir kalite güvencesi sistemi için bazı yasal hükümler getirdikleri, ancak halen, başta öğrenci katılımı ve uluslararası işbirliği olmak üzere bazı konularda ilerleme kaydedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bunların yanı sıra, iç mekanizmalarını sistematik bir şekilde ortaya koyup, bunları dış kalite güvencesi ile doğrudan ilişkilendirme yoluyla eğitimde kalitenin artırılması çabalarına devam etmeleri konusunda yükseköğretim kurumlarının teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. AYA'da kalite güvencesi için ENQA tarafından önerilen standartların ve ilkelerin kabul edildiği, ortak olarak kabul edilmiş kılavuzlara ve ölçütlere saygı duyulduğu ve ulusal inceleme temeline bağlı kalite güvencesi kuruluşlarının Avrupa düzeyinde kayıt edilmesi prensibinin kabul edildiği ifade edilmiştir.

Londra Bildirisi'nde (2007), Bergen'de kabul edilen Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkeleri'nin, kalite güvencesi konusunda güçlü bir değişim aracı olduğu ifade edilmiştir. Tüm ülkelerin bu ilkeleri uygulamaya

başladığı ve bazılarının da bu konuda önemli düzeyde ilerleme kaydettiği, özellikle dış kalite güvencesinin geçmişe göre daha iyi gelişme kaydettiği belirtilmiştir. Halen geliştirilme ihtiyacı bulunmakla beraber, 2005'ten 2007'ye kalite güvencesine ilişkin bütün süreçlerde öğrenci katılımının arttığı ifade edilmiştir. Ayrıca kalite ile ilgili temel sorumluluğun yükseköğretim kurumlarında olduğu vurgulanmıştır.

Leuven Bildirisi'nde (2009), kalite güvencesinde Avrupa Standart ve İlkeleri'nin uygulanması ile modernleşildiği, bunların yanı sıra kalite güvencesi için EQAR'ın kurulduğu ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olarak öğrenme kazanımları ve iş yükü esasına dayalı ulusal yeterlilikler çerçevesinin oluşturulduğu ifade edilmektedir.

2010 yılında gerçekleştirilen Budapeşte-Viyana Bildirisi'nde ise; yükseköğretim kurumlarının, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin, Bologna Süreci'ni daha çok benimsemeye başladıkları vurgulanmıştır. Bologna Süreci'nde alınan kararların uygulanmasında önemli başarılar elde edilmiştir. Ancak bazı ülkelerde Bologna reformlarının uygun şekilde anlatılmamasından ve uygulanmamasından kaynaklanan protestoların olduğu ifade edilmiştir. Olumsuz tepkileri ortadan kaldırmak ve kaliteli bir yükseköğretim sağlamak adına yükseköğretim kurumları, öğrenciler ve öğretim üyeleri arasındaki işbirliğinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir.

Bu çalışmada; Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'deki yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon sistemleri karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve söz konusu ülkelerin yükseköğretim programlarında kalite güvencesi konusunda kaydettiği gelişmeler üzerinde durulmuştur.

Amaç

Araştırmanın amacı; Bologna sürecine dahil olan Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık ile Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yükseköğretim programlarında uygulanan kalite güvence sistemlerinin incelenmesi, karşılaştırılması ve Türkiye için yükseköğretim programlarında etkin bir kalite güvence sistemi önerisinde bulunmaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevaplar aranmaktadır:

1. Kalite güvencesi kuruluşlarının görevleri ve amaçları nelerdir?
2. Dünya'da yükseköğretim programlarında kalite güvencesini sağlamak için gerçekleştirilen akreditasyon süreci nasıl işlemektedir?
3. Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri nasıl işlemektedir?
4. Bu ülkelerde yükseköğretim programlarında kalite güvencesi konusunda günümüze kadar kaydedilen gelişmeler nelerdir?
5. Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri arasındaki farklılıklar/benzerlikler nelerdir?
6. Söz konusu ülkelerde yükseköğretim programlarında kalite güvencesi konusunda kaydedilen gelişmeler incelendiğinde, Türkiye'de görülen eksiklikler nelerdir ve bu eksiklikler nasıl giderilebilir?

Önem

Küreselleşen dünyada ekonomi, siyaset, sanat ve çevre gibi eğitim de küreselleşmektedir. Tarihte toplumların lokomotifleri hep üniversiteler

olmuştur. Yerel ve küresel çözümler üniversitelerde üretilmektedir. Bu açılardan bakıldığında üniversitelerin önemi küçümsenmeyecek boyuttadır. Küreselleşen üniversite eğitimi, hizmet ve mal üretimindeki güncel yaklaşımlardan uzak kalmaz. Bu yaklaşımların başında da kalite güvencesi ve akreditasyon konuları gelmektedir. Dinamik ve etkin bir bilgi toplumunun ve ekonomisinin oluşturulabilmesi, ancak yükseköğretimde kalitenin artırılması ve dünyada geçerli olacak ortak kalite güvence sistemlerinin geliştirilmesiyle sağlanabilecektir. Bu sebeple, yükseköğretimde kalite güvencesinin sağlanabilmesi, küreselleşen bir dünya için çok önemli bir adımdır.

Bu araştırmayla, yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon sistemlerinin, Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’de işleyiş süreçlerinin incelenmesi, karşılaştırılması ve konuyla ilgili kaydedilen gelişmelerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu karşılaştırma, yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon konuları ile ilgili olarak, söz konusu ülkeler arasındaki uyum düzeyi veya uyumsuzlukların neler olduğu hakkında çeşitli bilgilere ulaşılmasını sağlayacaktır. Bu bilgiler, Türkiye’nin diğer ülkeler arasındaki yerinin görülmesi, Türkiye’deki yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon sürecinin gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Konuyla ilgili yapılan alanyazın taramasında yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon konusuyla ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu nedenle, yapılan bu araştırmanın, farklı ülkelerde yürütülen kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri ile ilgili çalışmalara ışık tutması amaçlanmaktadır.

Almanya, Danimarka ve Birleşik Krallık, Bologna ülkeleri olarak adlandırılan 47 ülke arasında yer almakta ve Avrupa Yükseköğretim Alanı’nı oluşturma projesine destek vermektedirler. Bu ülkeler, yapılan araştırmalar doğrultusunda konu ile ilgili erişilen kaynakların yeterli görülmesi sebebi ile tercih edilmiştir. Avrupa’da yapılan çalışmaların yanı sıra, başka kıtalarda

yürütülen çalışmaların da incelenebilmesi amacıyla, konu ile ilgili erişilen kaynaklar yeterli görüldüğünden, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Türkiye tercih edilmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırma, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya ile Bologna ülkeleri arasından seçilmiş olan Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık ve Türkiye ile, bu ülkelerle ilgili elde edilen kaynaklarla ve yazılı dokümanlarla sınırlıdır.

Araştırma; Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’de mevcut olan yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri ile sınırlıdır.

Araştırma; Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Türkiye’de yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerinin incelenmesi, karşılaştırılması ve seçilen ülkelerin konu ile ilgili kaydettiği gelişmelerin ortaya konulması ile sınırlıdır.

Tanımlar

Akreditasyon: Bir yükseköğretim kurumunun ya da yükseköğretim kurumu tarafından uygulanmakta olan herhangi bir programın ulusal ve/ veya uluslararası düzeyde belirli performans standartlarına uygun olup olmadığını belirlemeye yönelik bir sistemdir.

Avrupa Yükseköğretim Alanı: Mayıs 1998’de dört Avrupa ülkesinin eğitim bakanlarının Paris’te başlattığı ve 2020 yılında tamamlanması planlanan, öğretim ve öğrenimde ülkelerarası bütünleşme projesidir.

Avrupa Yükseköğretim Alanı Kalite Güvencesi Standartları ve İlkeleri: Avrupa Kalite Güvencesi Birliği (ENQA) tarafından önerilen, ortak olarak kabul edilmiş kılavuzlar ve ölçütlerdir.

Bologna Süreci: 2020 yılına kadar “Avrupa Yükseköğretim Alanı” yaratmayı hedefleyen bir reform sürecidir.

Bologna Ülkeleri: Bologna Süreci’nde yer alarak, “Avrupa Yükseköğretim Alanı” oluşturma hedefini destekleyen toplam 47 ülkedir.

Kalite Güvencesi: Yükseköğretim sisteminin, kurumların veya programların kalitesinin izlenmesine, değerlendirilmesine ve geliştirilmesine dayanan kapsamlı ve devamlı bir süreçtir.

Öğrenme Kazanımları: Bir öğrenme sürecini tamamlayan öğrencinin neleri bileceği, anlayacağı ve/ veya yapabileceğini açıklayan ifadelerdir.

Yeterlilikler Çerçevesi: Yükseköğretimde; iş yükü, seviye, kalite, öğrenme kazanımları ve profilleri ile ilgili olarak ulusal düzeyde tanınmış bütün yeterliliklerin tanımlandığı kapsamlı bir politika çerçevesidir.

Kısaltmalar

AAA	Avrupa Araştırma Alanı
ABET	Accreditation Board for Engineering and Technology (Mühendislik ve Teknoloji için Akreditasyon Kuruluşu)
ACE	Accreditation Institute (Akreditasyon Kurumu)
ACQUIN	Accreditation, Certification and Quality Assurance Institute (Akreditasyon, Sertifikasyon ve Kalite Güvencesi Kurumu)
ADEK	Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulları
AUQA	The Australian Universities Quality Agency (Avustralya Üniversiteleri Kalite Ajansı)
AYA	Avrupa Yükseköğretim Alanı
BAC	British Accreditation Council (İngiliz Akreditasyon Konseyi)
BFUG	Bologna Follow-up Group (Bologna İzleme Grubu)
CEDEFOP	European Center for the Development of Vocational Training (Avrupa Mesleki Eğitim Okulları Birliği)
CHEA	Council for Higher Education Accreditation (Yükseköğretim Akreditasyon Konseyi)
ECTS	European Credit Transfer System (Avrupa Kredi Transfer Sistemi)

ENQA	The European Network for Quality Assurance in Higher Education (Avrupa Kalite Güvence Ajansları Birliği)
EQAR	European Register of Quality Assurance Agencies (Kalite Güvencesi Ajanslarının Avrupa Kaydı)
ESIB	European Students' Union (Avrupa Öğrenci Birliği)
ELIR	Enhancement-led Institutional Review (Gelişim Odaklı Kurumsal Denetim)
EUA	European University Association (Avrupa Üniversiteler Birliği)
EURASHE	European Association of Institutions in Higher Education (Avrupa Yüksek Öğretim Kurumları Birliği)
EVA	The Danish Evaluation Institute (Danimarka Değerlendirme Enstitüsü)
IAU	International Association of Universities (Uluslararası Üniversiteler Birliği)
MCEETYA	Ministerial Council on Employment, Education, Training and Youth Affairs (İstihdam, Eğitim, Öğretim ve Gençlik İşleri ile İlgili Bakanlar Kurulu)
MÜDEK	Mühendislik Akreditasyon Kurulu
OECD	Organisation for Economic Co-Operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

QAA	Quality Assurance Agency for Higher Education (Yükseköğretim İçin Kalite Güvencesi Ajansı)
UKBA	UK Border Agency (Birleşik Krallık Sınır Ajansı)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)
USDE	U.S. Department of Education (Birleşik Devletler Eğitim Bakanlığı)
YÖDEK	Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, bir “karşılaştırmalı eğitim” araştırması olan “kesit alma (*cross-sectional*)” niteliğinde bir araştırmadır.

Karasar’a göre (2008) kesit alma (*cross-sectional*), tarama araştırmalarının bir türü olup bu yaklaşımda; gelişim, çeşitli gelişmişlik evrelerini temsil ettiği kabul edilen, birbirinden ayrı gruplar üzerinde ve bir anda yapılacak gözlemlerle belirlenmeye çalışılır. Böylece alınan sonuçlar, sanki aynı gruptan alınmış gibi yorumlanır ve gelişmenin sürekliliğini yansıttığı varsayılır. Kesitsel araştırmalar genellikle örneklemin büyük olduğu ve birçok farklı özellikteki topluluğu kapsadığı araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada, alanyazın taramasına ve internetten ulaşılan dokümanların analizine yer verilmiştir.

Araştırmada; Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’de yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerinin işleyişine ve bu süreçlerin karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Araştırmanın devamında, seçilen ülkelerin yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon konusunda kaydettiği gelişmeler incelenmiş ve Türkiye’deki süreçle ilgili eksikliklerin giderilmesi adına zm nerileri geliştirilmiştir. Bu bağlamda, tarama modelinin bir türü olan karşılaştırmalı taramadan yararlanılmıştır.

Evren ve rneklem

Bu araştırma, belli bir gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkelerde yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerinin incelenmesine ve ülkelerin konuyla ilgili yaptıkları çalışmaların ortaya konulmasına dönüktür. Bu bağlamda, araştırmanın evrenini dünya ülkeleri oluştururken, örneklemine ise dünyanın farklı kıtalarından seçilmiş olan ve yükseköğretim programlarında kalite güvencesi ve akreditasyon konularında çalışmalar yürütmekte olan Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye oluşurmaktadır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” kullanılarak veriler toplanmıştır. Yıldırım ve şimşek’e göre (2005) doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte kullanılabilir.

Bu araştırmada Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’de yükseköğretim programlarında kalite güvence ve akreditasyon sistemleri ve bu konuda kaydedilen gelişmeler ile ilgili bilgiler; alanyazın taraması ve internet aracılığıyla ulaşılan makalelerin, raporların ve web sitelerinin incelenmesiyle elde edilmiştir. Ulaşılan dokümanların güncelliğine dikkat edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma sorularından yola çıkarak veri analizi için bir ereve oluşturulmuştur. Bu çerçeveye göre veriler seçilmiş ve düzenlenmiştir. Araştırmanın devamında; bu çerçeveye bağlı kalınarak ve betimsel analiz yaklaşımında belirlenen amaçlar doğrultusunda, benzerlikler ve farklılıklar bir araya getirilmiş, karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Dokümanların ve diğer İngilizce kaynakların çevirileri araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Terimlerden doğabilecek anlam farklılıklarından kaçınmak için terimlerin İngilizce ve Türkçe karşılıkları birlikte verilmiştir. Türkçe’de tam karşılığı olmayan terimler ise yaklaşık anlamı ile verilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın örnekleme ve alt amaçları ile ilgili bulgular sunulmuştur.

1. KALİTE GÜVENCESİ KURULUŞLARININ GÖREVLERİ VE AMAÇLARI

Bologna Süreci, Avrupa'da kalite güvencesi kavramının oluşmasında en büyük etkenlerden biridir. Bu sürecin hedeflerinden biri, karşılaştırılabilir ölçütlerin ve yöntemlerin geliştirilmesine yönelik işbirliği sağlanmasıdır. Bu doğrultuda 2005 yılında, Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvencesi Standartları ve Yönetmeliği (Avrupa Standartları ve Yönetmeliği), Avrupa'nın Eğitim Bakanları tarafından kabul edilmiştir (www.qcrossroads.eu).

“Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvence İlke ve Standartları Raporu”nda (*ESG: European Standards and Guidelines for Quality Assurance*) belirtilen ilke ve standartlar, kalite güvencesi alanında günümüzde yürütülmekte olan çalışmalara rehberlik etmektedir. Bu ilkeler ile Avrupa Yükseköğretim Alanı'nda yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile uyum içinde ve kıyaslanabilir kalite düzeyinde hizmet vermeleri hedeflenmektedir. Bu çerçevede, aşağıda belirtilen ilkeler iç ve dış kalite güvence sistemlerinin oluşturulmasında temel prensipler olarak dikkat çekmektedir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2010):

- Öğrencilerin ve akademik kadronun yükseköğretimde kalite güvencesi konusunda farkındalıklarının artırılmasının sağlanması
- Yükseköğretim kurumları ve öğrencileri için programların kalitelerinin geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması
- Kalite güvencesi sürecinde yabancı uzmanlardan yararlanılması ve açıklık ilkelerine uyulması
- Amaçlara uygun dış kalite güvence gereksinimlerinin ortaya konulması ve bunları karşılayacak kurumlara sorumluluk verilmesi

Kalite güvencesi alanında Avrupa işbirliğini arttırmak için 2000 yılında Yükseköğretimde Kalite Güvencesi İçin Avrupa Ağı (*The European Network for Quality Assurance in Higher Education - ENQA*) kurulmuştur. 2004 yılında ise bu kurum, bir "Birlik" haline dönüştürülmüştür. ENQA'nın üyeleri, Bologna Süreci'ne katılan ülkelerin kalite güvencesi kuruluşlarıdır (www.qrossroads.eu).

Avrupa'daki Kalite Güvencesi Kuruluşları'nın görevleri şöyledir (www.yok.gov.tr):

1. Avrupa ve hızla değişen dünya şartlarını göz önünde bulundurarak yükseköğretim kalitesini ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamda korumak
2. Öğretim ve öğrenim ile araştırma kalitesinin iyileştirilmesi için yükseköğretim kurumlarına yardımcı olmak ve onları, kalite güvencesi çerçevesinde uygun önlemleri almaları için teşvik etmek
3. Ulusal ve küresel seviyede kalite ve kalite güvencesi üzerinde karşılıklı bilgi değişimini teşvik etmek ve bu alanda yükseköğretim kuruluşları arasında işbirliği oluşturmak

ENQA, kalite güvencesi birliğinin politika belirleyicisi olarak görülmektedir. Bu nedenle Bologna Süreci'nde yer alan kuruluşlar arasındadır (www.qrossroads.eu).

Avrupa Eğitim Bakanları 2008 yılında, Kalite Güvencesi Ajanslarının Avrupa Kaydı (*European Register of Quality Assurance Agencies - EQAR*) adı altında bir kuruluşun oluşturulması yönünde karara varmışlardır. Söz konusu kalite güvencesi kuruluşu, ancak yeterli ölçüde gözden geçirildikten sonra yetkilendirilmektedir. Bu gözden geçirilme süreci, Avrupa Standartları ve Yönetmeliği doğrultusunda yapılmaktadır. Bu yetkilendirilme sisteminin amacı, bütün paydaşların ve kamunun, Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkeleri'ne uygun olarak çalışan güvenilir kalite güvencesi ajansları ile ilgili tarafsız bilgiye ulaşmalarını sağlamaktır. Böylelikle, AYA içinde ve dışında yükseköğretime olan güven artacak ve kalite güvencesi ve akreditasyon kararlarının karşılıklı olarak tanınması kolaylaşacaktır. Yetkilendirilme sistemi, kendi kendini finanse etmektedir. Ayrıca bu sistem; gönüllü, bağımsız ve saydam olmalıdır (www.grossroads.eu).

2. AKREDİTASYON SÜRECİ

Genel olarak yükseköğretimde akreditasyon sürecinde altı temel unsur bulunmaktadır (Aktan ve Gencel, 2007):

1. İlgili yükseköğretim kurumunun ya da uygulanan programın kalitesini değerlendirmeye imkan sağlayacak bir standartlar kümesi
2. Yükseköğretim kurumlarına bağlı birimler (fakülteler, enstitüler vs.) tarafından hazırlanan, kendilerinin standartları karşılamak üzere nasıl çalıştıklarını açıklayan ve standartları karşılamada ne kadar başarılı oldukları ile ilgili kendi değerlendirmelerini içeren bir özdeğerlendirme
3. Özdeğerlendirme raporunun ve diğer belgelerin tetkiki, tesislerin incelenmesi, derslerin gözlenmesi ve öğretim elemanları, öğrenciler, dekan ve ilgili diğer kimselerle görüşmelerin yapılması, konularında eğitilmiş uzman meslektaşlardan oluşan bir ekip tarafından yapılan ziyaretler
4. Ziyareti gerçekleştiren ekip tarafından hazırlanan yükseköğretim kurumlarına bağlı birimlerin (fakülteler, enstitüler vs.) akreditasyonla

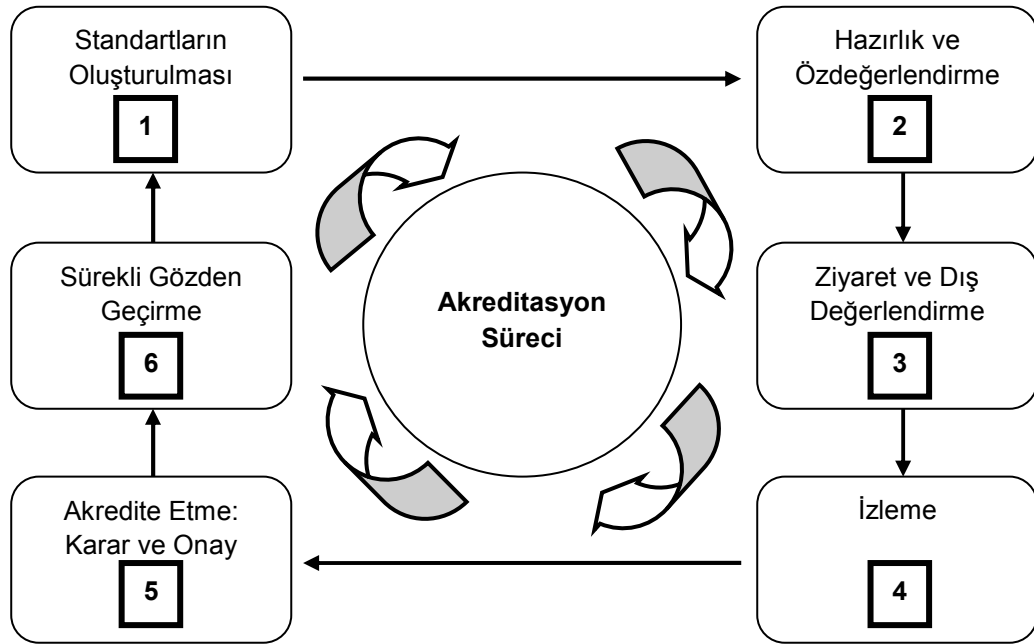
ilgili standartları ne ölçüde karşıladığı hakkındaki ekip değerlendirmelerini ve programların akreditasyon durumu hakkındaki önerilerini içeren bir rapor

5. Ekibin raporunda önemli bir bilgiyi dikkate almaması ya da ziyaretin ardından ortaya önemli bir bilgi çıkması halinde, ziyaret edilen yükseköğretim kurumlarına bağlı birimlerin (fakülteler, enstitüler vs.) üst yöneticileri tarafından yazılan bir cevap

6. Yükseköğretim kurumlarına bağlı birimlerden (fakülteler, enstitüler vs.) ve ziyareti gerçekleştiren ekipten elde edilen kanıtlara dayalı olarak yetkili akreditasyon kurumunun verdiği karar

Aktan ve Gencil'e (2007) göre akreditasyon sürecindeki başlıca aşamalar Şekil 1'de özetlenmiştir.

Şekil 1. Akreditasyon Süreci ve Yapılacak İşlemler

Kaynak: Aktan, C. C. ve Gencil U. (2007). Yükseköğretimde Akreditasyon. İzmir: Yaşar Üniversitesi

İlk aşamada akreditasyon kurumu, bir yükseköğretim kurumunu ya da programını değerlendirmeye imkan verecek mükemmeliyet standartlarını tespit eder.

İkinci aşamada akreditasyon sürecine tabi olmak isteyen yükseköğretim kurumu öncelikle söz konusu süreç hakkında ön hazırlık çalışmalarını yapar ve kurum içi özdeğerlendirme faaliyetlerini (SWOT analizi vs.) tamamlar. Akreditasyon arayışı içindeki yükseköğretim kurumu tarafından, başarılarını ortaya koyan belgeler ve dokümanlar hazırlanır. Bu başarılar, akreditasyon kurumunun standartları doğrultusunda yazılı bir rapor haline getirilir.

Akreditasyon kuruluğu tarafından görevlendirilen uzman kişiler tarafından, ilgili yükseköğretim kurumunun ya da akredite edilmesi istenen programının performans standartları yönünden konumu ve statüsü gözden geçirilir. Bu sürece “yerinde değerlendirme” veya “dış değerlendirme” adı verilir. Pek çok akreditasyon kuruluğuunda değerlendirme faaliyetleri, alanında uzman akademik ve idari personel tarafından gerçekleştirilir. Gözetmenler tarafından yapılan ziyaretlere ek olarak pek çok akreditasyon kurumu bir ziyaret heyeti oluşturarak, gözetmenler dışında ilgili yükseköğretim kurumunun kalitesini denetleme ve gözetleme konusu ile ilgilenen paydaş grupların temsilcileri ile birlikte akreditasyon talebinde bulunan yükseköğretim kurumunu ziyaret eder.

Yükseköğretim kurumu ya da programı, belirli bir süre yakın izlemeye alınır ve istenen standartlara uygunluk sağlayıp sağlamadığı gözlemlenir.

nceki adımlar tamamlandıktan sonra akreditasyon kurumu, ilgili komisyonu toplayarak akreditasyona tabi kurumun veya programın mükemmeliyet standartları yönünden statüsünü onaylama veya reddetme kararı alır. Akreditasyon statüsünü alan ilgili yükseköğretim kurumu veya programı belirli periyodik dönemler itibariyle yeniden dış değerlendirmeye tabi tutulur. Sürekli izleme ve değerlendirmenin amacı, akredite edilmiş kurumun gerekli standartları korumasını garanti altına almaktır.

3. TÜRKİYE’DE KALİTE GELİŞTİRME VE AKREDİTASYON SÜRECİ

Türkiye’de YK içerisindeki YÖDEK yapılanması ile birlikte niversiteler içerisinde ADEK’ler oluşturulmuş ve zdeğerlendirme çalışmaları daha sistematik bir şekilde yapılmaya başlanmıştır (Aslan, 2009).

YÖDEK, Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği kapsamında, yükseköğretim kurumlarının, akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarını sistematik bir şekilde

yürülebilmeleri için gerekli süreçleri ve performans göstergelerini tanımlamıştır. Belirlenen süreçler YÖDEK tarafından hazırlanan raporda şu şekilde belirtilmiştir (Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu [YÖDEK], 2007):

- Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Süreci
- Stratejik Planlama Süreci
- Kurumsal Değerlendirme Süreci
- Periyodik İzleme ve İyileştirme Süreci

Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Süreci

Yükseköğretim kurumları, her yıl “Özdeğerlendirme” ve “Çevre Değerlendirme” analizlerini kapsayan “Kurumsal Değerlendirme” çalışmalarını ile kurumsal faaliyetlerini ve sonuçlarını kapsamlı ve sistematik olarak gözden geçirirler. YÖDEK tarafından geliştirilen “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Süreci”, YÖK tarafından hazırlanacak olan ulusal stratejik plana ve “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği”ne dayanmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının bünyelerinde oluşturdukları ADEK’ler, yükseköğretim kurumlarının üst kurulları (senato ve yükseköğretim kurumu yönetim kurulu) tarafından onaylanmış olan stratejik plan kapsamında (stratejik amaç ve hedefleri ile performans göstergeleri doğrultusunda) gerekli ekipleri oluşturarak veya gerekli değerlendiriciler ile görüşerek öz veya dış değerlendirmeleri yaptırır. Değerlendiricilerden gelen değerlendirme raporları ışığında ADEK’ler, ilgili yükseköğretim kurumunun akademik değerlendirme ve kalite geliştirme raporunu hazırlar ve yükseköğretim kurumunun üst kurullarına gönderir. Üst kurullar raporu onaylayarak YÖDEK’e gönderir. YÖDEK, yükseköğretim kurumlarından gelen raporları dikkate alarak Yükseköğretim “Akademik Değerlendirme ve

Kalite Geliştirme Raporunu” oluşturarak YÖK’e sunar. Bu süreç her yıl YÖDEK tarafından belirlenen prensipler ışığında tekrarlanır. Aynı zamanda, akademik değerlendirme ve kalite geliştirme süreçlerinin tamamını kapsayacak ve çalışmalarda bütünlük oluşturacak şekilde tasarlanmıştır.

Dış değerlendirme kurumsal bazda yaptırılabilceği gibi, bir yükseköğretim kurumunun herhangi bir birimi, alt birimi veya programı bazında da yaptırılabilir. Dış değerlendirme için öngörülen süre ise 5 yıldır.

Stratejik Planlama Süreci

Stratejik planlama süreci yükseköğretim kurumunun (veya ilgili biriminin);

- misyonunu ve vizyonunu belirlemesi,
- temel değerlerini ve politikalarını belirlemesi,
- kurumun değerlendirilmesi (Özdeğerlendirme ve çevre değerlendirme),
- kısa, orta ve uzun dönemler için strateji ve amaçlarını belirlemesi,
- stratejileri hayata geçirilebilmesi için ilgili yükseköğretim kurumunun ve birimlerinin hedeflerini ve performans göstergelerini belirlemesi,
- birimlerin faaliyet ve projelerini oluşturması,
- kaynak planlaması ve hedeflerin/ faaliyetlerin/ projelerin bütçelenmesi

ve bütün bunların dokümantasyonunun yapılması çalışmalarını kapsar.

Kurumsal Değerlendirme Süreci

Kurumsal değerlendirme süreci, yükseköğretim kurumlarının stratejik planlama çalışmalarında kurumsal anlamda özdeğerlendirme ve çevre değerlendirmesini gerçekleştirmek ve yükseköğretim kurumlarının zayıf ve kuvvetli yönleri ile önündeki fırsatları ve karşılaşılabilecekleri tehditleri ortaya çıkarmak için yapılan çalışmaları kapsar. Bu kapsamda kurumun periyodik performans değerlendirmeleri de yapılarak, kurumun hedeflerini gerçekleştirme dereceleri ile belirledikleri stratejilerinin ve hedeflerin etkinliğini incelemeleri de mümkün olmaktadır.

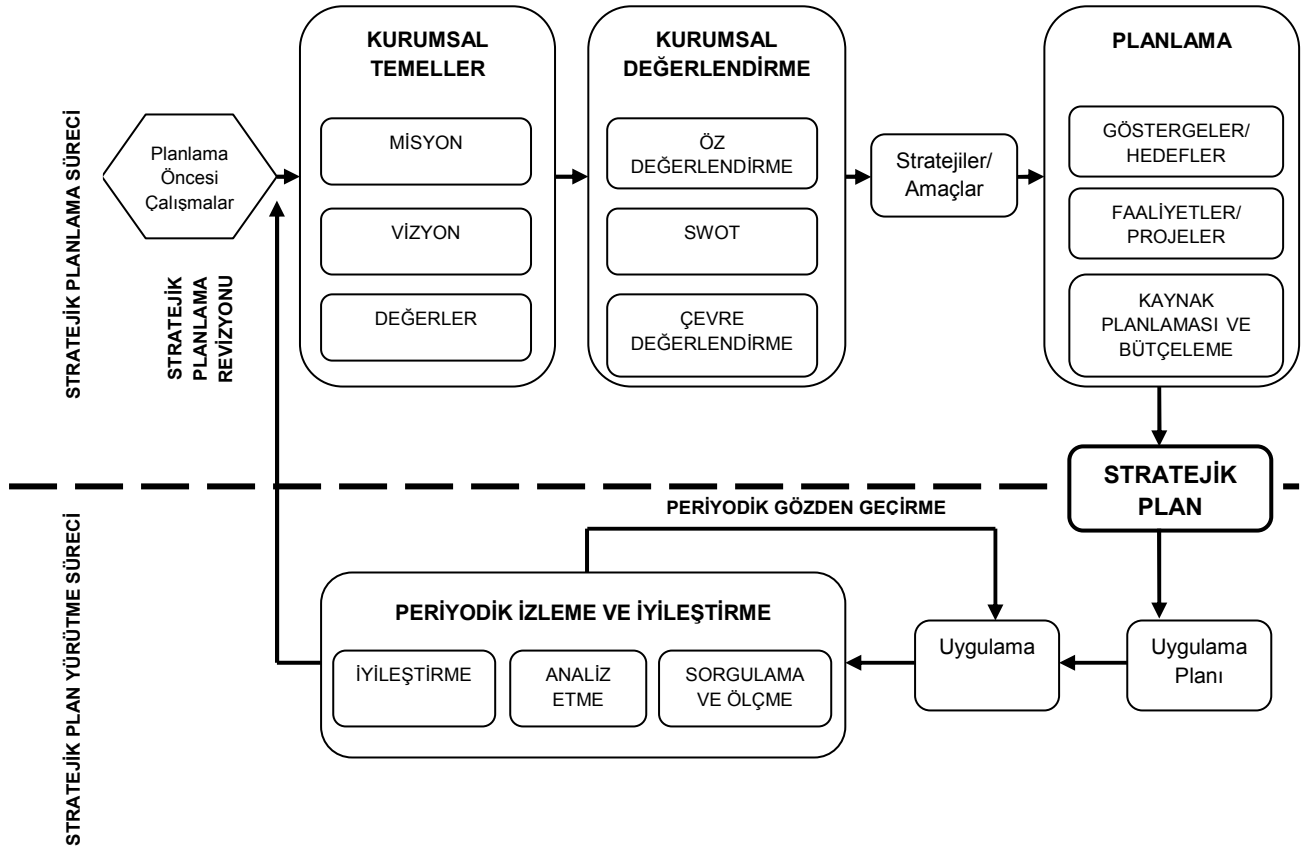
Periyodik İzleme ve İyileştirme Süreci

Periyodik izleme ve iyileştirme süreci, yükseköğretim kurumlarının hazırlamış oldukları stratejik planlarını uygulamasının izlenmesi ve iyileştirme çalışmalarının koordinasyonunu sağlayarak yükseköğretim kurumunun (veya ilgili biriminin);

- performans göstergelerinin kurum içinde sorgulanması ve ölçülmesi,
- performans grafiklerinin çizilmesi,
- performans düşüklüğü olan alanların belirlenmesi ve nedenlerinin araştırılması,
- iyileştirmeye açık alanların belirlenmesi ve iyileştirme eylem planlarının oluşturulması,
- iyileştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve izlenmesi

çalışmalarını kapsar.

Şekil 2. YÖDEK - Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Süreci

Kaynak: Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi (<http://www.yodek.org.tr>)

Yükseköğretimde kalite güvencesi konusunda Avrupa ülkeleri arasında ortak ilke ve standartların oluşturulmasına yönelik somut adımlar Sorbon Bildirisi ile atılmış ve bu konu, Bologna Bildirisi ile AYA'yı yeniden yapılandıran Bologna Süreci'nin dokuz temel işbirliği konusunun önemli bir maddesi haline getirilmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından da benimsenmiş ortak kabul gören kalite güvence standartlarına bakıldığında; ulusal olarak oluşturulacak bir kalite güvence sisteminin dört temel unsuru içermesi beklenmektedir. Bunlar;

- kalite güvencesi konusunda bağımsız kuruluşların oluşturulması,
- kalite güvencesinde iç ve dış değerlendirme unsurlarının bulundurulması,
- başta öğrenciler olmak üzere tüm paydaşların konuyla ilgili çalışmalara katılması,
- sonuçların yayınlanması ile, ilgili paydaşlar ve kamu tarafından izlenebilir hale getirilmesidir (Durman, 2007).

ENQA tarafından 2005 yılının Şubat ayında yayınlanan Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkeleri'nin uygulanması ve yaygınlaştırılması ENQA'in eşgüdümünde yürütülmekte ve bu çalışmalara EUA, EURASHE ve ESIB destek vermektedir. Bologna Süreci'ne dahil olan 47 ülkenin farklı politik sistemleri, sosyo-kültürel ve dil farklılıkları ve eğitim gelenekleri, arzu edilen "tek model"e dayalı kalite standartlarının oluşumuna izin vermemektedir. Bu nedenle hazırlanan bu rapor, dar çerçevede formüle edilmiş olup, sadece genel prensipleri kapsamaktadır. Amaç, raporda yer alan ilke ve standartların üye ülkeler ve kurumlar tarafından kabul edilmesidir. Özerkliği sağlamak, ilke ve standartlara ait detaylar, ilgili kurumlara bırakılmıştır (Durman, 2007).

Rapor,

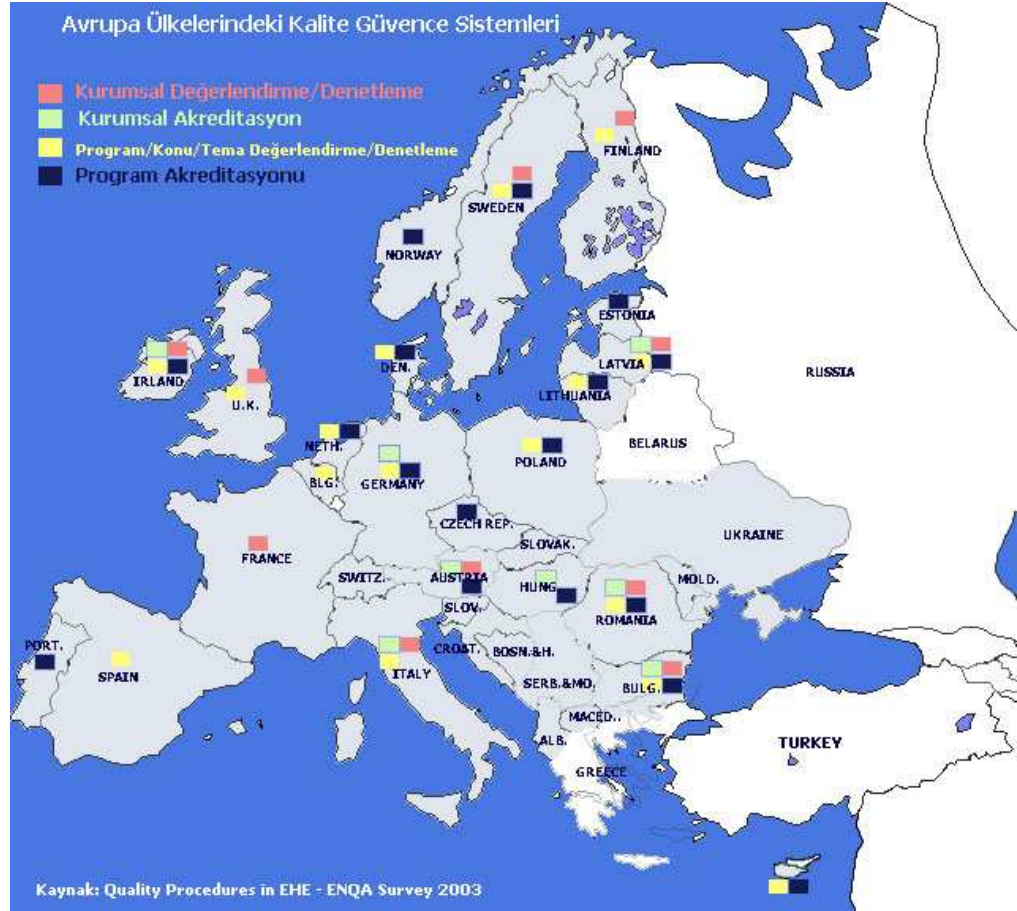
- yükseköğretim kurumlarının iç kalite süreçlerine,
- yükseköğretim kurumlarının dış kalite süreçlerine ve
- kalite kuruluşlarının dış değerlendirme süreçlerine yönelik temel ilke ve standartları belirlemektedir (YÖDEK, 2005).

Bologna ülkeleri, yükseköğretimdeki kalite güvence sistemlerini bu ilke ve standartlar çerçevesinde hızla yeniden yapılandırmaktadırlar. Özellikle 2003 yılındaki Berlin Toplantısı'ndan sonra bağımsız kalite kuruluşlarının yapılandırılmasında ve sayılarında hızlı bir artış olduğu görülmektedir.

Ülkelerin farklı yükseköğretim sistemleri ve yaklaşımları nedeni ile kalite kuruluşlarının kalite güvencesi sistemlerinde farklı değerlendirme yöntemleri ve bu yöntemleri yükseköğretim kurumlarında farklı alanlarda uygulama yaklaşımları bulunmaktadır. Avrupa'da faaliyet gösteren kalite kuruluşlarının en çok kullandıkları kalite değerlendirme yöntemleri; değerlendirme (*evaluation*), akreditasyon (*accreditation*), denetleme (*audit*) ve kıyaslamadır (*bench-marking*). Bu yöntemler; program, kurum, konu ve işlev kategorilerinin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Durman, 2007).

Avrupa ülkelerindeki kalite güvence sistemleri Şekil 3'teki gibidir.

Şekil 3. Avrupa Ülkelerindeki Kalite Güvence Sistemleri

Kaynak: Yükseköğretimde Kalite Güvencesinde Avrupa Yükseköğretim Alanındaki ve Ülkemizdeki Gelişmeler
(<http://www.yok.gov.tr/duyuru/7temmuzbologna08.htm>)

Avrupa'da kalite güvencesi ile ilgili gündemdeki diğer iki önemli konu ise "Mesleki Eğitimde Ortak Kalite Güvence Çerçevesi" ve "Yükseköğretimde Yeterliliklerin (Niteliklerin) Çerçeveselendirilmesi" ve bunların ulusal yeterlilikler ve ortak anlayışa dayalı bir kalite güvencesi sistemi ile ilişkilendirilmesidir. Türkiye'de meslek eğitimi de içeren yükseköğretimde, yapılandırılmakta olan kalite güvencesi sistemi içerisinde bu iki konudaki gelişmelerin ve

öngörülen kalite güvence anlayışının göz önünde bulundurulması önemli ve gereklidir (Durman, 2007).

Türkiye, 2001 yılında Bologna Süreci'ne dahil olmuş ve o tarihten itibaren bu süreç içerisindeki çalışmalara aktif olarak katılmıştır. 2005 yılında Bologna ülkelerinin bu süreçte öngörülen konularda yapmış oldukları çalışmaları ve durumlarını gösteren envanter çalışmasının sonuçları yayınlanmıştır (Durman, 2007). Türkiye'de yükseköğretimde kalite güvence konusu son on yıl içinde değişik şekillerde gündemde olmasına karşın, yurt dışında bu alanda yaşanan yeni oluşumlara ve gelişmelere paralel sistematik bir yapılanma içinde ele alınmamıştır. Bu nedenle, Bologna sürecinde ülkelerin yükseköğretim sistemlerinin değerlendirilmesinde (Bologna Karnesi) Türkiye yükseköğretim sisteminin en zayıf olduğu alan, kalite güvencesi konusu olmuştur (YÖK, 2007). Kalite güvencesi alanı dışında Türkiye'nin diğer çalışma alanlarında son derece iyi olduğu görülmektedir. Sadece kalite güvencesinde Avrupa İlke ve Standartları çerçevesinde öngörülen sisteme dayalı bir kalite güvence sisteminin olmaması nedeniyle bu alandaki notu orta seviyede olmuştur (Durman, 2007).

Şekil 4. Bologna Süreci Değerlendirme Raporlarında Türkiye'nin Performansı

	BERGEN-2005	LONDRA-2007	LEUVEN-2009
DERECE SİSTEMİ	MÜKEMMEL (4.07)	ÇOK İYİ (4.33)	ÇOK İYİ (4.33)
• İkili Sistemin Uygulama Düzeyi	MÜKEMMEL (5)	MÜKEMMEL (5)	MÜKEMMEL (5)
• 1 den 2'ye Geçiş	ÇOK İYİ (4)	MÜKEMMEL (5)	MÜKEMMEL (5)
• İkili Sistemdeki Öğrenci Oranı	MÜKEMMEL (5)	-	-
• Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Uygulama Düzeyi	-	İYİ (3)	İYİ (3)
KALİTE GÜVENCESİ	ORTA (2.00)	ÇOK İYİ (4.00)	ÇOK İYİ (4.00)
• AYA ile uyumlu Ulusal Kalite Sistemi Uygulama Düzeyi	ORTA (2)	MÜKEMMEL (5)	-
• Dış Kalite Güvence Sistemi Gelişme Düzeyi	ORTA (2)	ÇOK İYİ (4)	İYİ (3)
• Öğrencilerin Katılım Düzeyi	ORTA (2)	ÇOK İYİ (4)	MÜKEMMEL (5)
• Uluslararası Katılım Düzeyi	ORTA (2)	İYİ (3)	ÇOK İYİ (4)
DİPLOMA VE ÖĞRENİM SÜRELERİNİN DENKLİĞİ	ÇOK İYİ (3.67)	ÇOK İYİ (4.33)	ÇOK İYİ (4.00)
• Diploma Eki Uygulama Düzeyi	ÇOK İYİ (4)	ÇOK İYİ (4)	İYİ (4)
• Lizbon Tanınma Konvansiyonu	İYİ (3)	ÇOK İYİ (4)	MÜKEMMEL (5)
• ECTS Uygulama Düzeyi	ÇOK İYİ (4)	MÜKEMMEL (5)	İYİ (3)
YAŞAM BOYU ÖĞRENİM		İYİ (3.00)	ZAYIF (1)
• Önceki Öğrenimin Tanınması	-	İYİ (3)	ZAYIF (1)
ORTAK DERECELER		MÜKEMMEL (5.00)	-
• Ortak Derecelelerin Oluşturulması ve Tanınması	-	MÜKEMMEL (5)	-
GENEL	İYİ (3,45)	ÇOK İYİ (4.13)	İYİ (3,34)

Kaynak: Yükseköğretimde Kalite (<http://kalite.istanbul.edu.tr/dokuman/sunumlar/yuksekogretimde-kalite.pdf>)

Ancak, son yıllarda konunun uluslararası düzeyde önem kazanması ve özellikle Bologna süreci çerçevesinde bu alandaki önemli gelişmeler, ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarının konuya olan ilgilerini önemli ölçüde arttırmıştır.

Yükseköğretimde kalite güvencesi konusu, sürekli olarak gündemde olmuş ve belirli üniversitelerin konuya olan yakın ilgileri sonucunda Türkiye'de de bu kapsamda bazı önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan başlıcaları özetle şunlardır:

- Türkiye’de “Kalite Güvencesinde Avrupa İşbirliğinin Teşviki” kapsamında üniversiteler ve programlar 90’lı yıllardan itibaren değişik yerli-yabancı kurumsal değerlendirme ve akreditasyon deneyimlerinden geçmişlerdir. Türkiye’deki akreditasyon çalışmaları, mühendislik fakültelerinin, uluslararası mühendislik eğitimi kurumu olan ABET (*Accreditation Board for Engineering and Technology*) tarafından akredite edilmeleri ile başlamıştır (Aslan, 2009). ABET, ABD’de mühendislik, teknoloji, bilgi-işlem ve fen bilimleri programlarının akreditasyonu için özel bir şemsiye kuruluş görevini görmektedir. Uluslararası düzeyde ABET, yabancı ülkelerdeki mühendislik programlarının, ABET tarafından akredite edilmiş programlarla eş değer olup olmadığına karar verir. Ayrıca ABET, yabancı akreditasyon kuruluşlarıyla ortak tanınma kararlarına sahiptir ve yalnızca program akreditasyonundan sorumludur (Stensaker and Harvey, 2006).
- Uluslararası tanınma ve akreditasyon elde edebilmek amacıyla, Türkiye’nin köklü üniversitelerinin mühendislik programları, 1990’lı yılların ilk yarısından itibaren değişik zamanlarda ABET değerlendirme sürecinden geçerek, *ABET Substantial Equivalence* (ABET’in ABD dışında vermiş olduğu eşdeğer akreditasyonu) alarak, ilgili mühendislik programlarına uluslararası kalite güvencesi sağlamışlardır. Günümüze kadar dört üniversitede 43 mühendislik programı, bu kapsamda ABET değerlendirmesinden geçerek akredite olmuştur (Durman, 2007).
- ABET ile yapılan işbirliği süreci, Türkiye’deki mühendislik programları için, benzer bir ulusal kalite güvence sisteminin oluşturulması gibi önemli bir oluşumu beraberinde getirmiştir. 2002 yılında mühendislik fakülteleri dekanları tarafından, Mühendislik Dekanları Konseyi bünyesinde Mühendislik Akreditasyon Kurulu (MÜDEK) kurulmuş ve mühendislik alanlarında ulusal bir kalite güvencesi sisteminin oluşturulması açısından, Türkiye’de örnek bir başlangıç teşkil etmiştir (Durman, 2007). Günümüze kadar 16

üniversitede, 101 mühendislik programı MÜDEK değerlendirme sürecinden geçmiştir

- 1997 yılında YÖK ve İngiliz Konsoloslugu ile birlikte Türk Üniversiteleri Kalite Belirleme Projesi (*Turkish University Quality Assessment Project*), pilot proje olarak gerçekleştirilmiş ve bu kapsamda sekiz üniversiteden farklı alanlardan 13 bölüm proje kapsamında yer almıştır (Durman, 2007). Projenin temel amacı; Türkiye'deki üniversitelerde OECD ve AB ülkelerine benzer bir kalite güvence sisteminin oluşturulmasıdır. Üniversite mezunlarının akademik niteliklerinin uluslararası düzeyde tanınabilmesi, akademik programların güncellenmesi ve güvenilirliğin artırılması gibi konularda görülen eksiklikler sonucunda YÖK, akademik programları periyodik olarak denetleyecek bir kalite güvencesi sisteminin oluşturulmasına karar vermiştir (Billing and Thomas, 2000). Bu karar doğrultusunda hazırlanan fizibilite raporu ile Türkiye'deki üniversitelerin kalitelerinin geliştirilmesi, izlenebilirliğinin artırılması ve akreditasyon konusundaki çalışmaların başlatılması ve kurumların iç değerlendirme, uzman denetimi, performans değerlendirme, sonuçların raporlanması ve ulusal kalite ofisinin kurulması yolu ile bir kalite güvence sisteminin oluşturulması amaçlanmıştır (Durman, 2007). Proje kapsamında, üniversitelerin ve bölümlerin temsilcilerinin de katılımıyla gerçekleşen ilk çalıştayın ardından, 1997 yılının Ekim ayında değerlendirme süreci başlamıştır. Süreç, kurumlara gönderilen anketlerin değerlendirilmesiyle, değerlendirme panelinin üyeleri ve projeyi yürüten İngiliz danışmanlar tarafından izlenmiştir. Sonuçlar, 1997 yılının Kasım ayında düzenlenen ikinci bir çalıştayda ortaya konmuştur. Fransa, Hollanda, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'ne çalışma gezileri düzenlenmiştir. 1998 yılının Ocak ayında Ankara'da, YÖK Akademik Değerlendirme Birimi ve diğer katılımcıların da yer aldığı iki seminerde sunulan final raporuyla proje sonuçlanmıştır. Proje sonunda bütün ülkelerde kalite güvence sistemlerinin zamanla değiştiği, bu nedenle sınıflandırmalar ve fon bağlantıları olmayan basit bir sistemin acilen oluşturulması gerektiği

savunulmuştur. Ayrıca dış kalite güvence sistemlerinin özdeğerlendirme, izleme prensibine dayanan kurumsal değerlendirme ve program değerlendirme esasına dayandığı ve kamuya sunulan bir raporla sonuçlandığı ortaya çıkmıştır. Genel olarak dış kalite güvence sistemleri; güvenilirlik, gelişme, bilgilendirme ve akreditasyon kavramlarını temel almaktadır. Proje sonucunda kalite değerlendirmelerinin gerçekten de kaliteyi artırıp artırmadığıyla ilgili kesin bir yargıya varılamamıştır. Türkiye için geliştirilen önerilerde, en kısa zamanda bir dış kalite güvence sisteminin oluşturulması gerektiği ve bu süreçte öğrencilerin de bilinçlendirilmesi ve desteklerinin alınması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak bu proje sonunda geliştirilen öneriler halen hayata geçirilememiştir (Billing and Thomas, 2000).

- 1998-99 eğitim-öğretim yılından itibaren YÖK tarafından, Eğitim Fakülteleri'nde yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Bu çalışmalar kapsamında, Eğitim Fakülteleri'nin öğretmen yetiştirme lisans programları yeniden düzenlenmiş, öğretmen eğitiminin akreditasyonunun yapılması benimsenmiş ve bu çerçevede de kaliteyi artırıcı düzenlemeler yapılmıştır. Son yıllarda, Türkiye'deki yükseköğretim kurumları tarafından ilgi gösterilen bir diğer kalite değerlendirme yöntemi, EUA'nın "Kurumsal Değerlendirme Programı"dır. Günümüze kadar, yedi üniversite EUA'nın bu değerlendirme sürecinden geçmiştir. EUA'nın "Kurumsal Değerlendirme Programı"nda; değerlendirmeye tabi olan kurumun özdeğerlendirme raporu temel alınarak, söz konusu kurumun değişik temsilcileriyle yapılan görüşmelerde, yapılan faaliyetlerin belirlenen stratejiler ile uyumluluğu, karar verme mekanizmalarının etkinliği ve kalite geliştirme çalışmaları, dört uzman tarafından yerinde yapılan iki ziyaret ile incelenmekte ve sonuç olarak hazırlanan raporla kurumun çalışmalarına katkıda bulunacak tavsiyelerde bulunmaktadır (Durman, 2007).

- Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının kalite kültürü geliştirme faaliyetleri içerisinde diğer bir çalışma ise EUA'nın "Kalite Kültürü

Projesi"dir. Uludağ Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi, EUA tarafından gerçekleştirilen bu projenin ilk aşamasına (2002/ 2003 akademik yılı) katılmıştır. Sabancı Üniversitesi bu programın ikinci aşamasına (2003/ 2004 akademik yılı) katılırken, projenin üçüncü aşaması için (2005 yılı) İstanbul Teknik Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi seçilmiştir (EURYDICE, 2006/ 2007). EUA'nın "Kalite Kültürü Projesi"nin ana hedefi; üniversitelerde "iç kalite kültürü" bilincinin gelişmesini desteklemek, kalite kültürü unsurlarını kavramlaştırmak ve bunların yürütülmesine yardım etmektir. "Kalite Kültürü Projesi", Bologna belgelerinde yer alan tekliflerin tekrar gözden geçirilmesinden çok, hem Bologna reformunu açıklamak hem de hayata geçirmenin yol ve yöntemlerini belirtmek için tasarlanmıştır (<http://intoffice.uludag.edu.tr>). Kalite Kültürü Projesi kapsamındaki aşamalar sonucunda, kalite kültürünün oluşması ve üniversitelerin bünyelerinde görülen eksikliklerin tamamlanabilmesi için ihtiyaç duyulan prensipler, amaçlar ve yapılanmalar hakkında öneriler geliştirilmiştir (<http://www.eua.be>).

- YÖDEK'in ENQA'e yapmış olduğu üyelik başvurusu 15 Haziran 2007 tarihinde ENQA kurulunca kabul edilmiştir (www.yodek.org.tr).
- Bünyesinde tıp fakültesi ve buna bağlı olarak üniversite hastanesi bulunan üniversitelerde kabul gören diğer bir akreditasyon uygulaması ise, hastaneler için "Uluslararası Akreditasyon Ortak Komisyonu"nun geliştirdiği bir akreditasyon sürecidir (Durman, 2007).
- 5018 sayılı "Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu", yükseköğretim kurumlarını da içeren kamu kurumlarının stratejik planlama ve performansına bağlı olarak bütçeleme sistemini öngörmektedir. Bu durum yükseköğretim kurumlarında kalite geliştirme çalışmalarını destekleyen gelişmelere yol açmıştır (Durman, 2007).
- "Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri" ve "Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği", 20 Eylül 2005

tarihinde YÖK tarafından yürürlüğe konmuştur. “Ulusal Öğrenci Konseyi” 2005 yılının Aralık ayında kurulmuştur. Konsey, ESIB için üyelik başvurusunda bulunmayı planlamaktadır. Yeni düzenleme öğrencilere, bölüm ve program gibi alt seviyelerden, yükseköğretim kurumu ve ulusal seviye gibi üst seviyelere kadar kapsamlı bir örgütsel yetki sağlar. Temel olarak öğrencilerin katılım seviyelerini yükseltmek amaçlanmaktadır.

- 2003 yılında Sakarya Üniversitesi, kalite geliştirme çalışmalarına yönelerek bu konuda örnek uygulamalar başlatmıştır. 2003 yılında tüm birimlerde çalışanlarla “Toplam Kalite Yönetimi” çalışmaları ile başlayan bu süreç, aynı yıl Genel Sekreterlik ve Daire Başkanlıkları kapsamında “TS EN ISO 9001-2000 Kalite Yönetim Sistemi” belgesinin alınması, 2004 yılında “Kurumsal Özdeğerlendirme” ve “Stratejik Plan” çalışmalarının yapılması, 2005 yılında YÖDEK çalışmalarının başlatılması, 2006 yılında tüm idarî birimlerde “TS EN ISO 9001-2000 Kalite Yönetim Sistemi” belgesinin alınması, mükemmellik modeli çerçevesinde dış değerlendirmeden geçme ve “3* Seviyesinde Mükemmellikte Yetkinlik Ödülü”nün alınması, 2007 yılında “Stratejik Planlama” yaklaşımının etkililiğinin gözden geçirilmesi ve YÖDEK ile bütünleştirilmesi, 2008 yılında dış değerlendirmeden geçme ve “4* Seviyesinde Mükemmellikte Yetkinlik Ödülü”nün alınması ile devam etmiştir. 2008-2010 yılları arasında dış değerlendirme sonucunda “Mükemmellik Modeli”ne göre iyileştirmeye açık alanların kuvvetli hale getirilmesi, kuvvetli alanların da örnek model konumuna taşınması çalışmaları yapılmıştır (Durman, 2009).

- EUA-IEP, TÜSİAD tarafından, 1998-2007 yılları arasında 17 Türk üniversitesinin değerlendirme raporlarını analiz etmeye davet edilmiştir. IEP (Kurumsal Değerlendirme Programı) değerlendirmesi, bugünkü üniversite liderlerine, stratejik yönetim süreçlerini iyileştirme ve üniversitelerinin değişim kapasitesini artırma çabalarına yardımcı olmak için tasarlanmış bir araçtır. Türkiye’deki sistemin incelenmesi, 10 yıllık süre içinde 17 değerlendirmenin her birinin üniversitelerin

kendi talepleriyle gerçekleştirilmiş olmasından dolayı diğer eşgüdümlü değerlendirmelerden farklılık göstermektedir. Bu üniversiteler, kendi kalitelerini Avrupa çapındaki üniversitelerin kaliteleriyle kıyaslamak amacıyla, IEP'ye gönüllü olarak başvurmuşlar ve değerlendirmeyi kendi bütçelerinden finanse etmişlerdir. IEP tarafından incelenmiş olan 17 üniversite, kendi kurumsal değerlendirme raporlarına dayanan bu analizde işbirliği yapmayı kabul etmişlerdir. Her bir kurum genellikle, üniversitede liderlik pozisyonunda bulunmuş ya da halen bulunmakta olan üç üniversite lideri ve bir sekreterden oluşan ekiplerce değerlendirilmekte ve ekip havuzunda 20 Avrupa ülkesinden 42 uzman yer almaktadır. Değerlendirmeler, kurumların misyonları ve amaçları ile zorlukları ve fırsatlarını tanımlayan özdeğerlendirme raporlarına dayanmıştır. Ekipler her bir kuruma iki kez kurum ziyareti gerçekleştirerek, üniversitelerin misyon ve amaçlarını yerine getirmekte yaşadıkları zorlukları ne derece aşabildiklerini ve fırsatlardan ne derece faydalanabildiklerini analiz etmişlerdir. Boğaziçi Üniversitesi 1999 yılında bu konuda öncü olmuştur. IEP değerlendirmesinden geçen üniversiteler şu şekildedir (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği [TÜSİAD], 2008):

1. Boğaziçi Üniversitesi (1998 – 1999)
2. Marmara Üniversitesi (2000 – 2001)
3. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (2001 – 2002)
4. Uludağ Üniversitesi (2002 – 2003)
5. İstanbul Teknik Üniversitesi (2003 – 2004)
6. Erciyes Üniversitesi (2003 – 2004)
7. Ankara Üniversitesi (2004 – 2005)
8. Atatürk Üniversitesi (2005 – 2006)
9. Çukurova Üniversitesi (2005 – 2006)
10. Kocaeli Üniversitesi (2005 – 2006)
11. Selçuk Üniversitesi (2005 – 2006)
12. Süleyman Demirel Üniversitesi (2005 – 2006)
13. Akdeniz Üniversitesi (2006 – 2007)
14. Ege Üniversitesi (2006 – 2007)

15. Gazi Üniversitesi (2006 – 2007)
16. Hacettepe Üniversitesi (2006 – 2007)
17. Yeditepe Üniversitesi (2006 – 2007)

Türkiye’de YÖK, yasal olarak yükseköğretimde ana stratejileri geliştirmekle yükümlü olan kuruluştur. YÖDEK, YÖK’ün geliştirdiği ulusal stratejiler temelinde yükseköğretim kurumlarının gerçekleştireceği çalışmalara yardımcı olacak süreçleri geliştirmekte ve bu kapsamda çalışmaların koordinasyonunu sağlamaktadır. Yükseköğretim kurumları, senato ve yönetim kurullarının sorumluluğunda ve ADEK’lerin koordinasyonunda bu çalışmaların yükseköğretim kurumları içerisinde yürütülmesinden sorumlu tutulmaktadır. Bu kapsamda, yükseköğretim kurumlarından kendi kurumsal temelleri (misyon ve vizyon temel değerleri) çerçevesinde her yıl periyodik olarak YÖDEK tarafından geliştirilmiş olan bir "Kurumsal Değerlendirme Modeli"ni esas alarak, özdeğerlendirme yapmaları ve bu özdeğerlendirme sonrasında da stratejilerini ve bu stratejiler doğrultusunda hedef, faaliyet ve projelerini belirlemeleri ve strateji planlarını oluşturmaları veya gözden geçirmeleri beklenmektedir. Diğer taraftan yükseköğretim kurumlarının yine aynı değerlendirme sistemi içerisinde her beş yılda bir "dış değerlendirme" sürecinden de geçmeleri öngörülmektedir. İlgili yönetmelik kapsamında YÖDEK tarafından tüm bu çalışmalarda benimsenmiş olan yaklaşım, yükseköğretim kurumlarının kendi kurumsal temelleri doğrultusunda hedeflerini belirlemeleri ve bu hedefleri uygulama planları ile akademik birim, program ve birey hedeflerine dönüştürmeleri ve uygulamaları periyodik olarak izlenerek sürekli iyileştirme döngüsünün oluşturulması ve bunun yükseköğretim kurumlarında kalite süreçleri ile desteklenen kurumsal bir kalite ve yönetim kültürü oluşturulabilmesi anlayışına dayanmaktadır (Durman, 2007).

4. ALMANYA'DA KALİTE GELİŞTİRME VE AKREDİTASYON SÜRECİ

4.1. Akreditasyon, Sertifikasyon ve Kalite Güvencesi Kurumu (*Accreditation, Certification and Quality Assurance Institute - ACQUIN*)

2000 yılının Mayıs ayında düzenlenen Bavyera Rektörler Konferansı'nda, tüm yükseköğretim kurumlarında akreditasyonu gerçekleştirecek ve bütün programları ve disiplinleri göz önünde bulunduracak bir akreditasyon kuruluşunun oluşturulması yönünde karar alınmıştır. Birçok eyalet (Baden-Württemberg, Bavyera, Saksonya ve Thüringen) ve aynı zamanda Avusturya, bu sürece katkıda bulunmuşlardır. ACQUIN, toplam 57 Alman ve Avusturya yükseköğretim kurumu tarafından, 26 Ocak 2001 yılında kurulmuştur. ACQUIN, 22 Mart 2001'de Akreditasyon Konseyi tarafından akredite edilmiştir. Kurum, bütün Alman yükseköğretim kurumlarındaki ders programlarının akreditasyonundan ve değerlendirilmesinden sorumludur (www.ceenetwork.hu).

4.2. Örgütsel Yapı

ACQUIN, aşağıdaki birimlerden oluşmaktadır (www.ceenetwork.hu):

Genel Meclis: Akreditasyon komisyonunun üyelerinin ve yönetim kurulunun tayin edilmesinden; bütçe kararlarından; prosedür şartlarının belirlenmesinden, kabul edilmesinden ve yasal değişikliklerden sorumludur.

Yönetim Kurulu: Bütçenin planlanmasından; teşkilat üyelerinin tayin edilmesinden; üyelik ile ilgili konulardan, anlaşmalardan ve işbirliğinden sorumludur.

Akreditasyon Komisyonu: Değerlendirme ve akreditasyon konusunda karar veren birimdir. Başvuran kurumlar için çerçeve yönergelerin oluşturulmasından; değerlendirme ölçütlerinin ve prosedür şartlarının düzenlenmesinden; değerlendirme prosedürlerinin sonuçlarının tartışılmasından ve uzman grupların tayin edilmesinden sorumludur.

Uzman Gruplar: Özel ölçütlerin geliştirilmesinden; değerlendirici grupların tayin edilmesinden ve değerlendirici grupların raporlarının beyan edilmesinden sorumludur.

İzleme Grupları: Belirlenen programın özdeğerlendirme raporunun incelenmesinden; kurumsal ziyaretten; rapor yazılmasından ve tavsiyeler oluşturulmasından sorumludur.

Akreditasyonla kalite güvencesi süreci, Alman yükseköğretim sisteminde, eğitim ve öğretimde kalitenin ve öğrenci hareketliliğinin sağlanması; öğrencilerin, çalışanların ve yükseköğretim kurumlarının güvenilir bir şekilde yönlendirilmesi; Lisans, Lisansüstü ve diğer derece programlarının şeffaflığının artırılması için yeni yeni gelişmeye başlayan bir süreçtir (www.ceenetwork.hu).

Alman akreditasyon sistemi, merkezî olmayan bir yapıya sahiptir. En önemli özelliklerinden bir tanesi olan ders programlarının akreditasyonu, akreditasyon kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kuruluşlar, Almanya'daki ders programlarının akreditasyonundan sorumlu bir Akreditasyon Konseyi tarafından akredite edilir. Merkezî karar alma organı olan Akreditasyon Konseyi, sürecin temel gerekliliklerini belirler ve akreditasyonların güvenilir, şeffaf ve uluslararası düzeyde ortak kabul görmüş standartlarda yapılıp yapılmadığını denetler. Akreditasyon sisteminin yasal temelleri, Almanya'daki ders programlarının akreditasyonundan sorumlu konseyin kurulması sırasındaki yasalarda belirtilmiştir. Ayrıca, konsey ve kuruluşlar arasındaki anlaşmalarda, akreditasyon sistemi içerisindeki haklar ve sorumluluklar belirtilmiştir. Anlaşmaların bir parçası olarak kuruluşlar,

Akreditasyon Konseyi'nin ölçütlerine ve diğer kararlarına bağlı kalmaktan ve Alman Kültür Bakanları Konferansı'nda belirtilen şartları göz önünde bulundurmaktan sorumludurlar (www.acquin.org).

4.3. Ders Programlarının Akreditasyonu

Ders programlarının akreditasyonunun özellikleri ve aşamaları şöyledir (www.acquin.org):

Almanya'da akreditasyon sürecinin günümüzdeki hedefi, devlet veya devlet tarafından tanınan yükseköğretim kurumlarındaki Lisans ve Lisansüstü derecelerin ders programlarıdır. Eğer ders programları başarılı bir akreditasyon süreci geçirirlerse sınırlı bir dönem için akredite edilmiş olurlar ve bu dönem süresince akreditasyon kuruluşunun kalite teminatını kazanmış olurlar.

Akreditasyon süreci, birçok basamakta gerçekleşir ve "İzleme" prensibine dayanır. Bir yükseköğretim kurumu, seçtiği bir kuruluşa ders programlarının akreditasyonu için başvurursa; ilgili kuruluş, uzmanlardan oluşan bir değerlendirme grubu oluşturur. Bu değerlendirme grubu, yükseköğretim kurumlarının temsilcilerinden (profesörler, öğrenciler gibi) ve meslek temsilcilerinden oluşur. Ders programlarının değerlendirilmesi, Akreditasyon Konseyi tarafından belirlenen ders programlarının akreditasyonu ile ilgili ölçütlere uygun olarak yapılır ve kural olarak, değerlendiriciler tarafından yerinde inceleme yapılır. Değerlendirme grubu tarafından hazırlanan değerlendirme raporu doğrultusunda ve Akreditasyon Konseyi tarafından belirlenen ölçütlere uygun olarak, kuruluşun akreditasyon komisyonu şu kararları alabilir:

- İlgili ders programı için akreditasyon verme
- Şartlı olarak akreditasyon verme
- Süreçten vazgeçme

- Akreditasyonu reddetme

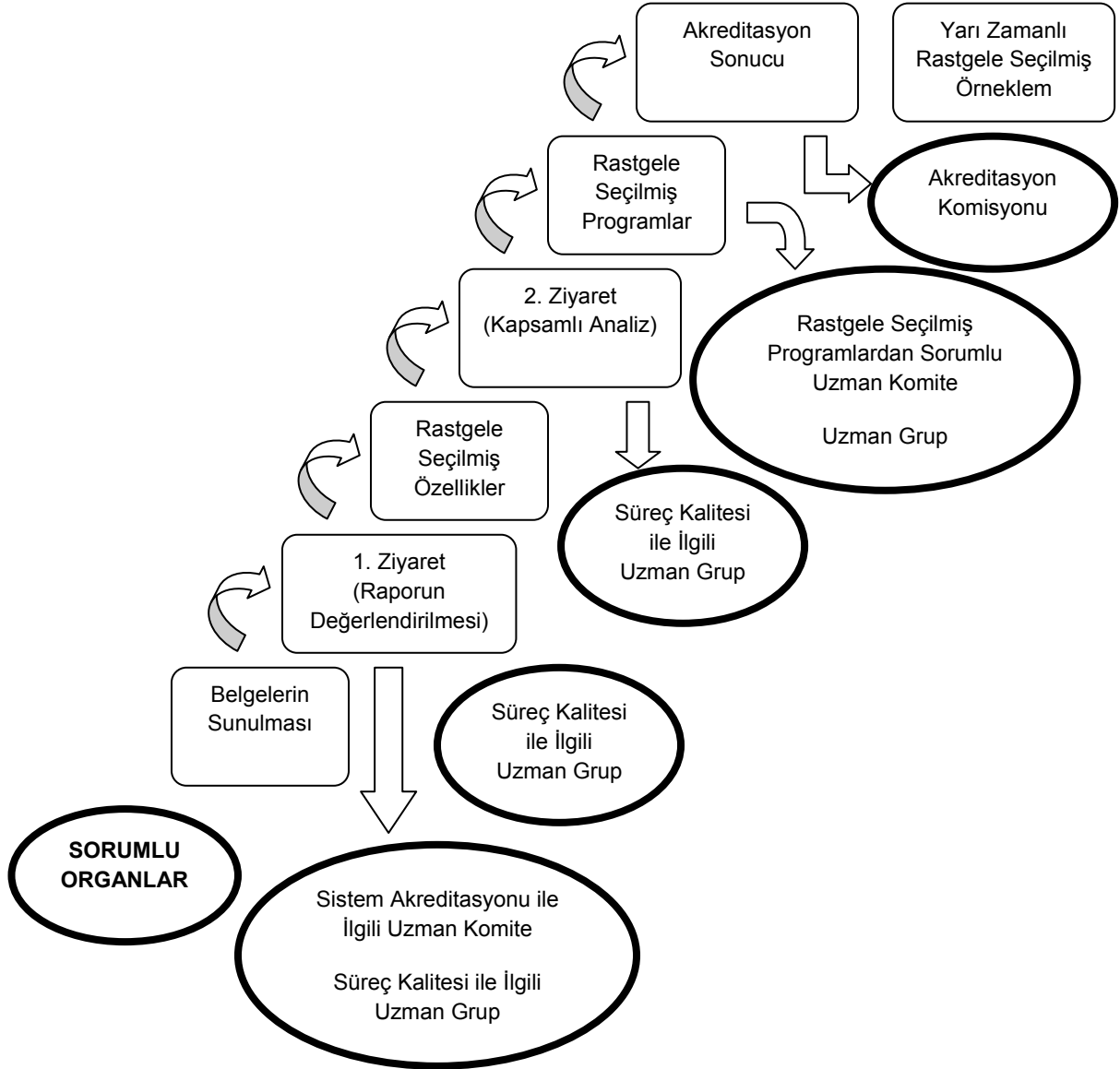
Lisans ve Lisansüstü derecelerinin ders programlarının akreditasyonu, Kültür Bakanları Konferansı'nda alınan ortak kararlar doğrultusunda gerçekleştirilir ve devlet onayının verilmesi için her eyaletteki yükseköğretim kurumunun bireysel yasalarına uygun olması gerekmektedir.

4.4. Sistem Akreditasyonu

Sistem akreditasyonu, sürecin etkililiğini arttıran birçok ögeden meydana gelmiş, çok basamaklı bir prosedürdür. Sistem akreditasyonu, sürecin ve yükseköğretim kurumlarındaki ders programlarının kalitesi ile ilgili bilgi veren bir değerlendirme kararıyla sonlanan, rastgele seçilmiş özellikleri ve programları kapsar. Prosedürün; Akreditasyon Konseyi'nin kararıyla oluşturulan ve sistem akreditasyonu sürecinin uygulanması için hazırlanan genel kurallara uygun olması gerekmektedir (Accreditation, Certification and Quality Assurance Institute [ACQUIN], 2009).

ACQUIN tarafından 2009 yılında yayınlanan çalışmadan yararlanılarak, sistem akreditasyonunun aşamaları Şekil 5'te özetlenmiştir.

Şekil 5. Almanya’da Akreditasyon Süreci

Kaynak: Guidelines for System Accreditation Procedures
(<http://www.acquin.org/en/accreditationproced.php>)

Sistem akreditasyonun ilk aşamasında ACQUIN, yükseköğretim kurumunun temsilcileriyle, sistem akreditasyonunun amaçları, değerlendirme için gerekli ölçütler, akreditasyon ve çeşitli süreç basamakları ile ilgili

görüşmeler yapar. Ardından yükseköğretim kurumu, sistem akreditasyonu için başvuruda bulunur. Sistem akreditasyonu ile ilgili uzman komitesinin de içinde bulunduğu akreditasyon komisyonu, ilk değerlendirmenin sonucuna göre bir karara varır.

Yükseköğretim kurumunun, sistem akreditasyonuna hak kazanabilmek için gerekli önkoşulları sağlayıp sağlamadığı kontrol edildikten sonra, ACQUIN ve yükseköğretim kurumu, sistem akreditasyonunun gerçekleştirilebilmesi için bir anlaşma imzalarlar. Anlaşma, zaman dilimini ve süreç maliyetini de kapsar. Anlaşma yapıldıktan sonra yükseköğretim kurumu, akreditasyon süreci için gerekli olan bütün belgeleri ACQUIN'e sunar.

Sistem akreditasyonu ile ilgili uzman komite, sürecin kalitesinin değerlendirilmesi amacıyla bir uzman grup tayin eder ve bu uzman gruba bir sözcü seçilir. Uzman grup en az beş kişiden oluşur. Genellikle üç kişi, karar verme ve özellikle eğitim-öğretim alanında, yükseköğretim kurumlarındaki süreçlerin uygulanmasıyla ilgili deneyime sahip kişilerdir. Bu uzmanlar, liderlik deneyimine sahip, değişik örgütsel yapılara açık ve farklı kurumsal kültürler hakkında deneyim sahibi olmalıdırlar. Ayrıca uzman grup, yükseköğretim kurumunun öz yönetiminde deneyim sahibi olan bir öğrenci temsilcisini ve iş pratiği ile ilgili bir temsilciyi içermelidir. Süreç kalitesi ile ilgili uzman grup, yükseköğretim kurumu tarafından sunulan belgeleri değerlendirir. Uzman grup, yükseköğretim kurumunun farklı statü gruplarına açık uçlu sorular yöneltir ve onların kalite yönetim sistemi hakkında bilgilerini derinleştirmesine yardımcı olur.

Değerlendirmenin sonunda uzman grup, ikinci ziyaret için zaman ve içerik tayin eder. Yükseköğretim kurumu, sonuçlar hakkında bilgilendirilir ve ikinci ziyarete kadar ek belgelerin hazırlanması veya belgelerin gözden geçirilmesi için süre kazanırlar. Uzman grup, rastgele seçilmiş özellikler için düzenleme yapar. Yükseköğretim kurumu, rastgele seçilmiş özellikler için gerekli belgeleri ikinci ziyaretten önce sunar.

Rastgele seçilmiş özellikler ile ilgili aşama; ders programlarının yapısı, uygulanması ve kalite güvencesi ile ilgili özelliklerin değerlendirilmesine hizmet eder. Uzmanlar; derse dayalı içeriği değerlendirmekten çok, süreç kurallarına, Eğitim ve Kültür Bakanları Konferansı'nda belirlenen yönergeler, eyalet yönergelerine ve Akreditasyon Konseyi'nin, ders programlarının akreditasyonu için belirlediği ölçütlere uygunluğu kontrol ederler.

Günler süren ikinci ziyaret boyunca süreç kalitesi ile ilgili uzman komite, belgelere göre eğitim ve öğretim alanında kalite güvencesi sisteminin etkililiğini ve uygunluğunu değerlendirir. Uzman grup; kalite güvencesi konusunda yetkili kişilerle, yükseköğretim kurumunun yönetimindeki kişilerle, derse dayalı örgütsel birimlerin yöneticisiyle, öğretim elemanlarıyla, öğrencilerle, idarî personelle ve fırsat eşitliği konusunda yetkili kişiyle görüşmeler yapar. Değerlendirme, var olan kalite yönetim sistemi için kapsamlı bir analiz yapılmasını ve devam eden gelişmeler için öneriler hazırlanmasını sağlar. Uzman grup, rastgele seçilmiş programların uzman grubuna sunulan bir ön değerlendirme raporu hazırlar.

Rastgele seçilmiş programlar ile ilgili aşama; amaçların, görüşün, içeriğin, kaynakların, uygulama prosedürlerinin ve seçilen ders programlarının programa dayalı kalite güvencesini kapsar. Konuda uzman grup akreditasyon kararı almadan, kalite yönetim sisteminin etkinliğini gözden geçirir.

Süreç kalitesi ile ilgili uzman grup, rastgele seçilmiş özellikler ile ilgili aşamanın sonuçlarını göz önünde bulundurarak, yükseköğretim kurumunun süreç kalitesi ile ilgili son bir değerlendirme raporu hazırlar. Ayrıca bu rapor, ACQUIN'in akreditasyon komisyonunun sistem akreditasyonunda karar alabilmesi için bir tavsiye niteliği taşır. ACQUIN, karar ile ilgili öneriler olmadan uzman raporunu, cevap için yükseköğretim kurumuna gönderir.

Yükseköğretim kurumu, belirlenen süre içerisinde (genellikle dört hafta), değerlendirme raporuna cevap verme, eğer gerekli ise düzeltmeler yapma veya kabul edilmiş geliştirme ölçütlerini tanımlama hakkına sahiptir.

Değerlendirme raporu ve yükseköğretim kurumunun rapora verdiği cevap, ACQUIN'in sistem akreditasyonu ile ilgili uzman komitesine gönderilir.

Değerlendirme raporuna ve yükseköğretim kurumunun cevabına dayanarak, sistem akreditasyonu ile ilgili uzman komite, süreç kalitesinin değerlendirilmesinin uygun bir içerik ve prosedür doğrultusunda yapılıp yapılmadığını kontrol eder. Sonuç olarak sistem akreditasyonu ile ilgili uzman komite bir bildiri yayınlar. Bu bildiri, akreditasyon komisyonuna yapılan bir öneriyi içerir. Akreditasyon komisyonu, akreditasyonla ilgili son kararı verir. Karara göre akreditasyon onaylanabilir, süreç ertelenebilir ya da akreditasyon reddedilebilir.

Akreditasyon Konseyi'nin kararına göre yükseköğretim kurumu, akreditasyon periyodunun yarısının tamamlanmasından sonra, ders programlarının kapsamlı bir değerlendirmesinin yapılması için bir akreditasyon birimi oluşturur. ACQUIN, bu yarı zamanlı örneklem için bir değerlendirme raporu hazırlar. Bu raporda, eksikliklerin giderilmesi için tavsiyelerde bulunur. Sistem akreditasyonu için gerekli görülen bu rapor, yükseköğretim kurumuna sunulur ve yayınlanır.

1990'lı yıllara kadar kalite güvencesi, Alman üniversitelerinde önemli görülen bir kavram değildi. Alman federalizmi ve başlangıç için gereken finansman, Almanya'nın kalite güvencesinde geç kalmasının sebepleri olarak görülmekteydi. Ayrıca okulu bırakan öğrenci sayısındaki artış, yükseköğretimin verimliliği hakkında kuşku doğurmuştur (Küçükcan ve Gür, 2009).

90'lı yıllarda hesap verme konusunda yükseköğretim kurumlarına yapılan baskı artarken, yeni kalite güvencesi türleri tanıtılmaya başlandı. En önemli değerlendirme yöntemi ise "İzleme" idi. Bunlara rağmen o dönemde ulusal düzeyde yaygın olan tutarlı bir sistem geliştirilememiştir. Ancak 1998'de Lisans ve Lisansüstü derecelerinin gündeme gelmesiyle birlikte böyle bir sistem geliştirilebilmiştir (Federkeil, 2005).

1995 yılından günümüze kadar kaydedilen gelişmeler şu şekildedir (www.ond.vlaanderen.be):

- 1995 yılında öğretmenler için geliştirilen dış değerlendirme prosedürleri ve 1998 yılındaki ders programlarının akreditasyonu, Alman yükseköğretim kurumlarında dış kalite güvencesinin başlangıcı olarak görülmektedir.
- 1998 yılında, bir dış kalite güvencesi prosedürü olan akreditasyon, iki dereceli sistemdeki ders programları için gerçekleştirilmiştir. Akreditasyon, “İzleme” prensibine dayanmaktaydı. Bu sürece; bilim adamları, öğrenciler, sosyal paydaşların temsilcileri (işveren ve işçi temsilcileri) ve uluslararası uzmanlar dahildi.
- 1998 yılından beri değerlendirme, yükseköğretim kurumları için çok önemli bir yer tutmaktadır. Almanya’da, değerlendirme için ulusal tek bir kuruluş olmamasına rağmen, kurumların altyapıları, eyalet düzeyinde (ajanslar/ kuruluşlar), bölgesel ve bölgeler üstü düzeyde (ağlar ve birlikler) olmak üzere farklı düzeylerde geliştirilmişlerdir. Bu yapıda değerlendirme süreçleri, Bologna Süreci şartlarına (iç değerlendirme, dış değerlendirme, uluslararası katılım, öğrenci değerlendirmeleri ve sonuçların yayınlanması) uygun olarak gerçekleştirilmektedir.
- 2005 yılında, Ulusal Bologna İzleme Grubu, “ENQA Standartlarının ve Yönergelerinin Uygulanması İçin Sonraki Adımlar” adı altında bir proje başlatmıştır ve proje grubunu; yükseköğretim kurumlarındaki Alman kalite güvencesi sisteminin, AYA standartları ve yönergelerine uygunluğunu analiz etmesi ve yükseköğretim kurumlarının, kanun koyucuların, kalite güvencesi uygulayıcılarının, Almanya’da AYA standartlarının ve yönergelerinin uygulanması ile ilgili önerilerde bulunması yönünde görevlendirmiştir. Uzman grup, bütün paydaşların temsilcilerinden oluşmaktadır. Grup, ulusal yasaların AYA standartlarına ve yönergelerine uyum sağlamasına gerek olmadığı

kararına varmıştır. Nedeni ise, Aralık 2005 ve Haziran 2006 tarihleri arasında alınan kararlarla Akreditasyon Konseyi'nin, bütün temel kanunları ve akreditasyon ölçütlerini yenilemiş olmasıdır. Böylece AYA standartlarına ve yönergelerine uygun hale getirilmiştir. Akreditasyon kuruluşları, Akreditasyon Konseyi tarafından yasal olarak tanınmıştır ve Akreditasyon Konseyi tarafından yayınlanan kuralların, AYA standartlarına ve yönergelerine bağlı olması zorunluluğu getirilmiştir.

- Akreditasyon Konseyi ve Alman akreditasyon sistemi, ENQA üye kuruluşlarının gözden geçirme süreçleri için geliştirilen yönergelere bağlı kalınarak yenilenmiştir. Bu tarz bir gözden geçirme süreci, ilgili Akreditasyon Konseyi'nin ulusal yasalar altında görevlerini yerine getirip getirmediğinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda, ENQA üyeliği için istenilen şartların yerine getirilmesini, standartların ve yönergelerin uygulanmasını da göz önünde bulundurmaktadır. Gözden geçirme raporu, Haziran 2008'de sunulmuştur. Uzmanlar, Akreditasyon Konseyi'nin AYA standartlarını ve yönergelerini uyguladığına karar vermişlerdir. Akreditasyon Konseyi de bu raporu, kendi cevabıyla birlikte ENQA'ye iletmıştır ve ENQA tarafından tam üyeliğe kabul edilmiştir.

- Altı akreditasyon kuruluşunun beşi, AYA standartları ve yönergeleri ile ulusal yasalar doğrultusunda yenilenmiştir. Altıncı akreditasyon kuruluşunun yenilenmesinin ise 2009 yılının bahar ayında yapılması planlanmıştır.

- Bazı yükseköğretim kurumları anket yoluyla öğretmenlerin, her dönemin sonunda değerlendirme yapmalarını sağlamıştır. Bu değerlendirmeler; ilgili dersin kalitesini, öğrencilerin, belirlenen öğrenme kazanımlarına ulaşıp ulaşmadıklarını ve belirlenen çalışma yoğunluğunun gerçekçi olup olmadığını anlamaya yardımcı olmaktadır.

- 15 Şubat 2005’de ders programlarının akreditasyonu için çıkarılan yasa ile akreditasyonda yeni bir sayfa açılmıştır. Akreditasyonun görevi, ilgili konuya dayalı standartların gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini kontrol etmektir. Ayrıca, ilgili ders programının içeriğinin gözden geçirilmesini, çalışma yoğunluğunun ayarlanabilmesini, öğretimin kalitesini ve ders içeriğinin işyerine uygunluğunu içermektedir.

- 2007 yılında, program akreditasyonunu tamamlamak adına, sistem akreditasyonu kavramı geliştirilmiştir. Sistem akreditasyonu, yükseköğretim kurumunun kendi iç kalite güvencesi sistemine odaklanmaktadır. Sistem akreditasyonu ile birlikte iç kalite güvencesinin önemi artmıştır. İç kalite güvencesi sistemi, AYA standartları ve yönergeleriyle uyum içerisinde uygulanmaktadır. Böyle iç kalite güvencesi prosedürleri, yükseköğretim kurumunun kendisi tarafından, gerekli koşullara bağlı kalınarak gerçekleştirilmektedir.

- Yükseköğretim alanı için Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi’nin sertifikasyonu, Eylül 2008’de tamamlanmıştır.

- İlk kez, engelli öğrencilerin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulacağı özel ölçütler, ders programlarının akreditasyonu ile ilgili kataloga eklenmiştir.

- 2009 yılında ACQUIN, EQAR tarafından yetkilendirilmiştir.

- Ulusal kalite güvencesi sistemi, AYA standartları ve yönergeleri ışığında iki kez değerlendirilmiştir.

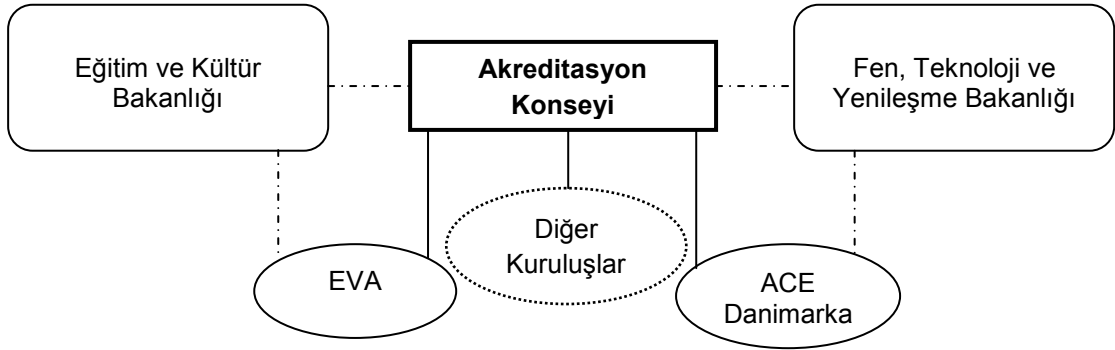
5. DANİMARKA'DA KALİTE GELİŞTİRME VE AKREDİTASYON SÜRECİ

Danimarka'da akreditasyon sistemi, yükseköğretim için akreditasyon kuruluşlarıyla ilgili bir yasaya dayanır. Danimarka'daki akreditasyon sisteminde bu yasanın ilk hedefi, Danimarka yükseköğretim kurumlarındaki kalitenin artırılmasına ve raporlanmasına dayalı bir sistemin oluşturulmasıdır (Accreditation Institute [ACE], 2009).

Danimarka'da özel üniversite bulunmamaktadır, sadece kısa süreli eğitim veren birkaç özel yükseköğretim programı bulunmaktadır. Bu programlar, öğrencilerine devletin eğitim imkanlarını sunmak istedikleri takdirde akreditasyon için başvurabilirler. Bu tür akreditasyon, 1990 yılların sonlarında devletin eğitim imkanlarını sunan özel programların sayısının artmasını engellemek için oluşturulmuştur. Kurumlar için akreditasyon zorunlu değildir ancak devletin eğitim imkanlarını sunmaları için gereklidir (Kristoffersen, 2005).

Akreditasyon Yasası'na göre Akreditasyon Konseyi, yükseköğretimdeki bütün ders programlarının akreditasyonu ile ilgili kararları alan özel bir organdır. Kararlar, akreditasyon kuruluşlarının akreditasyon raporlarına göre verilir. Danimarka'da akreditasyon sürecini yürüten ve raporları hazırlayan iki akreditasyon kuruluşu vardır. Fen Bilimleri Bakanlığı bünyesindeki üniversite ders programları için Akreditasyon Kurumu (*Accreditation Institute - ACE*), akreditasyon raporlarını hazırlar. Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı alanlardaki yükseköğretim ders programları için Danimarka Değerlendirme Enstitüsü (*The Danish Evaluation Institute - EVA*), akreditasyon raporlarını hazırlar. Akreditasyon Konseyi, akreditasyon raporlarının hazırlanmasında üçüncü bir kuruluşun görevlendirilmesini isteyebilir (ACE, 2009).

Şekil 6. Danimarka'da Akreditasyon Sistemi

Kaynak: Accreditation in Denmark (<http://www.acedenmark.dk/index.php?id=100>)

5.1. Danimarka Değerlendirme Enstitüsü (*The Danish Evaluation Institute - EVA*)

EVA tarafından 2008 yılında yayınlanan rapora göre EVA'nın görevleri ve örgütsel yapısı şu şekildedir (The Danish Evaluation Institute [EVA], 2008):

EVA, 1999 yılında kurulmuş bağımsız bir kuruluştur. EVA, okulöncesi eğitimden, lisansüstü eğitime kadar bütün kademelerdeki eğitim ve öğretimin sistematik bir şekilde değerlendirilebilmesi için Parlamento tarafından yetkilendirilmiş olduğundan, uluslararası düzeyde tek kuruluştur.

1999 yılından beri EVA, yükseköğretim dahilindeki bütün programların sistematik bir şekilde değerlendirmesini yapmaktadır. Yükseköğretimden sorumlu EVA; kısa, orta ve uzun süreli programların dış kalite güvencesinden sorumludur. 2007 yılında Akreditasyon Yasası'nın çıkması, bütün

yükseköğretim kurumlarına sistematik akreditasyon anlayışını getirmiştir. Bu yasanın çıkmasıyla ayrıca, uzun süreli programların akreditasyonundan sorumlu yeni bir kuruluş olan ACE oluşturulmuştur. Böylece ACE, üniversite programlarının akreditasyonundan sorumlu olurken, EVA, kısa ve orta süreli programlarının akreditasyonundan sorumlu hale gelmiştir. Buna bağlı olarak, 2007 yılından itibaren EVA'nın görevleri şöyledir:

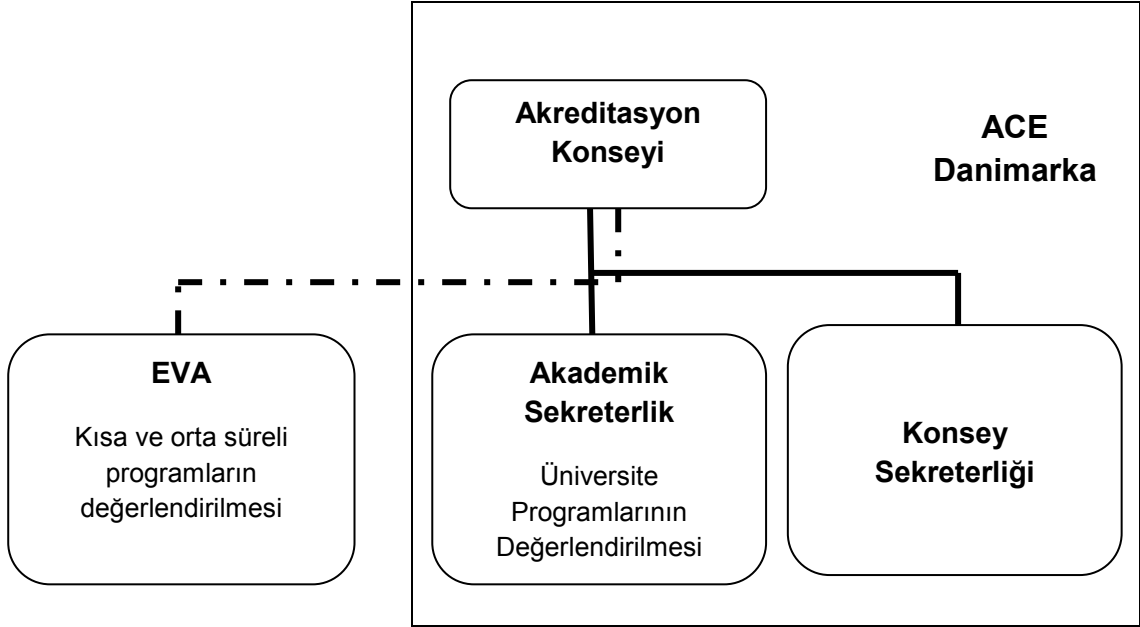
- Kısa ve orta süreli programların ilk akreditasyon değerlendirmesinin yapılması
- Kısa ve orta süreli programların grup halinde akreditasyon değerlendirmesinin yapılması
- İlk akreditasyonun ve var olan diğer yükseköğretim programlarının akreditasyonun yürütülmesi (üniversite programları hariç)
- Yükseköğretim sahasındaki kapsamlı sistem analizinin yapılması
- Yükseköğretim sahasındaki gelir-gider işleriyle ilgili düzenlemelerin (üniversite sektörü de dahil) yapılması

5.2. Örgütsel Yapı

2007 yılının Mart ayında yürürlüğe giren Akreditasyon Yasası, Danimarka'da yeni bir ulusal kalite güvencesi sisteminin oluşturulmasını gerekli görmüştür. Bu sisteme göre, bütün yeni ve mevcut yükseköğretim programlarının sistematik bir şekilde akredite edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca bu yasa, bağımsız bir akreditasyon kuruluşunun oluşturulmasını öngörmektedir. Böylece ACE kurulmuştur. ACE, Konsey ve Konsey Sekreterliği birimlerinden oluşmaktadır. Her iki birim de, bütün yükseköğretim kurumlarındaki programların akreditasyonundan sorumludur. Ayrıca ACE, üniversite programlarının akreditasyon değerlendirmelerini yürüten bir Akademik Sekreterlik birimini içermektedir. ACE ve EVA arasındaki ilişki Şekil 7'deki gibi gösterilebilir.

Şekil 7. Danimarka Akreditasyon Kurumu (ACE) ile Danimarka Değerlendirme Enstitüsü (EVA) Arasındaki İlişki

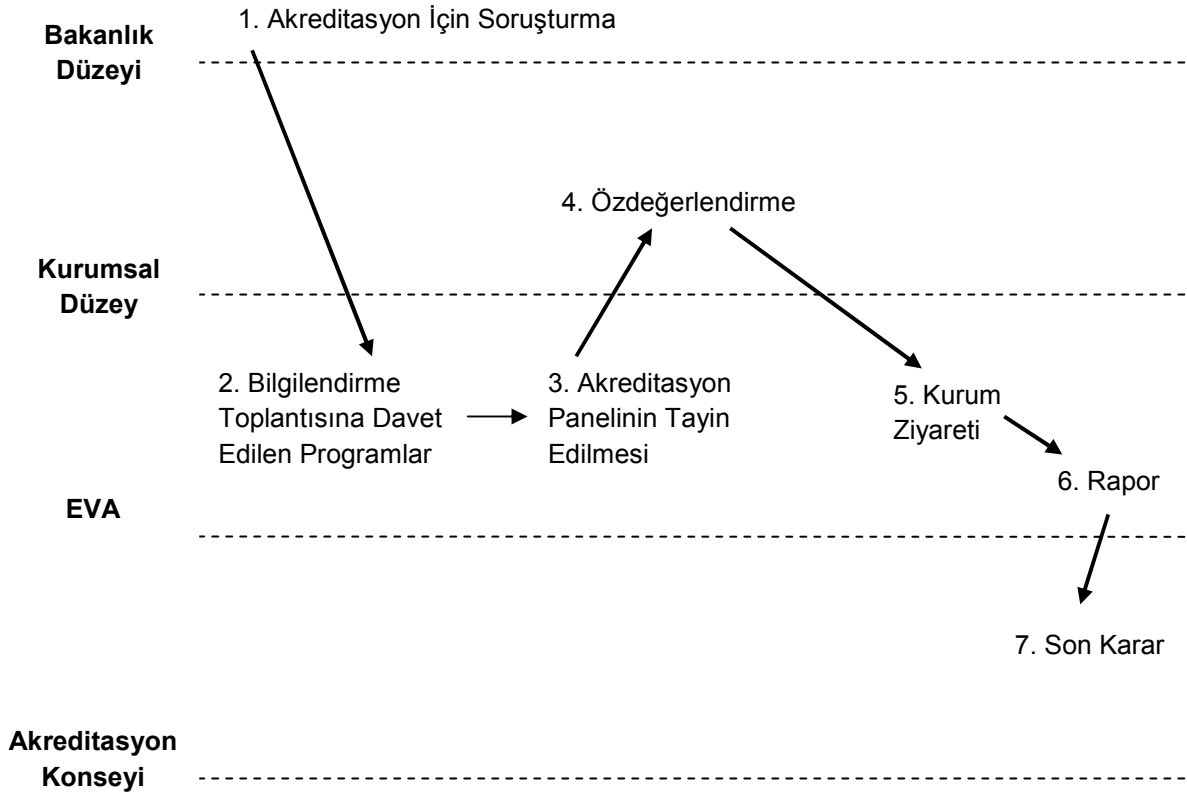

Kaynak: The Danish Evaluation Institute - EVA (2008). Memorandum on Accreditation (<http://english.eva.dk/publications/memorandum-on-accreditation/view>)

Akredite olmak isteyen yükseköğretim kurumları, başvuru dilekçelerini ilk önce Eğitim Bakanlığı'na gönderirler. Eğitim Bakanlığı gerekli gördüğü taktide bu dilekçeyi EVA'ya iletir (Kristoffersen, 2005).

Danimarka'da akreditasyon süreci, birçok farklı basamaktan oluşmaktadır. Bu basamaklar Şekil 8'deki gibi özetlenebilir (EVA, 2008).

Şekil 8. Danimarka'da Akreditasyon Süreci

Kaynak: The Danish Evaluation Institute - EVA (2008). Memorandum on Accreditation. (<http://english.eva.dk/publications/memorandum-on-accreditation/view>)

Akreditasyon süreci, belirli programların akredite edilmesine yönelik yasal bir kararla başlar. Program temsilcileri, ölçütlerin uygulanması ve değerlendirme süreci ile ilgili kapsamlı bilginin verildiği bir bilgilendirme toplantısına davet edilirler. Akreditasyonla ilgili panel, EVA tarafından belirlenir. Panel; konuya dayalı bilgiyi, program konusunda işverenin düşüncelerini ve pedagojik bilgiyi içeren bir profile sahip olmalıdır. Ayrıca EVA, panelde, öğrenci görüşlerini de göz önünde bulundurabilir. Panel, farklı derecelerin uygun ve nitelikli bir şekilde değerlendirilebilmesi için önemli bir rol oynamaktadır. EVA, panelde sekreter görevini üstlenir. Bu nedenle,

akreditasyonun yönteminden, prosedüründen ve uygulanabilirliğinden sorumludur.

Akreditasyon paneli gerçekleştikten sonra her program, program akreditasyonu için gerekli ölçütlere uygun bir özdeğerlendirme raporu hazırlar. EVA, tutarlı bir yaklaşım sağlamak adına, farklı ölçütlerin uygulanmasında programlara rehberlik eder.

Özdeğerlendirme raporu hazırlandıktan sonra EVA ve panel grubu, akreditasyon kapsamında kuruma ziyarette bulunur. Akreditasyon panel grubu ve EVA için bu ziyaretin amacı, özdeğerlendirme raporundaki bilgilerin geçerliliğini denetlemektir.

Kuruma yapılan ziyaretten sonra EVA, akreditasyon ölçütleri doğrultusunda bir rapor taslağı hazırlar. Akreditasyon kapsamında her program, son karar verilmeden önce, yanlış veya eksik bilgilerin düzeltildiği bir sözlü sürece katılma hakkına sahiptir.

Akreditasyon Konseyi, her program için olumlu akreditasyon, şartlı olumlu akreditasyon veya akreditasyonun reddi şeklinde bir karar alır. Akreditasyon Konseyi'nin kararından sonra ilgili bakanlık, programla ilgili son onayı verir.

Akreditasyon değerlendirmeleri, gruplar halinde değerlendirmeler şeklinde yapılır. Bu değerlendirmeler, karşılaştırmalı sektör analizlerinde kullanılır.

Thune (2001), 2000'li yıllara kadar Danimarka'da kalite güvencesi alanındaki gelişmeleri şöyle özetlemiştir:

- Danimarka'daki yükseköğretim kurumlarında eğitim ve öğretimde kalite güvencesi kavramı, 1990'lı yıllara kadar öncelikli bir konumda değildi. 1992 yılına kadar üniversitelerde oluşturulmuş ve uygulanmakta olan iç kalite güvencesi sistemleri yetersiz kalmaktaydı.

1992 yılında Danimarka hükümeti, Avrupa'nın ilk ülkelerinden biri olarak, yükseköğretimde dış değerlendirme için ulusal bir sistemin oluşturulmasına karar vermiştir. Böylece "Yükseköğretimde Değerlendirme Kalite Güvencesi Merkezi", düzenli ve sistematik olarak, üniversitelerin ve diğer yükseköğretim kurumlarının programlarını değerlendirmek için kurulmuştur.

- 1990'lı yıllarda değerlendirme, eğitim politikasında çok önemli bir yere sahip olmuştur. Değerlendirme, Danimarka'da ve diğer Avrupa ülkelerinde yükseköğretimde yaşanan gelişmelere paralel olarak ortaya çıkmıştır. Seçkin eğitimden kitle eğitimine geçiş, yükseköğretime girişte öğrencilerin sahip olması gereken yeterlilikleri değiştirmiş ve kalite güvencesini gerekli hale getirmiştir. Aynı zamanda hükümet, yükseköğretim programlarının içeriklerinin izlenmesine odaklanmıştır. Öğrencilerin ve öğretimin uluslararası hale getirilmesiyle birlikte, iyi kalite düzeyinde karşılaştırılabilirlik sağlanmıştır.

- 1999 yılında Danimarka hükümeti, yeni bir kuruluşun, EVA'nın, kurulması için bir yasa çıkarmıştır. Yasanın çıkarılmasındaki amaç, yükseköğretimde dışsal değerlendirmenin daha başarılı bir hale getirilmesidir. Bu kararın alınmasında en önemli etkenlerden biri ise ilkökul kademesinde kalite için artan politik ve medyatik baskılardır. Hükümetin, yeni bir kuruluşun oluşturulması konusunda verdiği kararlar birlikte değerlendirmenin odak noktası, sadece yükseköğretime değil, okul öncesi eğitimden Lisansüstü derecesine ve hatta ileri eğitime kadar bütün eğitim kademelerini içine alacak şekilde genişletilmiştir.

2005 yılından itibaren kaydedilen gelişmeler ise şu şekildedir (www.ond.vlaanderen.be):

- 2005 yılında EVA, AYA standartları ve yönergeleri doğrultusunda gözden geçirilmiştir. EVA tarafından kullanılan yaklaşımların ve

yöntemlerin, uluslararası standartlara ve uygulamalara uygun olduğu konusunda karara varılmıştır.

-
- Yükseköğretim için var olan kalite güvencesi sistemi, 2007 yılının sonbaharında ulusal bir akreditasyon sisteminin kurulmasıyla birlikte geliştirilmiştir ve ilerletilmiştir. Ayrıca, yeni akreditasyon sisteminin bir parçası olarak “Akreditasyon Sekreterliği” adı altında bir bölüm oluşturulmuştur. Bu, yeni akreditasyon kuruluşu ACE'nin, AYA standartları ve yönergeleri doğrultusunda, kuruluşundan sonraki üç yıl içinde yeniden gözden geçirilmesi ve EQAR'a dahil olmak için başvuruda bulunabilmesi için gerekli bir koşuldur. Kısa süreli programlar da dahil olmak üzere, mevcut ve yeni bütün yükseköğretim programları, AYA standartları ve yönergeleri doğrultusunda akredite edilmiştir. 2008 yılında yeniden gözden geçirilen Danimarka Yeterlilikler Çerçevesi, akreditasyon sisteminin kalite ölçütlerine dahil edilmiştir.

- Danimarka dış kalite güvencesi sistemi 90'lı yılların başlarından beri uygulanmaktadır ve yükseköğretimde son zamanlarda yeni bir akreditasyon sisteminin oluşturulmasıyla birlikte daha da güçlenmiştir. Devlet finansmanı ve programların onaylanması, Akreditasyon Konseyi tarafından yapılan pozitif akreditasyona dayanmaktadır. Yeni akreditasyon sistemine paralel olarak EVA, halen yükseköğretimde kalite güvencesi için ulusal bir kuruluş olarak görev yapmaktadır.

6. BİRLEŞİK KRALLIK'TA KALİTE GELİŞTİRME VE AKREDİTASYON SÜRECİ

Birleşik Krallık'ta akreditasyon; profesyonel kuruluşlarla işbirliği halinde olmayı gerektiren ve kendi derecelerini verme yetkisine sahip olmayan yükseköğretim kurumlarındaki derslerin onaylanması için bazı düzenlemelerin oluşturulmasını gerektiren bir kavramdır ve çok yaygın değildir. Profesyonel kuruluşlar, programları değerlendirir ve böylece programlar, bu kuruluşlar tarafından onaylanmış olurlar. Kendi derecelerini verme yetkisi bulunmayan yükseköğretim kurumları ise üniversitelerden veya diğer derece veren kurumlardan onay almak zorundadırlar. Üniversiteler hem değerlendirmeden hem de derecelerin resmî bir şekilde onaylanmasından sorumludurlar (Brennan and Williams, 2004).

6.1. İngiliz Akreditasyon Konseyi (*British Accreditation Council - BAC*)

BAC, 1984 yılında Birleşik Krallık'ta, eğitimde ulusal akreditasyon organı olarak kurulmuştur. Konseyin öncelikli hedefi, bir akreditasyon sistemi oluşturarak, bağımsız yükseköğretim kurumlarının standartlarının arttırılması ve geliştirilmesidir. BAC, paydaş kuruluşların üyeleri ve vekillerini kapsayan ve eğitim standartlarının sürdürülmesiyle yakından ilgili olan Konsey tarafından yönetilmektedir. Konsey üyeleri, Birleşik Krallık'ta eğitim standartlarının sürdürülmesinden sorumlu organlar tarafından seçilmektedir. Konsey çalışanları veya üyeleri akredite edilen kurumlarla ilgili herhangi bir reklam veya kar amacı gütmemektedir (www.qaa.ac.uk). Konsey, Nisan ve Kasım aylarında olmak üzere yılda iki kez bir araya gelmektedir (www.the-bac.org).

BAC, İngiliz eğitiminde standartların sürdürülebilmesinden sorumlu bütün ana kuruluşlarla sıkı bir ilişki içindedir. Bu ana kuruluşlardan bir tanesi

de Yükseköğretim İçin Kalite Güvence Ajansı'dır (*Quality Assurance Agency for Higher Education - QAA*). QAA, 1997 yılında kurulan, Birleşik Krallık'taki yükseköğretim kurumlarını finanse eden organlar tarafından desteklenen bağımsız bir kuruluştur (www.qaa.ac.uk). Birleşik Krallık'ta yükseköğretimde akademik standartların korunmasından ve iyileştirilmesinden sorumludur. Bu kuruluş, bütün devlet üniversiteleri ve kolejlerin kurumsal denetiminden sorumludur (www.the-bac.org).

QAA, dış kalite güvencesi kapsamında üniversitelere ve kolejlere ziyaretlerde bulunarak, bu kurumların sorumluluklarını ne kadar yerine getirdikleri kontrol eder (www.qaa.org.uk).

QAA'nın görevi, kamuoyunun yükseköğretimdeki kalite standartlarına ilgisini çekmek ve yükseköğretimdeki kalitenin devamlılığını sağlamaktır. QAA, akademik standartların ve kalitenin tanımlanabilmesi için yükseköğretim kurumlarıyla birlikte çalışır ve bu standartlar doğrultusunda denetimler gerçekleştirir (www.qaa.ac.uk).

Birleşik Krallık'ta özel yükseköğretim kurumlarının akreditasyonu BAC tarafından, devlet kurumlarının akreditasyonu ise QAA tarafından yürütülmektedir.

6.2. BAC'nin Örgütsel Yapısı

Uygulamadaki hedefleri gerçekleştirebilmek adına Konsey, BAC'nin çalışmalarını izleyecek iki komiteye yetki vermektedir (www.the-bac.org):

İdari Komite: BAC için stratejik yönlenme sağlayan birimdir. Komite, genellikle yılda beş kez bir araya gelir.

Akreditasyon Komitesi: Denetleme raporlarını alır ve akreditasyonun onaylanması ya da reddedilmesi ile ilgili kararları verir. Aynı zamanda düzenli

olarak, denetleyicilerin kullanacağı ölçütleri gözden geçirir. Komite, genellikle yılda altı kez bir araya gelir.

BAC'nin denetleme kurulu; deneyimli, nitelikli ve farklı alanlarda eğitim almış yaklaşık 80 denetçiden oluşur. Her denetleme takımında, akreditasyon komitesine sunulacak denetleme raporunun hazırlanmasından sorumlu olan en az bir denetçi bulunmaktadır. Her rapor, söz konusu denetçilerin akreditasyon konusundaki görüşlerini ortaya koyarken, son karar komiteye aittir. Denetleme kurulu, denetleme şefi ve ona asistanlık eden dört asistan denetleyici tarafından idare edilir.

Komiteler ve denetleyiciler, Londra'daki merkez ofisteki yönetici birim tarafından desteklenir. Bu birim, denetlemelerin yönetimi, akredite edilmiş kolejlerin gözlenmesi ve halkla ve sektörle aradaki iletişimi sağlamak da dahil olmak üzere BAC'nin günlük işlerinden sorumludur.

Birleşik Krallık'ta yeni başvurular için akreditasyon süreci üç aşamadan oluşmaktadır. Bu süreç, başvuran kolejlerin akreditasyondan önce tam anlamıyla değerlendirilmesine ve yeni kolejlerin BAC tarafından belirlenmiş yeterliliklere sahip olup olmadıklarının kontrol edilebilmesine imkan vermektedir. Akreditasyonun aşamaları şu şekildedir (www.the-bac.org):

1. aşama, bir başvuru formunun doldurulmasına ve gerekli belgelerin sunulmasına dayalı bir aşamadır. Bu belgeler, BAC'nin deneyimli kadrosu tarafından, söz konusu kolejin belirlenen akreditasyon ölçütleri doğrultusunda, akreditasyon için uygun olup olmadığına karar vermek için kontrol edilir. Eğer kolejin sunduğu belgeler yeterli ise 2. aşamaya geçilir.

2. ve 3. aşama, kolejin ziyaret edilmesine, denetime uygunluğuna karar verilmesine ve daha birçok koşulun derinlemesine incelenmesine dayalı aşamalardır. 2. aşamada, BAC'nin değerlendirdiği beş alandan üçüne odaklanan bir denetim gerçekleşir (Bina, Sağlık ve Güvenlik; Yönetim, Kadro ve İdare; Öğrenci Sosyal Yardımı). Eğer sonuç yeterli görülürse, 3. aşama

gerçekleşmeden önce, altı ay süreyle “BAC Akreditasyonu İçin Onaylanmış Aday” olmaya hak kazanılır. Bu statü ile birlikte kolej, UKBA (*UK Border Agency*) lisansı için başvurma hakkını elde eder.

3. aşamada denetim, geri kalan iki alana odaklıdır (Kalite Yönetimi; Eğitim, Öğretim ve Değerlendirme). Denetleyiciler aynı zamanda 2. aşamada söz konusu olan şartları da kontrol ederler. Eğer sonuç yeterli ise, 2. aşamada kazanılan “Onaylı Aday” durumundan itibaren dört sene sürecek bir akreditasyon kazanılır. 3. aşamadan bir yıl sonra, koleje bir ara ziyaret yapılır. Eğer bu ziyaret, standartların sürdürülmediğini rapor ederse, akreditasyon komitesi ek bir denetim isteyebilir ve bu denetimin raporu ulaşılan kadar akreditasyonu geçici olarak durdurabilir.

2. ve 3. aşamadan sonra kolej, yazılı bir rapor ve akreditasyon ile ilgili kararın bildirisini alır. Şartlar ve öneriler ile ilgili bir bölüm içeren rapor, denetleyicilerin gözlemlerini özetler. Bunlar, üç başlık altında verilir:

1. Akreditasyon verilmeden önce yerine getirilecek şartlar
2. Bir sonraki BAC denetiminden önce yerine getirilecekler
3. Kolej için tavsiyeler

1990’lı yıllarda iç akademik kalite izleme aktivitelerinin yaygınlaştırılması, Birleşik Krallık’ta yükseköğretimde kalitenin değerlendirilebilmesi açısından çok önemli bir adım olmuştur. Bu adım, halkın güveninin kazanılması yönünde artan talebin yanı sıra, hızla değişen yükseköğretim sisteminde kalite güvencesi sistemlerinin oluşturulabilmesi için gereklidir (Jackson, 1997).

2000’li yıllara gelinceye kadar Birleşik Krallık’ta yükseköğretimde bağımsız bir kalite güvence sistemi vardı. Kalite güvence sistemi, devlet denetimi ile özel kurumlar tarafından yürütülmekteydi. Bu sistem karmaşık olmakla birlikte etkili bir kalite güvence sistemidir. Birleşik Krallık’ta yükseköğretimde amaçtan çok öğrenme ürünleri yaklaşımı

benimsenmektedir. Yükseköğretimde kalitenin sağlanması amacıyla şu dört kalite prensibi uygulanmaktadır: Üniversite otonomisi, toplam değerlendirme yerine biçimlendirici değerlendirme süreçlerinin uygulanması, sayısal göstergelerden çok nitel çalışmalara yer verilmesi, üniversitelerin mezun sayılarından çok mezunların niteliklerine yani süreçte neler kazanıldığına önem verilmesi (Aslan, 2009).

Kapsamlı ve detaylı kalite güvencesi yaklaşımları ve yapıları kullanarak yükseköğretim kurumları, akademik standartları uygulamaktadır. Kurumlardaki standartlar ve kalite; dışsal denetleyicilerin kullanılmasıyla, göstergelerin yayınlanmasıyla, diğer raporlarla ve QAA'nin aktiviteleriyle desteklenmektedir. QAA, Birleşik Krallık'taki yükseköğretim kurumlarındaki standartların izlenmesi için bağımsız bir organ olarak 1997 yılında kurulmuştur (www.ond.vlaanderen.be). QAA, Birleşik Krallık'taki üniversitelerin kendi akademik standartlarını ve kalitelerini sürdürüp sürdürmediklerini kontrol eder. Yükseköğretim kurumlarının sorumluluklarını yerine getirip getirmediği, iyi bir uygulama yapıp yapmadıkları konusunda gözlemler yapar ve raporlar hazırlar. Bunun yanı sıra, yükseköğretim kurumlarının gelişimleri için tavsiyelerde bulunur (www.qaa.ac.uk).

2003 yılında Birleşik Krallık'taki yükseköğretim kurumlarının ders programlarının tümüyle gözden geçirilmesinden sonra QAA, kurumsal gözden geçirmeye ve denetlemeye dayalı yeni bir kalite güvencesi modelini ortaya koymuştur (www.ond.vlaanderen.be). Bu modelde, daha çok kurumların denetimini esas alan bir yapı söz konusu olmakla beraber, özdeğerlendirme ve program belirteçleri vurgulanmıştır (Aslan, 2009).

Bologna Süreci'nin resmî web sitesinde, Birleşik Krallık'ta kalite güvencesi konusunda kaydedilen gelişmeler şöyle özetlenmiştir (www.ond.vlaanderen.be):

- Programların ve akademik yetkilerin standartlarından ve kalitesinden yükseköğretim kurumlarının kendilerinin sorumlu olması, Birleşik Krallık'ta kalite güvencesinin temelini oluşturmaktadır. Her

kurum, kendi iç kalite güvencesi prosedürüne sahiptir, tek bir model yoktur. Kurumlar, kendi programlarının düzenlenmesinden, onaylanmasından, izlenmesinden, gözden geçirilmesinden ve öğrencilerin öğrendiklerinin değerlendirilmesinden sorumludur. Her kurum düzenli olarak programlarını izlemekte ve gözden geçirmektedir. Bu süreçte; dışsal denetleyicilerin raporları, öğretim kadrosunun, öğrencilerin, mezunların ve işverenlerin dönütleri ve programı akredite eden organların raporları göz önünde bulundurulmaktadır. Periyodik gözden geçirme her beş yılda bir yapılır; öğrenciler ve dışsal denetleyiciler bu sürece dahildir.

- Dışsal gözden geçirme, 1990'dan itibaren yapılmaktadır. QAA, Birleşik Krallık'taki bütün yükseköğretim kurumlarını denetlemekle sorumludur.
- İngiltere, Wales ve Kuzey İrlanda'da öğrenciler, üniversitelerin kalite güvencesi komitelerinin üyeleridir. Öğrenci gözlemleri ve değerlendirmeleri, kalite güvencesinin önemli bir parçasıdır. Öğrenciler, "Öğrenci Yazılı Sunumları" adı altında belgeler hazırlayarak, denetleme için kuruma yapılan ziyaretlere katkıda bulunmaktadır. Denetleyiciler, yaptıkları ziyaret süresince öğrencilerle konuşurlar. Kurumlar, her düzeyde ve her konuda öğrencilerin dönütlerini alabilmek adına öğrenci temsilcilerinden oluşan bir sistem geliştirmişlerdir. 2007-2008 yılları arasında öğrenciler, bazı QAA denetleme takımlarına "denetleyici" olarak dahil edilmişlerdir. Öğrenciler, Birleşik Krallık'taki kalite güvencesi süreçlerinde, aynı zamanda kurumsal ve ulusal düzeyde önemli bir role sahiptir.
- İngiltere, Wales ve Kuzey İrlanda'da denetleme ziyaretlerinden ve öğrencilerle yapılacak olan toplantılardan önce, bir kurumdaki öğrenci temsilcisi birliğinden QAA'ın denetleme takımına yazılı bir rapor sunması istenmiştir. Ajans, öğrenci işleri için tahsis edilmiş bir kadroya sahiptir ve kalite güvencesi konusunda öğrencileri bilgilendirmek ve

eğitmek adına, öğrenci temsilcisi birlikleriyle birlikte çalışmaktadır. Temmuz 2008'de ENQA ve QAA'in ortaklaşa aldıkları karar sonucu Yönetim Grubu, son raporu ENQA sekreterliğine göndermiştir. Kasım ayının ortalarında bu rapor ENQA yönetimi tarafından incelenmiş ve ENQA üyeliğine kabul gerçekleşmiştir.

- İskoç yükseköğretiminde, İskoçya Kalite Güvencesi Kuruluşu (*Quality Assurance Agency Scotland – QAAS*), dış kalite güvencesinin gelişiminden, uygulanmasından ve yükseköğretimdeki ihtiyaçların karşılanması adına çeşitli düzenlemelerin yürütülmesinden sorumlu olan organdır (Davidson, 2008). Bir öğrencinin de dahil olduğu 4-5 denetleyiciden oluşan bir takımla, "İzleme" esasına dayalı denetimler yapılmaktadır.

İskoçya'da 2003-2004 yıllarında kurumsal denetimlerin artırılmasına yönelik yeni bir süreç (*Enhancement-led Institutional Review - ELIR*) geliştirilmeye başlanmıştır. ELIR, öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin artırılmasına odaklanan yeni bir ulusal strateji olarak ortaya çıkmıştır. ELIR, beş öge içermektedir (Brennan and Williams, 2004):

1. Konu düzeyinde iç denetim için bir çerçeve oluşturulması
2. Kurumlar tarafından, kamuya yönelik bir dizi bilginin hazırlanması
3. Öğrencilerin, kalite düzenlemelerine dahil edilmesi (ELIR süreci için denetim gruplarının birer üyesi olarak, kurumların temsilcileri olarak ve öğrencilerin ulusal denetimlerden elde ettikleri deneyimlerden faydalanarak)
4. Sektörle birlikte, kalitenin artırılmasına yönelik aktivite programları içeren çalışmalar yapılması
5. Kurumsal gözden geçirme süreci/ uzman denetimi yoluyla kalite artırma süreci

ELIR süreci dört basamaktan oluşmaktadır (Brennan and Williams, 2004):

1. Kurum ve ajans arasında yıllık toplantıların yapılması
2. Kurum tarafından yansıtıcı bir değerlendirmenin hazırlanması
3. ELIR ziyareti ve güvenilirlik seviyesinin belirtildiği kamusal bir raporun hazırlanması
4. ELIR tarafından belirlenen konularda yıllık olarak, sektör çapında geribildirimler alınması ve seminerler düzenlenmesi

2007-2008 yılları arasında İskoçya'da "Yükseköğretimde Kalitenin Arttırılmasına Yönelik Çerçeve" gözden geçirilmiştir. Bu sürecin belirli bir bölümü, AYA standartlarının ve yönergelerinin uygunluğunu değerlendirmek adına "Birleşik Devletler Öğretimde Kalite Forumu" tarafından gerçekleştirilmiştir. 2007-2008 yılları arasındaki "İskoçya Üniversiteleri Öğretimde Kalite Forumu", AYA standartları ve yönergeleri doğrultusunda gözden geçirilmiştir (www.ond.vlaanderen.be).

Birleşik Krallık kalite güvencesi yaklaşımı, AYA standartlarına ve yönergelerine uygunluk derecesinin belirlenebilmesi ve sonraki beş yıl için ENQA üyeliğine devam edebilmesi için dışsal bir gözden geçirme prosedürüne tabi tutulmuştur. 2008 yılının Nisan ayında gerçekleşen denetimle ilgili yayınlanan raporda, QAA'in, AYA standartları ve yönergelerine mükemmel derecede uygun bir performans gösterdiği ve Birleşik Krallık'taki üniversitelerde kalite ve standartların sürdürülmesiyle ilgili profesyonel bir yaklaşım sergilediği belirtilmiştir (Davidson, 2008).

7. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE KALİTE GELİŞTİRME VE AKREDİTASYON SÜRECİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) kalite güvencesi fikri, ilk akreditasyon kuruluşlarının kurulmasına dayanmaktadır. Bu kuruluşlar, ilk, orta ve yüksek dereceli okulların akredite olma sürecini yönetmektedirler (Küçükcan ve Gür, 2009).

ABD'de akreditasyon, yükseköğretim birliklerinden seçilen dış değerlendiriciler tarafından yürütülen; devamlı bir gözden geçirme prensibine dayanan; eğitim kurumlarının ve eğitim programlarının kalitesinin, güvenilirliğinin ve gelişiminin sağlanmasının amaçlandığı gönüllü bir süreçtir. Akreditasyon süreci zorunlu olmadığından dolayı eğitim kurumları veya programları, kendi istekleri doğrultusunda bu sürece katılabilirler (Koenig, Lofstad and Staab, 2004). ABD'de akreditasyon, halkın sağlığını ve güvenliğini korumayı amaçlayan, halkın istekleri doğrultusunda hizmet veren ve 100 yılı aşındır devam etmekte olan bir süreçtir. Akreditasyon; güvene, standartlara, kanıtlara, yargıya ve incelemelere dayanan bir süreçtir (Council for Higher Education Accreditation [CHEA], 2009).

ABD yükseköğretiminde kalite güvencesi sistemi karmaşık bir düzene sahiptir. Kalite güvencesinden tek bir kuruluş sorumlu değildir ve hükümet bu süreçte sınırlı ve dolaylı bir role sahiptir (El-Khawas, 2001).

ABD'de çok sayıda akreditasyon kuruluşunun farklı standartlarla ve farklı süreçlerle yürüttüğü akreditasyon prosedürü, yükseköğretimdeki farklı ve karmaşık yapıyı gözler önüne sermektedir (Schray, 2006).

ABD'de akreditasyon kuruluşları, yükseköğretimdeki ve yeni çalışma alanlarındaki artış sonucu gelişmiştir. ABD'de ilk bölgesel akreditasyon kuruluşu 1885'de kurulmuş, ilk akreditasyon 1910'da yapılmıştır. İlk ihtisaslaşmış akreditasyon kuruluşu 1907'de tıp alanında açılmıştır. ABD'de akredite edilen kurum ya da program sayıları her geçen gün artmakta ve

akreditasyon kuruluşları sürekli olarak değişmektedir. Akreditasyon kuruluşlarının sayıları hızla artmaktadır (Kısakürek, 2007).

Akreditasyon, bütün eğitim kademeleri için geçerlidir. ABD’de yaklaşık 6,500 kurum, akreditasyon kuruluşları tarafından akredite edilmiştir. Akreditasyon, belli bir dönem için geçerlidir ve 5-10 yılda bir, akreditasyon kuruluşunun kurallarına uygun olarak yenilenmesi gerekmektedir (Koenig, Lofstad and Staab, 2004).

ABD’de akreditasyon, yasalara dayanmaz. Bir başka deyişle, devlete ait bir olgu değildir. Buna rağmen federal hükümet, yükseköğretime ayrılacak bütçeyi etkileyen yasalar çıkartabilir ve bazen de bu yasalar, akreditasyon sürecini etkiler. Akreditasyon, ortak olarak geliştirilen ve kabul edilen “iyi uygulama standartları” ile yürütülür. Yasalarla yürütülmemesine rağmen bazen yasalar, bu standartların geliştirilmesini ve sağlamlaştırılmasını etkileyebilir. ABD’de akreditasyonun yapısı, Amerikan yükseköğretiminin merkezî olmayan karmaşık yapısını yansıtabilecek şekildedir. ABD’de kalite güvencesi için standartlar, yükseköğretim birliğinin kendisi tarafından belirlenir ve aynı birlik tarafından izlenir. Akreditasyon, ilgili yükseköğretim kurumuna, yükseköğretimin dinamik atmosferine uygun olarak sürekli bir gelişimin ve ilerlemenin sağlandığına dair bir güvence sağlamaktadır (Koenig, Lofstad and Staab, 2004).

ABD’de iki tür akreditasyon vardır (Koenig, Lofstad and Staab, 2004). Bunlar, kurumsal akreditasyon ve program akreditasyonudur.

Kurumsal Akreditasyon: Kurum, bir bütün olarak akredite edilir. Akreditasyonun izleme süreci, kurumun bir bütün olarak değerlendirilmesine odaklanmaktadır.

Program Akreditasyonu (Profesyonel Akreditasyon): Belirli bir eğitim programının akreditasyonu söz konusudur. Akreditasyonun izleme süreci, sadece bir bölüme/ derse/ eğitim programına odaklanmaktadır.

ABD’de akreditasyonu sağlayan kurumların dört türü mevcuttur (CHEA, 2009):

1) Bölgesel Akreditasyon Kurumları: Kâr amacı gütmeyen, diploma veren, iki ve dört senelik özel kurumları veya devlet kurumlarını akredite eder.

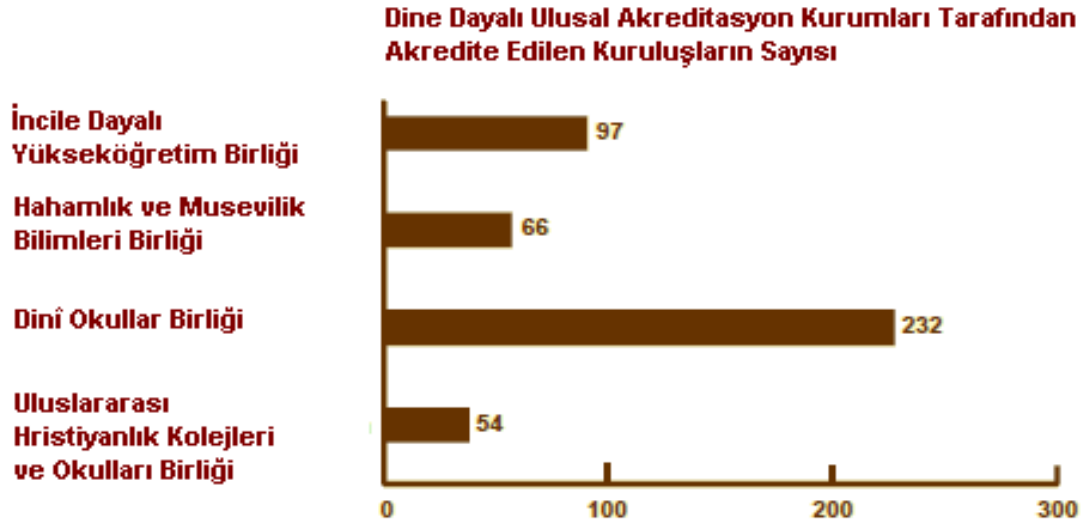
Şekil 9. Bölgesel Akreditasyon Kurumları Tarafından Akredite Edilen Kuruluşlar

Kaynak: Eaton, S.J. (2008). Accreditation and Recognition in the United States. CHEA Seminar, USA.

2) Dine Dayalı Ulusal Akreditasyon Kurumları: Kâr amacı gütmeyen, diploma veren, dinî inançlara dayalı kurumları akredite eder.

Şekil 10. Dine Dayalı Ulusal Akreditasyon Kurumları Tarafından Akredite Edilen Kuruluşlar

Kaynak: Eaton, S.J. (2008). Accreditation and Recognition in the United States. CHEA Seminar, USA.

3) Meslekî Akreditasyon Kurumları: Kâr amacı güden, mesleğe dayalı, diploma veren veya vermeyen tek amaçlı kurumları akredite eder.

Şekil 11. Meslekî Akreditasyon Kurumları Tarafından Akredite Edilen Kuruluşlar

Kaynak: Eaton, S.J. (2008). Accreditation and Recognition in the United States. CHEA Seminar, USA.

4) Program Akreditasyonu Yapan Kurumlar: Belirli programları, meslekleri ve bağımsız okulları akredite eder (Hukuk, Tıp, Mühendislik ve Sağlık gibi alanlar).

Şekil 12. Program Akreditasyonu Yapan Kurumlar Tarafından Akredite Edilen Kuruluşlar

Dereceli veya Derecesiz Olma Durumlarına Göre Program Akreditasyonu Yapan Kurumlar					
	Kamu	Özel Kâr Amacı Gütmeyen	Özel Kâr Amacı Gütten	Kurumsal Kontrol Belirtilmemiş	Toplam
Dereceli	6,278	2,484	426	5,962	15,150
Derecesiz	1,397	798	560	598	3,353
Uzmanlaşmış ve Profesyonel Toplam	7,675	3,282	986	6,560	18,503**

Kaynak: Eaton, S.J. (2008). Accreditation and Recognition in the United States. CHEA Seminar, USA.

7.1. ABD’de Akreditasyon Sürecinin İşleyişi

Kurumların ve programların akreditasyonu, birkaç yıldan 10 yıla kadar uzanan bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Akreditasyon süreklidir; akreditasyon hakkının kazanılması, bu hakkın süresiz olarak elde edildiği anlamına gelmez. Akredite edilen kurumlar ve programlar periyodik olarak gözden geçirilirler. Akredite olmak isteyen kurum veya program, akreditasyon kuruluşu tarafından belirlenen şartlar doğrultusunda bazı aşamalardan geçmek durumundadır. Bu aşamalar, birçok görevi bir arada içermektedir. Akredite olmak isteyen kurumun geçmesi gereken aşamalar şu şekildedir (CHEA, 2009):

Öz Değerlendirme: Kurumlar ve programlar, akreditasyon kuruluşunun standartlarına dayalı yazılı bir performans özeti hazırlarlar.

Uzman İncelemesi: Akreditasyon incelemesi ilk olarak, fakülteden ve meslekten seçilmiş uzmanlar tarafından yürütülür. Bu grup, kurumların ve programların hazırladıkları çalışmaları inceler. Bu çalışmaları, çalışmalar tamamlandıktan sonra kurumları ve programları denetleyecek olan gruba sunarlar. Uzmanlar, akreditasyon durumu için gerekli kararı verecek olan akreditasyon komisyonlarının veya kurullarının üyelerinin büyük çoğunluğunu oluştururlar.

Yerinde Ziyaret: Akreditasyon kuruluşları, kurumu veya programı yerinde inceleyecek bir grup gönderirler. Uzmanlara ek olarak bu grup, halktan kişileri yani akademisyen olmayıp da yükseköğretime ilgi duyan kişileri de içerebilir. Bütün grup üyeleri gönüllü üyelerdir ve yaptıkları işten bir kazanç sağlamazlar.

Akreditasyon Kuruluşunun Karar Vermesi: Akreditasyon kuruluşları, fakülte, yönetim ve halk üyelerinden oluşan karar verme komisyonlarına sahiptir. Bu komisyonlar, yeni kurumların ve programların akreditasyonuna onay verebilir, akreditasyon hali devam eden kurumları ve programları tekrar onaylayabilir ya da kurumların ve programların akreditasyonunu reddedebilir.

Periyodik Dış Değerlendirme: Kurumlar ve programlar, periyodik olarak değerlendirilmeye devam ederler. Kendi çalışmalarını hazırlarlar ve zaman zaman yapılacak olan ziyaretlere hazırlıklı olurlar.

ABD'de iki kurum, akreditasyon kuruluşlarını izler ve organizasyon ölçütlerini karşıladıkları durumlarda bu kuruluşların tanınmasını sağlarlar. Bu kuruluşlar, Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Akreditasyon Konseyi'dir (Koenig, Lofstad and Staab, 2004):

Eğitim Bakanlığı (U.S. Department of Education - USDE): Eğitim Bakanlığı, devletin bir kolu olup, ulusal programların denetlenmesinden ve eğitime ayrılan finansmanın dağıtılmasından sorumludur. Eğitim Bakanlığı, kuruluşları akredite etmekten sorumlu değildir; akreditasyon kuruluşlarının izlenmesinden sorumludur.

Yükseköğretim Akreditasyon Konseyi (Council for Higher Education Accreditation - CHEA): CHEA, kurumlar birliği olarak 1996 yılında kurulmuştur. CHEA, akreditasyon kuruluşları için bir tanınma sistemi geliştirmiş ve uzaktan eğitimin kalitesi için çalışmalar yürütmüştür (Kristoffersen and Woodhouse, 2005). CHEA, devlete bağlı olmayan, özel, kâr amacı gütmeyen bir kurumdur. Yaklaşık 3,000 tane üye kuruluşa sahiptir. CHEA üyeleri, akreditasyon kuruluşlarının onaylanması için gerekli olan standartların tanımlanmasına yardımcı olur ve gerekli ölçütleri karşılayan kuruluşları belirler. CHEA tarafından onaylı bir akreditasyon kuruluşu olabilmek için; akademik kalite, güven, azimli değişim ve ilerleme, uygun ve adaletli kararlar verme gibi konularda gerekli koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir.

CHEA ve Eğitim Bakanlığı'nın akreditasyon kuruluşlarını tanımasını sağlayan süreç, akreditasyon sürecine benzemektedir. Süreç, şu şekilde işlemektedir (CHEA, 2009):

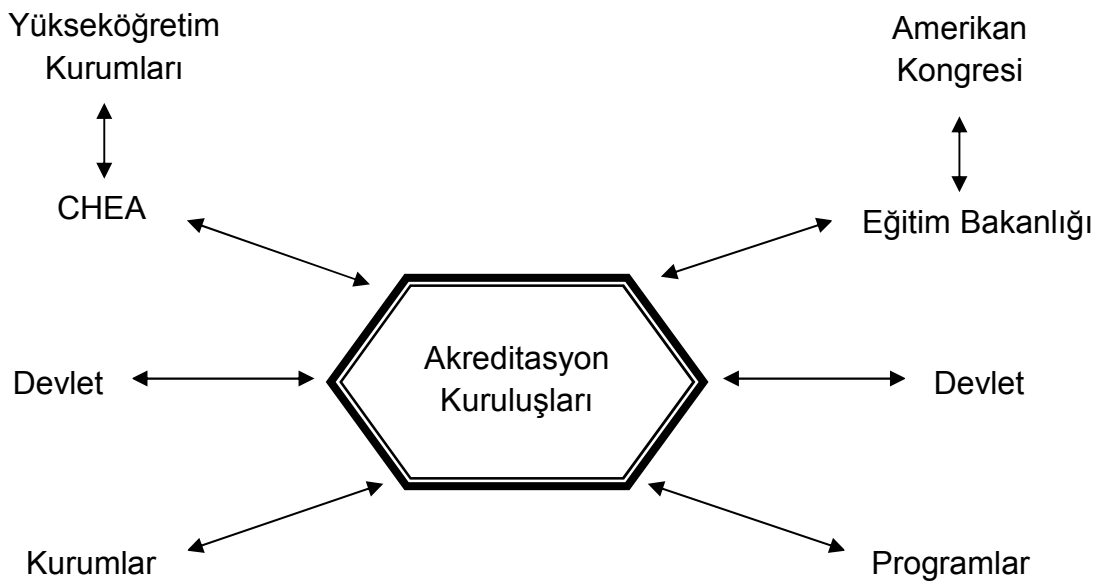
- CHEA ve Eğitim Bakanlığı'ndan her biri, tanınabilirliğin sağlanabilmesi için akreditasyon kuruluşunun sahip olması gereken standartları belirler.
- Akreditasyon kuruluşu, tanınma standartları doğrultusunda özdeğerlendirmesini yapar.
- CHEA ve Eğitim Bakanlığı, akreditasyon kuruluşunu yerinde ziyaret etmek üzere görevli bir grup tayin eder ve bu grubun ziyaret sonrası bir raporunu ister.
- CHEA ve Eğitim Bakanlığı, tanınma durumunu onaylar veya reddeder.
- Akreditasyon kuruluşuna, tanınma durumunun devamı için periyodik ziyaretler yapılır.

2007 yılından itibaren ABD'de 19 akreditasyon kuruluşu, CHEA ve Eğitim Bakanlığı tarafından tanınmıştır. Bu akreditasyon kuruluşları, ABD yükseköğretim kurumlarının yaklaşık 7,000'ini akredite etmiştir. 61 tane

programlı akreditasyon kuruluşu tanınmıştır ve bu kuruluşlar, 19,000 programdan fazlasını akredite etmiştir (CHEA, 2009).

Akreditasyon sürecinde birbiriyle ilişkili kurumlar Şekil 13'te gösterilmiştir.

Şekil 13. Akreditasyon Kuruluşlarının Diğer Kurumlarla İlişkileri

Kaynak: CHEA. (2009). An Overview of U.S. Accreditation. Washington.

ABD'deki yükseköğretimde akreditasyon sistemi, dünyadaki en eski kalite güvence sistemidir. Birçok nedenden dolayı akreditasyon, 1990'lı yıllarda giderek artan eleştirilerin hedefi olmuştur. Sonuç olarak bölgesel akreditasyon kuruluşlarının birçoğu, daha esnek ve farklı kurumlara daha çok yardımcı olması ve kaliteyi geliştirmeye yönelik olması amacıyla prosedürlerini yeniden gözden geçirmiştir (Kristoffersen and Woodhouse, 2005).

Akreditasyon ilk olarak, liselerdeki kalitenin belirlenebilmesi için kolejler tarafından uygulanmıştır. Böylece lise mezunlarının yükseköğretim kurumlarına geçmeleri durumunda gerekli standartları karşılayıp karşılamadıkları belirlenebilmekteydi. Akreditasyon daha sonra devlete ait veya özel yükseköğretim kurumlarında ve programlarında kalitenin istenilen seviyede olup olmadığının anlaşılabilmesi için; özel, devlete bağlı olmayan, kendi kendini düzenleme sistemi olarak üniversitelerde ve kolejlerde yaygınlaşmaya başlamıştır (Schray, 2006).

El-Khawas (2001), 1970'li yıllara kadar ABD'de yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon konusunda kaydedilen gelişmeleri şöyle özetlemiştir:

- Şu anda akreditasyon sürecinin önemli bir parçası olan “özdeğerlendirme”, ABD akreditasyon sisteminde 1950'li yıllarda geliştirilmiştir. 1950'li yıllardan önce akreditasyon kuruluşları, kurum personelinden bilgilendirici raporlar yazmalarını istemekteydiler. Yeniden akredite olmak için hiçbir talep olmadığından, raporlar sadece yapılan değişikliklerin güncellenmesi için gerekli olmaktadır. Raporlara yönelik bazı soru işaretleri oluştuğunda ise akreditasyon kuruluşu, üniversiteye veya koleje teftiş amaçlı ziyarette bulunabilmekteydi.
- “Özdeğerlendirme” ihtiyacı, 1950'li yıllarda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, öğrenci kayıtlarında artış yaşanmasıyla birlikte hissedilmeye başlanmıştır. Yükseköğretim kurumlarının hızla artmasıyla birlikte seçkin bir yükseköğretimden kitle eğitime geçiş yaşanmıştır.
- “Yerinde ziyaret” fikri, akreditasyon kuruluşu personelinin ara sıra gerçekleştirdiği kurum ziyaretlerinden yola çıkılarak geliştirilmiştir. “Yerinde ziyaretler”in, kurumun veya programın, akreditasyon kuruluşunun standartlarına ve ölçütlerine uygunluğunun anlaşılabilmesi için gerekli olup olmadığı tartışılmıştır. Böyle bir durumda uzman grup, yansız bir şekilde bu kararı verebilmektedir.

- 1960'lı yılların sonlarında ve 70'li yıllarda ABD'de akreditasyonda üç değerlendirme prosedürü yaygınlaşmaya başlamıştı: Periyodik gözden geçirme ve akreditasyon kararı, kurumların özdeğerlendirme çalışmaları ve kurum ziyaretleri. Bu gelişmeler, akreditasyon ve yükseköğretim için çok önemlidir.

1970'lerden itibaren öğrenciler de öğretim üyelerini değerlendirmektedirler ve bu değerlendirmeler yükseköğretim kurumu tarafından dikkate alınmaktadır. 1980'lerden itibaren performans temelli fon verme bazı eyaletlerde uygulanmaya başlanmıştır. Böylece eyaletin hedefleri, performans ve ödenek sağlama arasında bir ilişki kurulmuştur. Ayrıca, kaliteyi değerlendiren ve böylece öğrencilerin yükseköğretim kurumlarını seçmesinde onlara rehberlik eden çok sayıda yayın vardır. Kaliteyi ölçen ve üniversiteleri sıralayan *U.S. News and World Report*, bunlardan en çok bilinenidir. *U.S. News and World Report*'un üniversiteleri sıralama yaklaşımı her yıl değişmektedir ama temelde, girdiler (örneğin, SAT ya da GRE puanları, öğrenci başına harcama, öğrenci/ öğretim üyesi oranı), saygınlık ve çıktılar (örneğin, mezun oranları) gibi ölçütler değerlendirmeye alınmaktadır. Diğer bir değerlendirme biçimi, *Templeton Guide*'dir. Uzmanlar, üniversitelerin hazırladıkları program tanıtımlarını inceleyerek değerlendirme yapmakta ve *Templeton Guide*'i hazırlamaktadırlar. Bir başka değerlendirme olan *The College Results Instrument*, üniversite mezunlarının profillerini (değerlerini, yeteneklerini, bilgilerini vs.) çıkarmaktadır. *The National Survey of Student Engagement* ise, öğrencilere üniversitede neler yaptıklarını sorarak, üniversiteleri değerlendirmektedir (Küçükcan ve Gür, 2009).

8. AVUSTRALYA'DA KALİTE GELİŞTİRME VE AKREDİTASYON SÜRECİ

8.1. Avustralya Üniversiteleri Kalite Ajansı (*The Australian Universities Quality Agency - AUQA*)

AUQA, yükseköğretim kurumlarının ve akreditasyon organlarının denetlenmesinden; performans ve çıktıların rapor edilmesinden; kalitenin artırılmasına yardımcı olmaktan; kalite güvencesi konusunda rehberlik etmekten ve Avustralya yükseköğretiminin yararı için diğer kalite kuruluşlarıyla uluslararası irtibatta bulunmaktan sorumlu olan; Avustralya'nın yükseköğretimde ulusal kalite güvence kuruluşudur. AUQA, Avustralya'daki altı eyaletin ve iki bölgenin Eğitim Bakanları'ndan oluşan bir grubun ortak kararıyla, 2000 yılında kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kurulmuştur (The Australian Universities Quality Agency [AUQA], 2010).

AUQA, her üniversitenin iç ve uluslararası faaliyetlerinin denetlenmesinden sorumludur ve bütün bu aktiviteler için her beş yılda bir kapsamlı bir denetleme yürütür. Denetleme, bir üniversitenin bütün faaliyet alanlarını, stratejik yönünü ve planlarını kapsayacak şekilde yürütülmektedir (www.universitiesaustralia.edu.au).

Kalite denetimleri, yükseköğretimde yönetim ve akademik anlamda üst düzey deneyimleri olan uzmanlardan oluşan bir jüri tarafından yapılır. Kurumsal denetimler, her kurumun iç kalite güvencesi mekanizmasını, standartların devamlılığını ve gelişimini değerlendirir. Denetimler ayrıca, Avustralya üniversitelerinin yurtdışı faaliyetlerini de içermektedir. Denetimlerin çıktıları halka duyurulmaktadır (www.aei.gov.au).

AUQA,

- üniversiteler de dahil olmak üzere, Avustralya'daki bütün yükseköğretim kurumlarının,

- Avustralya'daki devlete ait akreditasyon kuruluşlarının,
- Avustralya'da yükseköğretim kurumları olarak kabul edilmiş olan ancak derece verme yetkisi olmayan kurumların ve sözleşmeye bağlı olan diğer kurumların denetlenmesinden sorumludur.

Sözleşmeye bağlı olan kurumların kalitesinin denetlenmesiyle ilgili düzenlemeler bireysel olarak belirlenir ve AUQA, denetlenen kurum ve ilgili diğer organlar arasındaki anlaşma doğrultusunda yürürlüğe konulur (AUQA, 2010).

AUQA'nın denetim yöntemi, bir kurumun kalite güvencesi düzenlemelerini; Yaklaşım, Yayılma, Sonuçlar ve İlerleme (*Approach, Deployment, Results and Improvement – ADRI*) olmak üzere dört boyutta değerlendirmektedir (AUQA, 2010).

Yaklaşım (Approach); bir kurumun vizyonu, misyonu ve değerlerinden (genel hedefleri), daha özel hedeflerine ve bu hedeflere nasıl ulaşılacağı ile ilgili planlarına kadar birçok boyutu içermektedir.

Yayılma (Deployment); yaklaşımın ne kadar etkili olacağını göz önünde bulunduran boyuttur.

Sonuçlar (Results); yayılmanın, planlanan yaklaşımı ne kadar başardığının belirlendiği sonuç boyutudur.

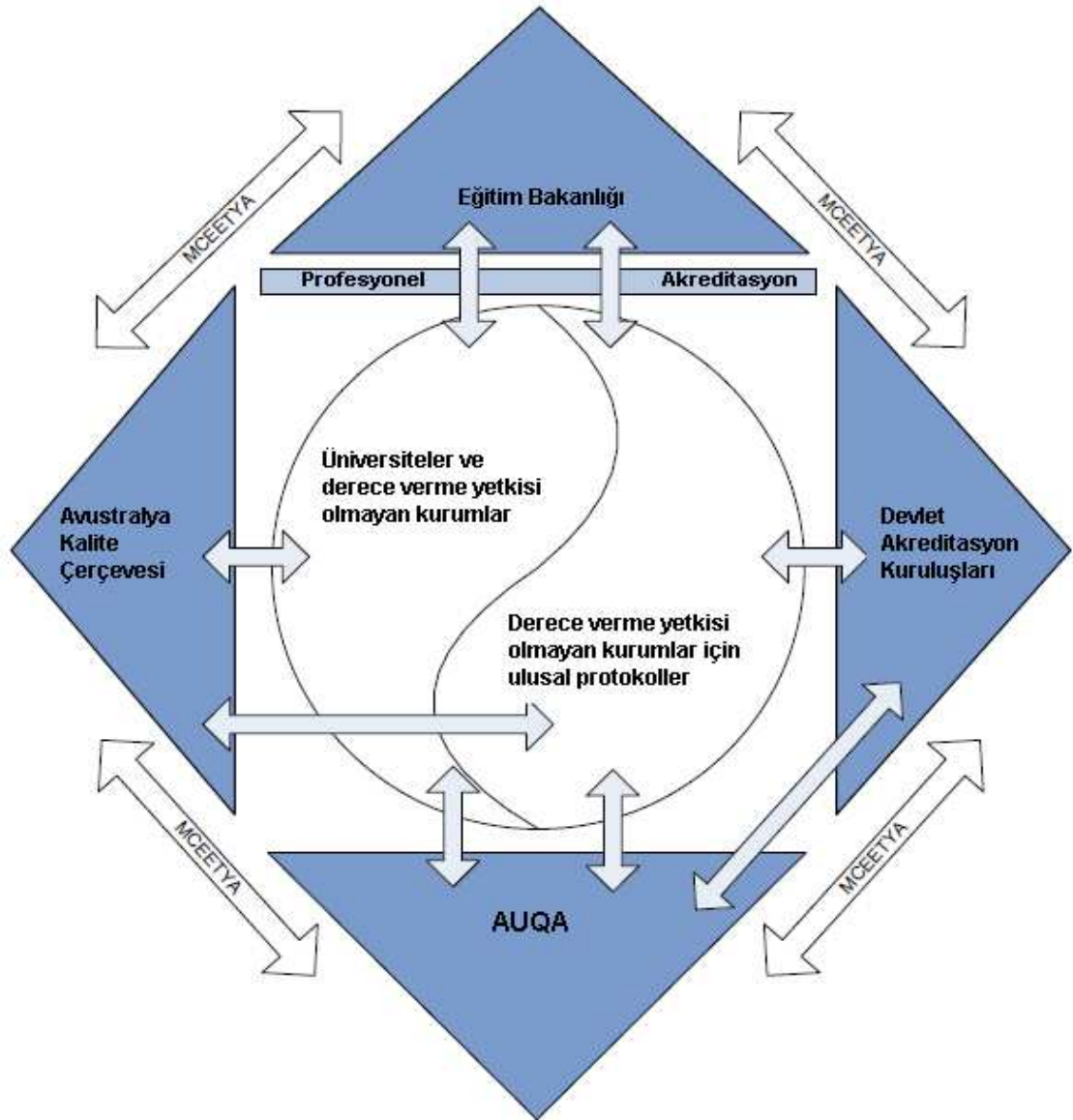
İlerleme (Improvement) boyutu ise kurumun, diğer üç boyutta aktif bir biçimde performansı ile ilgili bir yargıya varıp varmadığına odaklanır ve bu yargıyı, ilerlemeleri ortaya koymak için kullanır.

Bir konuyu, bu boyutların sadece biri, ikisi veya üçü ile denetlemek, boyutların kendi içerisinde birbirleriyle bağlantılı olmalarından dolayı yetersiz kalacaktır. Örneğin, sadece yayılma boyutunu denetlemek, yayılmanın neyi

başarmak için oluşturulduğunu ve aslında neyi başardığını göz ardı etmektir. Bu da denetimi anlamsız kılacaktır.

Avustralya yükseköğretiminde kalite sistemi Şekil 14'teki gibi özetlenebilir.

Şekil 14. Avustralya Yükseköğretiminde Kalite Sistemi

*** MCEETYA: İstihdam, Eğitim, Öğretim ve Gençlik İşleri ile İlgili Bakanlar Kurulu
(*Ministerial Council on Employment, Education, Training and Youth Affairs*)

Kaynak: The Australian Quality Assurance System for Higher Education. (http://www.uws.edu.au/__data/assets/pdf_file/0020/6923/Australian_QA_System_v02__part_sequen.pdf)

AUQA'nın kalite denetlemede izlediği basamaklar şöyledir (AUQA, 2010):

- Denetlenen kurumun ve denetleyici jürinin seçilmesi
- Denetlenen kurumla, denetimin çeşitli parametreleri ile ilgili görüşülmesi
- Denetlenen kurum tarafından özdeğerlendirme raporunun hazırlanması ve sunulması (Performans Portfolyosu)
- Denetleyici jüri tarafından portfolyonun değerlendirilmesi (Portfolyo Toplantısı); ardından, jüri tarafından gerekli görülen ek belgelerin istenmesi
- Denetleme ziyaretinden önce bir hazırlık ziyaretinin yapılması
- Esas denetleme ziyaretinin yapılması
- Son karar

1970'li yıllardan 2000'li yıllara kadar Avustralya'da yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon konusunda kaydedilen gelişmeler şu şekildedir (www.deewr.gov.au):

- 1970'li yılların sonundan itibaren Avustralya hükümeti, üniversiteleri, kendi performanslarını izleme konusunda cesaretlendirmiştir. 1980'li yıllar boyunca bu hedef, verimliliğin ve etkililiğin artırılması ile halkın güveninin kazanılmasına yönelik farkındalığın artırılması yönünde derinleştirilmiştir. Hükümet 1980'li yılların ortalarında, üniversitelerdeki kalitenin ve verimliliğin geliştirilmesi ve standartların belirlenebilmesi adına yapılan programların gözden geçirilmesi için yatırımlarda bulunmuştur. Bu sayede, kurumlarda ve sektör içinde kalite güvencesinin önemi ortaya konulmuştur.
- 1980'li yılların sonunda hükümet, büyük ölçüde yapısal bir değişikliğe giderek, Avustralya üniversitelerinde kalitenin sürdürülmesi

için çalışmalar yürütmüş ve 1990'lı yılların başından itibaren hızla artan bir büyümeye sebep olmuştur.

- 1991 yılında hükümet, kalite güvencesinde programların gözden geçirilmesi yaklaşımından, bütün kurumun gözden geçirilmesi yaklaşımına doğru yön değiştirmiştir. Bu yaklaşım, yükseköğretimde eğitim ve araştırma için kapsamlı ölçütlerin oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Üniversiteler, daha fazla yatırım sayesinde, misyonları ve hedefleri doğrultusunda kalite güvencesinde büyük bir aşama kaydetmişlerdir.

- Hükümet, 1992 yılında “Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Komitesi”ni (*Committee for Quality Assurance in Higher Education*) kurmuştur. Bu komite,

- kalite güvencesi ile ilgili konularda tavsiyeler geliştirmek,
- kurumsal kalite güvencesi yönergelerinin ve prosedürlerinin bağımsız denetimlerini yürütmek,
- kalite ile ilgili sermayenin yıllık dağılımı konusunda tavsiyede bulunmak amacıyla kurulmuştur.

- Komite, 1993-1995 yılları arasında üç tane bağımsız kurumsal denetim gerçekleştirmiştir. Bu program kapsamında, kurumlardan gönüllü özdeğerlendirmelerinin alınması, kurumsal düzeyde önemli ölçüde bir değişikliğin başlamasına sebep olmuştur ve çıktılar değerlendirilmiştir.

- 1998 yılından itibaren üç yıl boyunca finanse edilen kurumlar, eğitim sürecinin bir parçası olarak, “Kurumsal Kalite Güvencesi ve İlerleme Planı”na dahil olmak için hükümete başvurmuşlardır. Bu yıllık süreç, kurumlar tarafından hükümete bir dizi belgenin ve planın hazırlanmasını içermektedir. Hazırlanacak olan planlar; üniversitenin eğitim, öğretim, araştırma, yönetim ve kamu hizmeti alanlarındaki

hedeflerini ortaya koymaktadır. Her kurumdan, hedeflerini gerçekleştirmek için kullandıkları stratejilerini ve başarılarını değerlendirmede kullandıkları performans belirleyicilerini ayrıntılı bir şekilde sunmaları istenmektedir. Planların, iki ulusal proje olan “Ders Deneyimi Anketi” ve “Mezun Hedef Anketi”nden elde edilecek çıktıları içermesi gerekmektedir. “Ders Deneyimi Anketi”, mezunların üniversite yıllarında aldıkları eğitimi değerlendirmelerini sağlamaktadır. Mezun Hedef Anketi ise, yeni mezun olanların iş bulma başarılarını değerlendirmektedir.

- Planlar sayesinde hükümet, Avustralya üniversitelerinin kalitesi ve kalite güvence süreçleri ile ilgili verileri halka sunmuştur. Daha da önemlisi, Avustalya’da devlet tarafından finanse edilen üniversitelerin, kalite güvencesi konusunda halkın güvenini kazanmasına aracı olmuştur. Ayrıca öğrencilerin, kendi özel ihtiyaçlarına en uygun kurumu seçerken daha bilinçli seçimler yapmalarını sağlamıştır.

- 2000 yılının Mart ayında İstihdam, Eğitim, Öğretim ve Gençlik İşleri ile İlgili Bakanlar Kurulu (*Ministerial Council on Employment, Education, Training and Youth Affairs - MCEETYA*), Avustralya’da yükseköğretimde kalite güvencesinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için iki girişimi desteklemiştir. Bu girişimlerden bir tanesi, bağımsız denetim organı olan AUQA’nın kurulması; diğeri ise “Yükseköğretim Onaylanma Süreçleri için Ulusal Protokoller”dir (*National Protocols for Higher Education Approval Processes*).

Yükseköğretim Onaylanma Süreçleri için Ulusal Protokoller, aşağıdaki alanlarla ilgili olarak tüm Avustralya’da ortak standartların sağlanabilmesi için hazırlanmıştır (www.aei.gov.au):

- Yeni üniversitelerin tanınması ve “üniversite” adının korunması
- Avustralya’daki yabancı yükseköğretim kurumları

- Derece verme yetkisi olmayan kurumların isteği doğrultusunda yükseköğretim programlarını akredite etmek
- Diğer kuruluşlar da dahil olmak üzere yükseköğretim kurumları için program dağıtım düzenlemeleri yapmak
- Yabancı öğrenciler için programlar açmak

Ulusal protokoller, Avustralya hükümeti, eyalet ve bölge hükümetleri tarafından ilk kez 2000 yılında kabul edilmiştir. Gözden geçirilmiş ulusal protokoller, onay ve akreditasyon süreçleri ile ilgili ayrıntılı ulusal yönergeler ile birlikte 2007 yılında kabul edilmiştir (www.aei.gov.au).

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, üçüncü bölümdeki bulgulara dayanarak elde edilen sonuçlara yer verilmiş, incelenen ülkelerdeki yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon uygulamaları karşılaştırılarak Türkiye için öneriler sunulmuştur.

Sonuç

İncelenen ülkelerden yola çıkılarak yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon konusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, ABD ve Türkiye’de yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri incelendiğinde, süreçlerin temelde benzer amaçlara hizmet ettiği görülmektedir. Akreditasyon; yükseköğretim kurumlarında veya programlarında kalitenin geliştirilmesi, güvenilirliğin artırılması, kurum ya da programa mali destek sağlanması, akademik arenada saygınlık kazanılması, öğrenci hareketliliğinin sağlanabilmesi ve derece programlarının şeffaflığının artırılması gibi amaçlarla yapılmaktadır.
- Almanya ve Danimarka’da akreditasyondan sorumlu kuruluş, Akreditasyon Konseyi tarafından akredite edilmekte ve konseyin belirlediği standartlar doğrultusunda akreditasyon sürecini yürütmektedir. Almanya’da ACQUIN, tüm yükseköğretim

kurumlarından sorumlu akreditasyon organı olarak görev yapmaktadır. Danimarka'da ise EVA ve ACE farklı alanlarda yükseköğretim programlarının akreditasyonunu yürütmektedir.

- ABD'de ise Almanya ve Avustralya'daki Akreditasyon Konseyi'ne benzer iki kurum - CHEA ve Eğitim Bakanlığı - akreditasyon kuruluşlarının tanınmasından sorumludur. Eğitim Bakanlığı tarafından tanınma öğrenci fonlarından yararlanmayı sağlarken, CHEA tarafından tanınma akademik statü göstergesi olarak görülmektedir.
- Almanya'da ve Amerika'da akreditasyon, merkezî olmayan bir yapıya sahiptir. Her iki ülkedeki merkezî olmayan yapı, yükseköğretim sistemlerindeki karmaşık yapıyı gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra, bu ülkelerde benzer şekilde akreditasyon iki şekilde gerçekleşmektedir. Almanya'da "Ders Programlarının Akreditasyonu" ve "Sistem Akreditasyonu", ABD'de ise "Kurumsal Akreditasyon" ve "Program Akreditasyonu (Profesyonel Akreditasyon)" görülmektedir.
- ABD ve Danimarka'da akreditasyon zorunlu bir süreç değildir.
- Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, Avustralya, ve ABD'de akreditasyon süreçleri incelendiğinde, akreditasyon sürecinin basamaklarının birbirine benzer bir yapı gösterdiği görülmektedir. Her ülkenin akreditasyon süreci basamakları, bir akreditasyon kararıyla son bulmaktadır. Bu karara göre akreditasyon reddedilebilir, kabul edilebilir veya şartlı akreditasyon verilebilir. Akreditasyon kararı verildikten sonra belirli periyotlarda yapılan denetimler sonucunda, standartları sürdürmediğine karar verilen kurumların veya programların akreditasyonu iptal edilmektedir.
- İncelenen altı ülke arasında kalite güvencesi ve akreditasyon konusunda en deneyimli ülke ABD'dir.

Öneriler

- YÖDEK tarafından yayınlanan “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği” ile yükseköğretim kurumlarında kalite değerlendirme çalışmalarının sistematik bir şekilde yapılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yükseköğretim kurumları, YÖDEK’in belirlediği süreçler doğrultusunda her yıl kendi kurumlarını değerlendirmeleri sonucunda hazırlayacakları raporlar ile ulusal boyutta bir iç değerlendirme sistemi oluşturmuşlardır. Ancak, YÖDEK tarafından yayınlanan yönetmelik, yükseköğretimde kalite güvencesi konusunda her beş yılda bir yapılacak olan dış değerlendirme süreçleri ile ilgili şartları içermekte ise de, kurumsal bazda ya da program bazında yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesini yapabilecek bağımsız kuruluşlar henüz oluşturulamamıştır. Bologna Süreci’nde öngörülen ilke ve standartlar doğrultusunda bağımsız dışsal değerlendirmeler yapabilecek kuruluşların en kısa zamanda oluşturulması gerekmektedir. Çünkü akreditasyon tanımlarına ve farklı ülkelerdeki uygulanış biçimlerine bakıldığında akreditasyonun bir tür “dış değerlendirme” süreci olduğu görülmektedir ve dış değerlendirme üçüncü şahıslar tarafından yapılmalıdır. Bu kuruluşların ulusal bir kalite kuruluşu olarak yapılandırılması düşünülebilir.
- Mühendislik alanlarında ulusal bir kalite güvencesi sisteminin oluşturulması açısından Türkiye’de örnek bir başlangıç teşkil eden MÜDEK gibi kuruluşların oluşumu diğer meslek alanlarında da geliştirilmeli ve bu kuruluşların hukukî ve düzenli bir yapı içerisinde yürütülebilmeleri sağlanmalıdır. Bu gibi kuruluşların dış kalite güvencesi konusunda önemli çıktılar sağlayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.
- Almanya ve Birleşik Krallık’ta öğrencilerin, kalite güvencesi süreçlerinde aktif bir şekilde rol aldığı görülmektedir. Özellikle Birleşik

Krallık'ta QAA bünyesinde öğrenci işlerinden sorumlu bir komisyonun oluşturulmasıyla birlikte öğrenciler, kalite güvencesi konusunda bilgilendirilmektedir. Böylece QAA ve öğrenciler bu süreçte birlikte çalışmaya başlamışlardır. Öğrenci gözlemleri ve değerlendirmeleri, kalite güvencesi sürecinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. QAA, kurumlara yapacağı ziyaretlerden önce öğrencilerden yazılı raporlar sunmalarını istemektedir. Kurumlara yapılan ziyaretler sırasında denetleyiciler, öğrenci temsilcileriyle görüşmeler yaparak onların deneyimlerinden ve gözlemlerinden faydalanmaktadırlar. Birleşik Krallık'ta olduğu gibi Türkiye'de de kalite güvencesi sürecinde öğrencilerin aktif rol alması sağlanarak, onların deneyimlerinden ve dönütlerinden faydalanılması gerekmektedir. Öğrenciler, kalite güvencesi sürecinin belki de en önemli parçalarıdır. Kurumların ve programların kalitesinin artırılmasına yönelik her çalışma, doğrudan öğrencilerin niteliklerini etkileyecektir. Sistemde yapılacak düzenlemelerin ne derece etkili olduğu ile ilgili en gerçekçi dönütler ancak öğrencilerden alınabilir. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarından sorumlu olan ADEK'lerin bünyesinde öğrenci işleriyle ilgili bir komisyon oluşturularak öğrencilere kalite güvencesi konusunda bilgiler verilmeli ve bu konuda bilinçlenmeleri sağlanmalıdır. ADEK'ler öğrenci temsilcileriyle birlikte çalışarak raporlar hazırlamalı ve yapılacak çalışmalara yön verebilmesi açısından bu raporları YÖDEK'e sunmalıdırlar.

KAYNAKÇA

ACE Denmark. (2009). *Accreditation in Denmark*. Web: <http://www.acedenmark.dk/index.php?id=100> adresinden 1 Mayıs 2010'da alınmıştır.

ACQUIN. (2009). *Guidelines for System Accreditation Procedures*. Web: <http://www.acquin.org/en/accreditationproced.php> adresinden 1 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Aktan, C. C. ve Gencel U. (2007). Yükseköğretimde Akreditasyon. C. C. Aktan. *Değişim Çağında Yükseköğretim* içinde. İzmir: Yaşar Üniversitesi.

Aslan, B. (2009). Çeşitli Ülkelerde Yükseköğretimde Akreditasyon ve Türk Yükseköğretimindeki Gelişmeler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt 42. (1) , 287-309.

Australian Universities Quality Agency. (2010). *AUQA Audit Manual, Version 7.0*. Web:<http://www.auqa.edu.au/qualityaudit/auditmanuals/> adresinden 9 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Australian Universities Quality Agency - AUQA. Web: <http://www.aei.gov.au/AEI/CEP/Australia/EducationSystem/HigherEd/AccredQA/default.htm> adresinden 10 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Bakioğlu, A. ve Baltacı R. (2010). *Akreditasyon Eğitimde Kalite*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Bergen Bildirgesi. Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php?page=yazi&c=2&i=53> adresinden 10 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Berlin Bildirgesi. Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php?page=yazi&c=2&i=11> adresinden 10 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Billing, D. and Thomas, H. (2000). The International Transferability of Quality Assessment Systems for Higher Education: the Turkish Experience. *Quality in Higher Education*, 6, 31-40.

Bologna Bildirgesi. Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php?page=yazi&c=2&i=6> adresinden 10 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Bologna Process - Template for National Reports: Denmark. (2007-2009). Web:<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/links/Denmark.htm> adresinden 3 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Bologna Process - Template for National Reports: England, Wales, Northern Ireland. (2007-2009). Web:http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/links/United_Kingdom.htm adresinden 3 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Bologna Process - Template for National Reports: Scotland. (2007-2009). Web:http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/links/United_Kingdom.htm adresinden 3 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Bologna Süreci. Web: <http://www.mm.anadolu.edu.tr> adresinden 14 Nisan 2010'da alınmıştır.

Bologna Süreci Nasıl Başladı. Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php?page=yazi&i=3> adresinden 8 Nisan 2010'da alınmıştır.

Brennan, J. and Williams R. (2004). Accreditation and Related Regulatory Matters in the United Kingdom. In S. Schwarz and D. F. Westerheijden (Eds.), *Accreditation and Evaluation in the European Higher Education Area* (p.465-490). Kluwer Academic Publishers, Netherlands.

British Accreditation Council - BAC. Web: <http://www.the-bac.org/about/> adresinden 25 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık

CHEA. (2009). *An Overview of U.S. Accreditation*. Washington.

Davidson, A. (2008, November). Future Directions for the Scottish Enhancement-Led Approach to Quality. Paper presented at the 3rd European Quality Assurance Forum, Budapest.

Durman, M. (1-3 Mart 2007). *Yükseköğretimde Kalite Güvencesi*. Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Akreditasyon Çalıştayında sunuldu, Ankara.

Durman, M. (2008). *Yükseköğretimde Kalite Güvencesinde Avrupa Yükseköğretim Alanındaki ve Ülkemizdeki Gelişmeler*. Web: <http://www.yok.gov.tr/duyuru/7temmuzbologna08.htm> adresinden 13 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Durman, M. (2009). *Yükseköğretimde Kalite*. Web: <http://kalite.istanbul.edu.tr/dokuman/sunumlar/yusekogretimde-kalite.pdf> adresinden 28 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Eaton, S.J. (2008). *Accreditation and Recognition in the United States*. Paper presented at the CHEA Seminar, USA.

El-Khawas, E. (2001). *Accreditation in the USA: Origins, Developments and Future Prospects*. UNESCO: Paris.

Erdem, A. R. (2006). Dünyadaki Yükseköğretimin Değişimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 299–314.

EUA Kalite Kültürü Projesi Grup Raporu: Bologna Reformlarının Hayata Geçirilmesi (2003). Web: <http://intoffice.uludag.edu.tr/docs/QCP-Network%20Report-TUR-28.5.2003.pdf> adresinden 8 Ocak 2011'de alınmıştır.

EURYDICE. (2006/ 2007). Yükseköğretimin Yapısı: Bologna Sürecinde Ulusal Eğilimler. Web: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_en.php adresinden 8 Kasım 2010'da alınmıştır.

Federkeil, G. (2005, October). *The Dynamics of Quality Assurance in German Higher Education*. Paper presented at the seminar Dynamics and Effects of Quality Assurance in Higher Education – Various Perspectives of Quality and Performance at Various Levels, Pinhao, Portugal.

Improving Quality in Australia's Higher Education - The last three decades. Web:http://www.deewr.gov.au/HigherEducation/Programs/Quality/Quality_Assurance/Pages/ImprovingAustraliasHE.aspx adresinden 14 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Individual Agency Reports. Web: http://www.ceenetwork.hu/a_member.html adresinden 17 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Jackson, N. (1997). Internal academic quality audit in UK higher education: part II – implications for a national quality assurance framework. *Quality Assurance in Education*, 5, 46-54.

Kalite Güvencesi. Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php?page=yazi&c=68&i=70> adresinden 20 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (18. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kısakürek, M. A. (1-3 Mart 2007). *Çeşitli Ülkelerde Akreditasyon*. Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Akreditasyon Çalıştayında sunuldu, Ankara.

Kısakürek, M. A. (12-13 Kasım 2009). *Öğretmen Eğitiminde Ulusal Yeterlikler Çerçevesi ve Kalite Güvence Sistemi*. Türkiye'nin Öğretmen Yetiştirme Çıkmazı Ulusal Sempozyumunda sunuldu, Ankara.

Koenig, A. M., Lofstad, R and Staab, E. (2004, September). *Higher Education Accreditation in the United States*. Paper presented at the EAIE Conference, Torino.

Kristoffersen, D. (2005). Ministerial Approval and Improvement-Oriented Evaluation in Denmark: An Alternative to Accreditation? In S. Schwarz and D. F. Westerheijden (Eds.), *Accreditation and Evaluation in the European Higher Education Area* (p.87-100). Kluwer Academic Publishers, Netherlands.

Kristoffersen, D. and Woodhouse, D. (2005, June). An Overview of World Issues in Quality Assurance for Higher Education. Australian Universities Quality Agency, Paper prepared for AUQA Board.

Küçükcan, T ve Gür, B. S. (2009). *Türkiyede Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Pelin Ofset, Ankara.

Leuven Bildirgesi. Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php?page=yazi&c=2&i=85> adresinden 15 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Londra Bildirgesi. Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php?page=yazi&i=81> adresinden 15 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Memorandum of Agreement Concerning the Collection and Use of Information Between the Quality Assurance Agency for Higher Education and the British Accreditation Council. Web: <http://www.qaa.ac.uk/aboutus/memoranda/> adresinden 27 Mart 2011'de alınmıştır.

National Reports: England, Wales, Northern Ireland. (2004-2005). Web: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/national-reports2005.htm> adresinden 7 Mayıs 2010'da alınmıştır.

National Report for Germany. (2007-2009). Web: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/links/Germany.htm> adresinden 2 Mayıs 2010'da alınmıştır.

National Reports: Scotland. (2004-2005). Web: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/national-reports2005.htm> adresinden 7 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Önderoğlu, S. *Bologna Süreci*. Web: <http://www.meds.hacettepe.edu.tr/diger/genelkurullar/> adresinden 20 Nisan 2010'da alınmıştır.

Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). Web: <http://www.qaa.ac.uk/> adresinden 12 Haziran 2010'da alınmıştır.

Quality Assurance and Accreditation in Europe. Web: <http://www.grossroads.eu/quality-assurance-and-accreditation> adresinden 22 Mayıs 2010'da alınmıştır.

Quality Assurance Framework. Web: <http://www.aei.gov.au/AEI/CEP/Australia/EducationSystem/HigherEd/AccredQA/default.htm> adresinden 14 Mayıs 2010'da alınmıştır.

- Quality Assurance in Germany*. Web: http://www.acquin.org/en/accreditation_system.php adresinden 29 Mayıs 2010'da alınmıştır.
- Quality Culture Project: Round I. Web: <http://www.eua.be/eua-work-and-policy-area/quality-assurance/projects/quality-culture-project/round-i.aspx> adresinden 8 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Schray, V. (2006). *Assuring Quality in Higher Education: Key Issues and Questions for Changing Accreditation in the United States*. Issue paper prepared for The Secretary of Education's Commission on the Future of Higher Education, Washington, DC.
- Stensaker, B. and Harvey L. (2006). *Old Wine in New Bottles? A Comparison of Public and Private Accreditation Schemes in Higher Education*. *Higher Education Policy*, Vol. 19; 65-85. Web: <https://secure.palgrave-journals.com/hep/journal/v19/n1/full/8300110a.html> adresinden 12 Haziran 2010'da alınmıştır.
- The Australian Quality Assurance System for Higher Education*. Web: http://www.uws.edu.au/__data/assets/pdf_file/0020/6923/Australian_QA_System_v02__part_sequen..pdf adresinden 10 Mayıs 2010'da alınmıştır.
- The AVCC Statement - Australian University Quality Assurance*. Web: <http://www.universitiesaustralia.edu.au/documents/publications/policy/statements/AustralianUniversity-QA-2005.pdf> adresinden 12 Mayıs 2010'da alınmıştır.
- The Danish Evaluation Institute - EVA. (2008). *Memorandum on Accreditation*. Web: <http://english.eva.dk/publications/memorandum-on-accreditation/view> adresinden 14 Haziran 2010'da alınmıştır.

- Thune, C. (2001). Quality Assurance of Higher Education in Denmark. In *Global Perspectives on Quality in Higher Education*. Ashgate Publishers.
- TÜSİAD (2008). *Türkiye’de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar*. İstanbul.
- UNESCO (2007). *Quality Assurance and Accreditation: A Glossary of Basic Terms and Definitions*. Bucharest
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Kitabevi.
- YÖDEK 2005 – 13. Mühendislik Dekanları Konseyi Toplantısı (1-2 Aralık 2006). Web: <http://mdk.anadolu.edu.tr/toplanti/13MDKSunular/yodek.pdf> adresinden 21 Kasım 2010’da alınmıştır.
- YÖDEK (2007). *Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi*. Web: <http://www.yodek.org.tr/> adresinden 30 Haziran 2010’da alınmıştır.
- YÖK (2007). *Türkiye’nin Yükseköğretim Statejisi*. Web: <http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/> adresinden 18 Temmuz 2010’da alınmıştır.
- YÖK (2010). *Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bologna Süreci Uygulamaları*. Web: <http://bologna.yok.gov.tr/files/aa47b53c5284fbbbe5d597211c0b088d.pdf> adresinden 5 Eylül 2010’da alınmıştır.
- Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK). Web: <http://www.yodek.org.tr/> adresinden 8 Kasım 2010’da alınmıştır.

Yükseköğretimde Kalite ve Akreditasyon. Web: <http://www.tekalan.com/blog/15-yueksekoeretimde-kalite-ve-akreditasyon.html> adresinden 21 Kasım 2010'da alınmıştır.